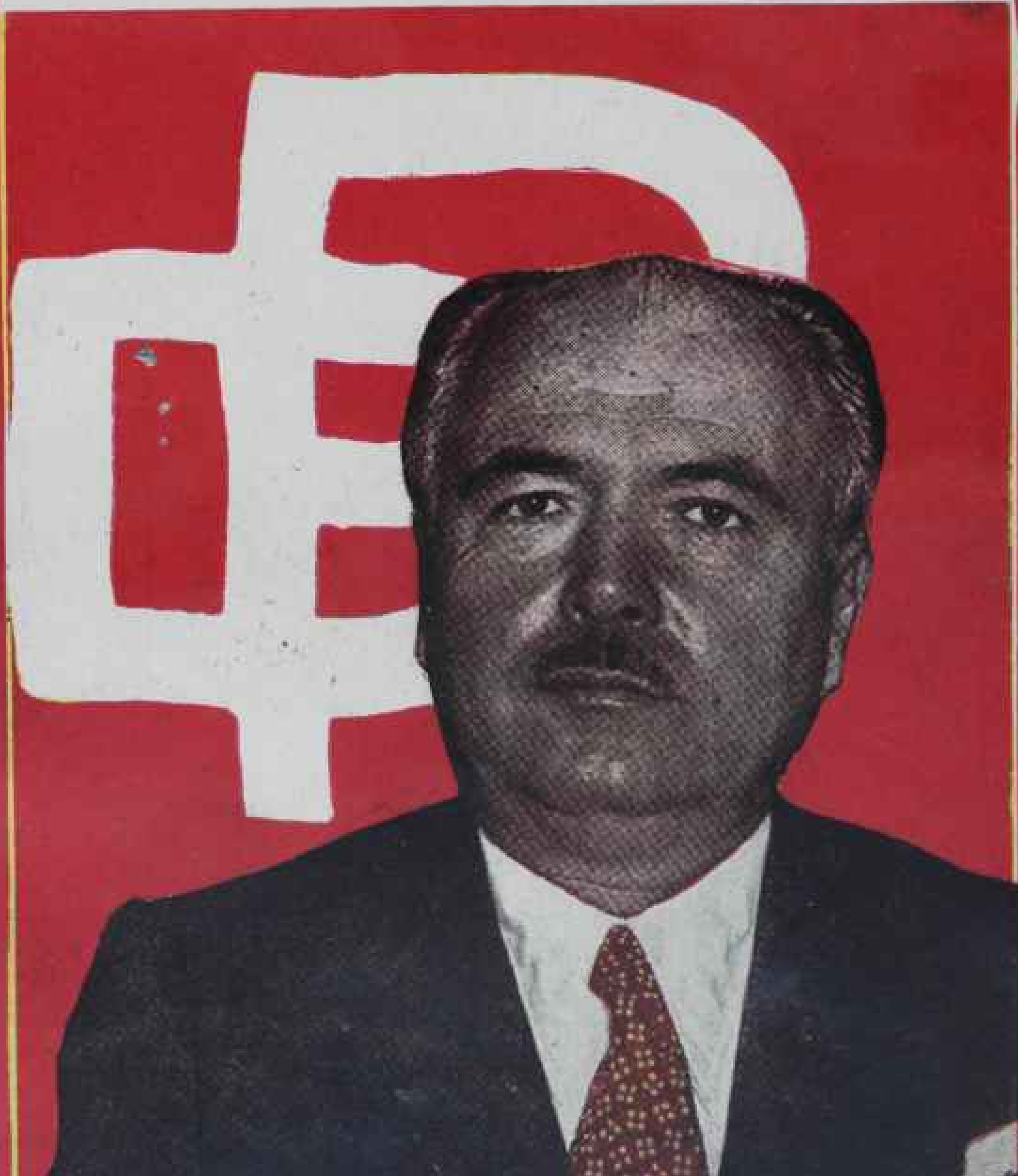
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

her
hesapsahibine
bir EV
MUHABANK

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası
Sene: 2, Cilt: V, Sayı: 75

Rüzgârlı Bok. Otto Weber Han, Kat: 2; Daire : 4
P. K. 582 — Tel: 18992
Fiyatı : 60 Kuruş

İmtiyaz Sahibi :
Metin TOKER

Umumi Neşriyat Müdürü
Cüneyt ARCAYÜREK

Bu nüshada yazı işlerini *fiilen idare eden mes'ul Müdür :*
Hamdi AVCIOĞLU

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

Ressam :
İzzet ÇETİN

Karikatür
TURHAN

Fotoğraf :
ASSOCIATED PRESS
Hüseyin EZER

Klişe :
Doğan TORUNOĞLU
Haşmet EGEMEN

Abone Şartları

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

İlân Şartları :
4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira metin sayfaları Santimi 4 Lira

Dizildiği ve Basıldığı yer
Son Havadis Matbaan — Ankara

Kapak resmimiz:

F. L. Karaosmânoğlu

İhraç edilen mücahit

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Adnan Menderes'in 2 Mayıs seçimlerini takiben Cumhurbaşkanı Celâl Bayar tarafından yeni kabineyi de kurmaya memur edilmesinden tam 73 hafta sonra AKİS'in neşriyatım idare eden bizler bir meseleyle karşı karşıya kaldık. Demokrat Partinin Dördüncü Büyük Kongresi vardı, kapağa «haftanın adamı» olarak kimi koyacaktık? Seçimlerin akabinde ortada bir dâva yoktu, Adnan Menderes hem tekrar Başbakan oluyordu, hem de seçimlerden kuvvetli olarak çıkıyor ve bütün gözleri üzerine çekiyordu. Nitekim AKİS'in 2 nci sayısının kapağını Başbakanın Meclis binası önündeki bir portresi süslüyordu.

Büyük Kongre münasebetiyle bir ara Adnan Menderes'in resmini tekrar koymayı düşündük. Ama, «haftanın adamı» o muydu? Gözler, bundan 73 hafta evvel olduğu gibi gene ona mı çevrikti? Demokrat Partinin Dördüncü Büyük Kongresi denilince hatıra o mu gelecekti? Kongreyi onun şahsiyeti mi sıfatlandıracaktı? Bunlara müsbet bir cevap veremediğimiz için asıl «haftanın adamı» nı aradık. Bu, sabık Devlet Bakanı Dr. Mükerrem Sarol da olabilirdi. Dr. Sarol'un istifası, şu satırların yazıldığı ana kadar resmiyet kesbetmemişti ve hâdiselerden haberdar olmayanlar için bir esrar perdesiyle örtülüydü. Salı gecesi bu istifayı, bizzat Devlet Bakanına yakın çevreler yaymışlar, gazetecilere bildirmişlerdi. Ana hususi bir dikkatle ilâve de etmişlerdi: İstifaya sebep, Dr. Sarol'un parti içinde faal bir hizmet alacağıdır. Nitekim İstanbul gazeteleri bunu belirtmişlerdi. Gerçi iç sayfalarımızda hâdisenin hakiki mahiyetini bulacaksınız, ama çarşamba gecesine kadar hükümetteki bu değişiklik resmen bildirilmemişti. Zira nasıl bildirilmesi gerektiği hususunda fikir ayrılıkları vardı. Müstafi Devlet Bakanı buna, sanki Partide vazife kabul edecekmiş te onun içinmiş pili bir havanın verilmesini istiyordu. Buna mukabil, başta Başbakan Yardımcısı Fuad Köprülü olduğu halde D. P. Genel İdare Kurulunun bilhassa bakan azalan böyle bir izahı tecviz etmiyorlardı. Faal bir vazifeyi ancak Büyük Kongre verebilirdi. Büyük Kongrenin ise bunu kabul edip etmiyeceği meçhuldü. O halde, niçin delegeler 'angaje' ediliyorlardı? Devlet Bakanı istifa mı etmişti? Mükemmel. Tıpkı diğer Devlet Bakanı Osman Kapani'nin istifası gibi Dr. Sarol'un çekildiği de tafsilâta girişilmeksizin bildirilirdi Hem doğrusu istenilirse sabık Devlet Bakanının yakınlarının izahatı da sadece kendilerini ilzam ederdi. Ortada kararlaşmış hiç bir şey yoktu ve olamazdı da. Zira karar vermek selâhiyetinde bulunan sedece Büyük Kongreydi, Büyük Kongre ise toplantılarını dahi açmamıştı.

Kapağa Dr. Mükerrem Sarol'u niçin koymadık? Zira Demokrat Partinin Dördüncü Büyük Kongresini onun şahsiyeti de damgalayamazdı. Bunun içki pek kifayetsizdi. İstifası bir takını kulis faaliyetiyle ilgiliydi. O kadar... Geriye bir tek şahıs kalıyordu: Fevzi Lûtfi Karaosmânoğlu. Düşündük ki Büyük Kongrenin neticesi ne olursa olsun bu toplantı onun kuvvetli şahsiyetinin etrafında dönecektir. Pek çok kimsenin nazarında Demokrat Partinin hakiki ideallerini Ve ana vasıflarını artık o temsil ediyordu. «Haftanı adamı» oydu. Gözler ona çevrikti, alâka uyandırıcı hareketler onun hareketleriydi. O ne yapacaktı: merak edilen işte buydu! Kapağa onun resmini koyduk.

AKİS, Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun fikirlerini de, onun imzasını taşıyan bir makaleyle sizlere bildirebilmeyi pek isterdi. Ama öyle bir durumdaydık ki fikirlerin izan yeri Büyük Kongre olmalıydı. Üstelik Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun ne derece meşgul bulunduğunu biliyorduk. İmzasiyle yazılmış bir makalede olmasa bile iç sayfalarımızdaki havadislerimizden onun düşüncelerini zaten öğrenmek fırsatını bulacaksınız.

Eğer bir makale isteseydik, acaba Fevzi Lûtfi Karaosmânoğlu bunu bize verir miydi? Zannedersek verirdi. Niçin vermiyecekti de? AKİS'te Demokrat Parti erkânının pek çoğunun imzalı yazıları çıkmıştır. Bizzat Dr. Mükerrem Sarol'dan Fethi Çelikbaş'a, Fatin Rüştü Zorlu'dan Hayreddin Erkmen'e, Seyfi Kurtbek'ten Samed Ağaoğlu'ya kadar... Hatta AKİS seçimlerden evvel çıkmaya hazırlanırken Başbakan Adnan Menderes «Seçimlerin arefesinde» başlıklı bir yazı lütfetmiş, fakat biz o sırada teknik müşkilâtla karşı karşıya bulunduğumuzdan maalesef vaktinde - 27 şubatta - çıkamamış ve D. P. Genel Başkanının kıymetli fikirlerini neşredememiştik. Ümid ederiz ki yalnız Fevzi Lûtfi Karaosmânoğlu değil, birgün Adnan Menderes de AKİS'in tam tarafsız hüviyetini anlayacak ve ondan yardımlarına esirgemeyeceklerdir.

AKİS'i bir umacı gibi görenler yok mudur? Elbette ki vardır. Ama onlar sadece ve sadece haksızlık etmekte, kendi işlerine gelmediği için mecmuaya bir takım mevhum maksadlar atfetmektedirler. AKİS, hüviyetini bundan çok saman evvel tekrar tekrar izah etmişti. Her geçen gün demokratı, halkçısı, tarafsızı biraz daha fazla münevver tarafından astarla aranmamız bu izahlarımızın sizler tarafından anlanıldığının da en güzel delilidir.

Zaten bizleri de, sizler alâkadar edersiniz.

Saygılarımızla. AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

C.H.P.

Eskilerin tekrarı

Gecen haftanın sonunda Cumhuriyet Halk Partisi meclisinin Bursa'da neşrettiği tebliği okumak fırsatını bulanlar, sanki eski bir tebliği yeniden okudukları hissi altında kaldılar. Metnin büyük bir kısmı, cümleler kelimeler, tâbirler hep eskiden işitilmiş hissini veriyordu. Beylik kalıplar olduğu gibi muhafaza edilmiş, fildirler değişmemişti. Halbuki o kalıplar içinde bahis mevzuu edilen hususlarda Parti Meclisinin farkına varmamış göründüğü gelişmelervuku bulmuştu. Tebliğde Parti Meclisinin Bursa'da, Genel Başkan İnönü'nün başkanlığında toplanıp memleket meselelerini tetkik ettiği bildirildikten sonra şöyle deniyordu :

Hayat pahalılığı ve ihtiyaç maddelerinin darlığı şeklinde had bir safhaya giren iktisadî durum, son aylarda şiddetini arttırmıştır.

İktidar ise, iktisadi durumun sebepleri ve çâreleri üzerinde duracak yerde hayat pahalılığının esasında mevcut olmadığı ve bunun muhalefet tarafından yaratıldığı iddiasında da hâlâ israr etmektedir.

Hayat pahalılığını bu yoldan tedavi etmek kabil olmadığından muhalefeti susturmak ve onun aleyhine tek taraflı müdafaasız isnatlara baş vurmak yoluna girilmiştir. İktidar sözcülerinin günlerce süren ve hayat pahalılığı olmadığını isbata çalışan radyo kampanyaları bu cümledendir. Bu kampanyayı Bakanların memleket içindeki gezileri ve iktidarın toplantılarda muhalefete haksız hücumları takip etmiştir. Halbuki, bu esnada ancak muhalefetin toplantıları, Zonguldak'da ve Tekirdağ'ında zor usulleriyle halk dağıtılarak imkânsız kılınmış ve kapalı toplantılar da yer yer menedilmiştir.

Bu devrin, rejim bakımından dikkati çeken bir hususiyeti de 50 senelik İçtimaatı Umumiye Kanununun hukuk e saslarına aykırı bir tefsirinin Dahiliye Vekâleti tarafından ilân edilmesi ve netice olarak muhalefet irin açık toplanmanın ve açıkta konuşmanın fiilen imkansız bırakılmasıdır. Bu suretle 1954 seçimlerinden sonra girdiğimiz yeni relim kendi istikametinde yeni bir merhale daha kaydetmiştir.

Tebliğde müteakiben başka hususlara temas ediliyor ve sonda, önümüzdeki vaziyeti ve çâreleri Parti Meclisinin şöyle gördüğü ifade olunuyordu:

Adalet istiklâlinin teminattan mahrum olması, Kırşehir hakkında ceza tertibinden başlayarak seçim kanunu üzerindeki geriye gidişle diğer hükümleri arasında, hususiyle ispat hakkını tanımayan basın nizamı, üniversite muhtariyetinin kayıtlanman ve radyo usulü ile esaslı bir rejim dâvası zaten mevcut idi. Bir buçuk seneden beri içinde bulunduğumuz rejim buhranı bugünkü şekilleriyle en had merhalesine varmıştır. Vatandaş kitlesi de bu husustaki kanaatini İl Genel Meclisi seçimlerindeki durumu ile belirtmiştir. Buna karşı biz kanunların imkân verdiği yerlerde ve nisbetlerde vazifelerimizi yapacağız.

İktidara bilhassa şunu anlatmağa çalışacağız ki Türkiye Cumhuriyetinin demokratik rejim içinde bulunması hayati zaruret ve emniyet meselesidir. Medeni ve İçtimai inkılâplarımızdan vaz geçerek 50 sene evveline dönmemiz nasıl zararlı olursa Demokratik rejimden ayrılmamız da o nisbette zararlı ve tehlikelidir. Hulâsa Demokratik rejimin terkindeki mahzurları iktidara anlatmağa çalışacağız.

Parti Meclisi, C. H. P. nin Vatanın iç ve dış politikasında selâmetini temin etmek için B. M. Meclisinde canla başla çalışacağına itimadını beyan eder.

Parti Meclisi gelecek toplantısını 2 Aralık 1955 tarihinde Genel Merkezce karşılaştırılacak yerde yapacaklar.

Eğer, bir kısmına neşrettiğimiz teb-

DEVLET ADAMLIĞI

Bundan aşağı yukarı dört asır evvel, tam tarihiyle 1576 da, Fransa'da bir hukuk âlimi altı ciltlik büyük bır eser neşrediyordu. Âlimin adı Jean Bodin, eserininki «Cumhuriyet» idi. O tarihlerde Cumhuriyet kelimesi bugün taşıdığı manayı ifade etmiyordu. Kitabına koyduğu isim (La Republique) aslında «Devlet» demekti. Jean Bodin, kendisinden evvel yüzlerce hukukçunun ve filozofun yaptığı gibi devlet idaresinin nasıl olması gerektiği hususunu inceliyordu. 1576 yılında «Cumhürriyet», ihtilâl yapan bir eser olarak karşılandı. İçinde iki fikir ileri sürülüyordu: devletin başında olan zatın kudreti mutlaktır, kanuna tâbi değildir, zira kanun onun arzularından ibarettir; iktidarı ebedidir, çünkü bu iktidar ona bir şahıs tarafından verilmemiştir, kendisi ölünce yerine geçecek olanlar da aynı imtiyazdan faydalanacaklardır. Jean Bodin, ihtilâl sayılan eseriyle modern devletin ve bu arada Fransız mutlakıyetinin temelini atıyordu. O tarihte modern devlete karşı Kilisenin ve Derebeyliğin mukavemeti vardı, devletin başına geçecek olan zatın tam bir kudrete sahip bulunması gerektiğine 1576 nın filozofları inanıyorlar ve devletin başındakine bir takım selâhiyet izafe ediyorlar, halkı da buna inandırmaya çalışıyorlardı.

1576 nın üzerinden dört asır geçti. Dört asır boyunca mutlakiyetler kuruldu ve yıkıldı, meşrutiyetler kuruldu ve yıktıldı, demokrasiler geldi, diktatörlükler geldi. İnsanlık tarihi türlü safhalar aştı. Sonra, 1955 yılının eylül ayında, devrin en büyük ve en kudretli devleti Amerika'nın Başkanı Eisenhower hastalandı, vazifesinden muvakten ayrılmak zorunda kaldı. Bu hâdise karşısında gene devrin en tanınmış basın organlarından «Time» mecmuası, Amerika'da herkesin başkanın hastalığına yürekten üzüldüğünü kaydederken devlet işlerinin tıkır tıkır işlediğini bildiriyordu. Zira Eisenhower öyle bir mekanizma kurmuştu ki, öyle bır takım meydana getirmişti ki kendisi uzaklaşınca yedek kaptan - Başkan muavini Nixon - takımın başına geçmiş ve herkesin vazifesine devam etmesi suretiyle en ufak bir sarsıntıya mahal verilmemişti.

Yirminci asrın ikinci yarısında devletler, Amerikada olduğu gibi idare ediliyor. Bodin'in kitabındaki prensiplerin tatbik edildiği yerler ise artık sadece çiftliklerdir. O da, bazı geri kalmış memleketlerin çiftlikleri...

Buna rağmen bir takım devlet adamlarının şu veya bu suretle iktidara geldikleri memleketleri hâlâ çiftlik idare eder gibi idare etmek hevesine kapıldıkları görülüyor. Tıpkı bundan dört asır evvel yazılan kitapta ifade olunduğu gibi bunlar kendilerini kanunlara tâbi saymıyorlar, üstelik arzularının kanun hükmü taşıdığına inanıyorlar. İktidarı ellerinde tuttukları müddetçe yapmadıkları yoktur. Her yaptıklarından sonra «yaptım, oldu» diye düşünüyorlar ve karakuşi devlet idaresinde bir adım daha atıyorlar. Tâ, başlarını duvara vuruncaya kadar.. Suriyede Hüsnü Zaim diye bir albay vardı, devletin başına geçer geçmez kendisine Mareşal payesini vermişti. Bir gece sabaha karşı kurşuna dizildi. Almanyada Goering adında şatafat düşkünü bir havacı vardı, göğsüne o kadar çok madalya takar, üstüne öyle cicili bicili üniformalar giyerdi ki bunların ağırlığına nasıl tahammül eder, herkes şaşardı. Bir sonbahar günü hapishanedeki hücresinde nasılsa ele geçirdiği zehiri bir iksir gibi içmeye mecbur kaldı. Arjantinde Peron dalkavuklarına nimet, düşmanlarına ölüm dağıtır, ne kanun ne nizam tanır, astığı nın *astık*, kestiğinin kestik olmasını isterdi. Kızdığının malını elinden alır, bu malı beğendiğine verir,sonra da aklı selimle alay eder gibi arzularını kanunlaştırdı. Bir şafak vakti, pijamasiyle, sığındığı yabancı devlet topçekerinin güvertesinden çiftliği zannettiği topraklara uzaktan bakakaldı.

İngilizlerin bir tâbiri vardın «That's cricketa derler. Bu, oyunun kaidelerine riayet edildiğini ifade eder. Bir bakıma devlet idaresi de oyundur, onun da kendisine göre icapları, usul-

liğin bu parçaları üzerinde bir fikir ileri sörmek gerekirse söylenecek en güzel şey şudur: Kör değneğini bellemiş.

Şükürler olsun hadiselere!

C. H. P. halâ kendisini gerektiği gibi toplayamamıştı. Son Parti Meclisi bunun en güzel deliliydi. Bu toplantının etrafında büyük bir mizansen hazırlanmış, fakat dağ doğura doğura bir fare ortaya çıkarmıştı. Tebliğin, Örfi İdare-in koyduğu yasaklara dokunduğu için bir kısmını genci neşredememiş bulunuyoruz. O kısım hakkında bîr mütalâanın serdim de doğru bulunuyoruz. Ama tekrar, tekrar, tekrar... Tebliğin umumi duruma temas eden kısmının hususiyeti bundan ibarettir.

Halbuki «memlekette, ana muhalefet partisinin tebliğimde yer alması, akis bulması gereken bir gelişme mevcuttur. Gerek üniversitede, gerekse adalette bilhassa sezilen bu durum, demokrasiye inananlara ümid vermektedir. Demokratik rejimden ayrılmamız bahs mevzuu değildir. Bilâkis memleketi o yola itmek isteyenlere karşı şiddetli bir mukavemet kendisini hissettirmektedir. Bu, bir bakıma tabiîdir de... Zira vicdanların sesini ebediyen susturmak imkânsızdır. Ama ana muhalefet partisi bunların hiç birinden haberdar görünmemektedir. Doğrusu istenilirse, haberdar olmak için de en ufak gayret sarf etmemekte, bir türlü modern mânasiyle dinamik bir siyasi parti hüviyetini alamamaktadır. Bilâkis opportünist bir tutumu vardır.

Ama denilecek ki C. H. P., hele şu son sene içinde, belki de tarihinde hiç erişemediği bir kuvvet ve kudret kazanmış, milletin gözlerini diktiği cankurtaran simidi haline gelmiştir. 27 senelik parla, 1950 den bu yana tamamile «iade-i itibar» etmiş, eski günahlarını unutturmuştur. Önümüzdeki ilk seçimleri kazanması ihtimali de çok kuvvetlidir. A-

VE ÇİFTLİK AĞALIĞI

teri, belli nizamı vardır. Onları bir kenara bırakıp ta, devleti çiftlik idare eder gibi idare etmek kabil değil midir? Elbette ki kabildir. Ama Hüsnü Zaim'ler, Goering'ler, Peron'lar ve onların üstünde Hitler'ler ve bacağından sokak fenerine asılan Müssoliniler hep oyunun icaplarını yerine getirmemenin cezasını ödemişlerdir. Zira yirminci asrın ikinci yarısında memleketler hiç kimsenin, ama hiç kimsenin çiftliği değildir ve çiftlik ağaları bile devletin başına geçince yola gelmek, alıştıkları usulleri terketmek zorundadırlar.

Dünyanın en büyük demokrasili olan Amerika dahi, Bodin'in kitabındaki prensiplerden «Time» mecmuasının çizdiği manzaraya geçerken pek çok safha görmüştür. Pek çok politikacı devlet adamlığını bugünkünden bam başka manada almış ve borusunu öttürmek istemiştir. Hani şu, geçim zaruretleriyle vilâyetlerin hudutlarıyla oynamak, orayı il, orayı ilçe yapmak yok mu? Onun, Amerikada kendisine mahsus bir adı bile vardır; Gerrymandering. Amerika Cumhurbaşkanlarından Jackson iktidara geldikten sonra demokrat görünmek için Beyaz Sarayı günlerce halka açıp salonlarını, bahçelerini gezdirmiş, fakat en sonda demiri oraya atmıştır. O uzak diyarda cumhurbaşkanları yeni seçimden sonra da bir kaç ay iş başında kalırlar ve vazifelerini haleflerine devrederken onunla beraber halk arasında görünür, bir muayyen mesafeyi beraber katederler. Bir secimde, seçim propagandası pek hararetli geçtiği için ve eski Cumhurbaşkanıyla yenisi birbirlerine küfrettiklerinden selef, halefin yanında görünmek istememiş ye devlet başkanı bahis mevzuu mesafeye tek başına katetmiş, şahsi kinler her şeyin üstüne çıkmıştır. Ancak böyle böyledir ki dört asrın fonunda devlet adamlığı ile çiftlik ağalığı mefhumları Amerika'da birbirinden tamamile ayrılmış, oyunun kaidelerine her ne pahasına oluna olsun riayet etmek usulü yerleşmiştir.

Dünyanın pek az memleketinde devlet başkanları, Amerikan cumhurbaşkanları kadar selâhiyete sahiptirler. Devlet Başkanı aynı zamanda hükümetin de başkanıdır ve icra vekillerini hiç bir kayıt ve şarta bağlı kalmaksızın seçmek hakkına maliktir. Ama orada, meselâ Eisenhower kendisine kadın ve kız bulan birini bakan yapmaya kalktı mı kıyamet kopuverir. Halbuki Arjantin'de Peron'un, hükümet adamlarını hangi ölçülerle seçtiği artık öğrenilmiştir. Bunun sebebi basittir: Eisenhower için Amerika vatandır. Peron ise Arjantin'i çiftlik sanmıştır. Bir çiftlik ağası çiftliğinde istediğini yapabilir. Ama demokrasilerde devlet adamları, istediğini yapmak ne kelime, şahsi haklarından feragat etmek zorundadırlar. Zira Amerika'da iktidar sahibi olmak, büyük ve şerefli bir külfete katlanmaktır; Arjantin'de ise iktidar, âlem yapmak için vasıta addedilmiştir.

Devlet idare etmenin devlet adamlarına yüklediği mükellefiyetleri görmemezlikten gelip keyfi bir idare kuranlar bunu muvakkaten yürütmüşlerdir. Ama Bodin tam dört asır gerimizde kaldığına göre yirminci asrın insanı dört asırlık tecrübeleri mutlaka ve mutlaka bizzat geçirmemelidir. İnsanlık büyük bir ailedir ve birinin maceralarından öteki ibret almalıdır. Terakkinin tek yolu ve tek çâresi bundan ibarettir. Milletler bugün, bir devlet adamı çiftlik ağalığına kaydı mı onu derhal değiştiriyorlar. Buna en güzel misal Winston Churchill'dir. İngiltere'yle Winston Churchill'den daha fazla hizmet eden İngilizi bulmak son derece zordur. Ama Britanya adalarında yaşayanlar Churchill'in dahi çiftlik ağası gibi davranmak temayülü göstermesine katlanamamışlardır. Churchill düşmüştür de ne olmuştur? Bir kaç sene sonra, daha çok şeref ve daha çok şanla hükümetin başına avdet etmiştir. Demokrasilerin faydası, işte budur. Halbuki Peron'un bir daha Arjantin'i görmesi dahi hayaldir. Arjantinliler durumun bu hale gelmesine, işin başından müsaade etmeselerdi hem Arjantin için, hem de Peron için daha iyi olmaz mıydı? Zira hiç kimse Peronun kabiliyetli bir insan olmadığını ileri süremez.

Tıpkı devlet idaresi gibi partilerin idaresi de bir takım kaideleri, nizamları, icapları şart koşar. Memleket gibi partiler de filân veya falan zatın çiftliği değildir. Hitler, kendi kurduğu iddiasiyle Nazi partisinden istediğini atmış, istediğini uzaklaştırmıştır. Hitler'in memleketi nasıl idare etmek istediği, partisini idare ediş tarzından belliydi. Eğer Almanlar hele namuslu ve vatansever naziler daha 1933 de bunun farkına varsaydılar Almanya 1943 de yakılıp yıkılmayacaktı. Ama müsamaha, felaketle neticelenmiştir.

Siyasî partiler, keyfî idareye en az mütehammil topluluklardır. Bazı politikacılar «kurucusu benim» diye partilerinde mutlak hâkim olmak istemişler, zecri tedbirler almak sevdasına tutulmuşlardır. Ama günün birinde bakmışlardır ki, partilerinde tek başlarına kalmışlardır. Bunun misali bizde de vardu: Mitli Kalkınma Partisi. Liderlik başka şeydir, totaliter idare kurmak bambaşka şey...

Dünyayı ters döndürmek kabil değildir. Ama buna teşebbüs edecekler her yerde çıkabilir. Yapılacak şey vaziyetleri soğukkanlılıkla mütalâa etmek ve tehlikeli yola sapanları daha ilk adımlarında durdurmaktır. İktidarı elinde tutmak hiç kimseyi mahvetmemiştir, ama iktidarın mesuliyet duygusundan âri kimselerin elinde bırakılması pek çok memleketi perişan etmiştir. Bunun önüne geçmek için herkesin vazifesini yapması ve memleketin iyiliğini ön plânda tutması kâfidir. Devlet adamlığının ciftik ağalığından ayrılmasını ve iktidar sahiplerinin oyunun kaidelerine riayete mecbur edilmesini mutlaka ve mutlaka temin etmek lâzımdır.

Bu satırlar Arjantinli dostlarımızın kulaklarında küpe olsun diye yazılmıştır. Elinde büyük kudret tutan yeni busuna devletin başına geçmiştir. Onu doğru yolda tutmak kendi ellerindedir. Ama, geç kalmamak şartiyle. Yoksa bir Peron gider, öbür Peron gelir. Bir Şef gider, öbür Şef gelir.

ma bu neticede onun ve onun başındakilerin hissesi çok azdır. Dua etlin hâdiselere ve dua etsin D. P. nin sevk ve idaresini bugün elinde tutan zümreye... O zümrenin ihataları olmasaydı, D. P. yi bu memlekette briç, ama hiç kâime sarsmaya maliktedir olamazdı. C. H. P. başkalarının hataları üzerinde gittikçe yükselmektedir.

Lütfen biraz da, C. H. P. liler gayret gösterseler artık!

D. P.

Kongre!

Bundan tam bir hafta evvel, cuma akşamı, gece yarısı, Ankara'da Başbakanlık binasının önünde resmi plâkalı, siyah bir otomobil durdu. İçinden kısa boylu, başı öne eğik bir adam çıktı, seri adımlarla merdivenlere doğru yürüdü. Uzun boylu, beyaz kemerli nöbetçi selâm durdu; otomobille gelen selâma mukabele edip mermer avluya girdi, ilk kata çıktı. Merdivenin başında polisler ve hademeler duruyordu. Kendisine «buyrun beyfendi, buradan lütfen» diye yol gösterildi. Kısa boylu adam büyük bir salona alındı. Demokrat Parti Genel İdare Kurulu orada toplantı halindeydi. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu içeri girince 'bir kıpırdanma oldu.

Karaosmanoğlunun evindeki telefon çaldığı zamanı, saat gece yarısına yaklaşmıştı. Manisa milletvekiline, Genel İdare Kurulundan çağırıldığı haber verilmişti. Demokrat Partinin Ege bölgesindeki bu en kuvvetli şahsiyeti evvelâ hayret etmişti. Gece yarısı niçin davet olunuyordu? Genel İdare Kurulundan bildirildiğine göre kendisinden izahat alınacaktı. Evine bir de otomobil gönderilmişti. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu hafifce gülümsedi. Bazı notalar, daha tesirli olsun diye acaip saatlerde verilirdi; âdetti. Nitekim Mussolininin sefiri de vaktiylte Yunan Başbakanı Metaksas'ın evine, sabaha. karsı dayanmıstı. Manisa milletvekili davete icabet etti.

Büyük bir masanın başında gözleri küçülmüş, kaşları düz çizgi halinde, ciddi eda takınmaya çalışan bir zat oturuyordu. Bu. Demokrat Partinin tayinle iş başına gelen Genel Başkan Vekili Fuad Köprülüydü. Gerçi Demokrat Partinin tüzüğünde böyle bir makam yoktu ama Genel Başkan, kendisine vekil olarak Köprülüyü nasbetmisti. Anlasılıyordu ki toplantıya başkanlık eden oydu. Manisa milletvekilini:

'- Buyrunuz Fevzi Beyfendi' diye selâmladı.

Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu etrafına bakındı. Genel İdare Kurulunun ekseriyeti odada hazır bulunuyordu. Hava ağırdı. Salonu sigara dumanı kaplamıştı. Demokrat Partiye en az kurucuları kadar emeği geçmiş olan Manisa milletvekili masanın etrafına oturmuş olan heyetin karşısına sanki bir suçlu gibi çıkarılmak istendiğini anlamıştı. Dekor, âdeta bir siyasi mahkeme dekoruydu. Bu, Fevzi Lûtfi Karaosmanoğluna başka bir mahkemenin, İstiklâl Mahkemesinin huzuruna çıktığı günleri hatırlattı. Ama orada hiç kimse, ciddiye alınmak için gayret sarfetmiyordu. Bahis mevzuu olan kellelerdi. Egenin bu demokrat çocuğu o zaman da boyun eğmemişti. Sonra, aradan seneler geçmiş, bir gün memlekete demokrasi gelmiş, çok partili rejime geçilmişti. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu, Demokrat Partinin Egede temelini elile atmıştı. Hazin tecelli, şimdi ise o partinin en yüksek icra organı kendisini bir suçlu gibi, gece yarısı isticvap ediyordu. Manisa milletvekili, masanın başında oturanların teker teker yüzlerine baktı. Bir çoğu başlarını önlerine eğdiler. Bunların arasında Samed Ağaoğlu da vardı. O Samed Ağaoğlu ki kabinenin dışında bulunduğu tarihlerde bugün bizzat yürüttüğü kanunlar çıkarken bunların antidemokratik hüviyetlerini haykırmış ve çıkmamaları için Fevzi Lûtfi Karaosmanoğluyla beraber mücadele etmişti. Nitekim ertesi gün Fethi Çelikbaş'ın aynı heyet önünde, aynı mizansen içinde ifadesi alınırken Fethi Çelikbaşın bir vakitki can yoldaşı Emin Kalafat da başını önüne eğecekti.

Menderes bir ideal arkadaşıyla

Bu arkadaşı : Safa Kılıçoğlu

Fevzi Lûtfi'nin günahı

Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun kabahatini Fuad Köprülü ifade etti. Bu bir kabahat değil, bir günahtı. Manisa milletvekili ispat hakiki teklifine katılmıştı. Demokrat Partinin Genel Başkan Vekili Fuad Köprülü dramatik olmaya savaşan bir sesle sanığa bu teklife katılmış bulunduğunu, üsteldik katılmadan gazetecilere verdiği beyanatta teklifi haklı çıkarır şekilde konuştuğunu hatırlattı ve Genel İdare Kurulunun prensip itibariyle bu hakkın aleyhinde vaziyet aldığını söyledi. Genel İdare Kurulu ekseriyetle ispat hakkını takbih etmişti. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunuın bundan haberi yok muydu?

Manisa milletvekili, müstehzi bir edayla:

c— Öyle mi, dedi. Bu hakkın aleyhinde misiniz?»

Fuad Köprülü parti tesanüdündan, muhalefetin de o yolda bir teklifi Meclise getirdiğinden, ispat hakkının mahzurlarından bahsetti Dilinin akında bulunan, «kolaylıkla anlaşılıyordu: Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlundan tükürdüğünü yalaması isteniliyordu. Halbuki Manisa milletvekili için mesele, tükürdüğünü yalamak değildi. İspat hakkı teklifine, bu hakkın lüzumuna inandığı irin imzasını atmıştı. Kanaatini değiştirmemişti. Bilâkis, her geçen gün bu inancını kuvvetlendiriyordu. Umumi efkârın murakabesi basın vasıtasiyle işler hale getirilmeliydi. Suiistimal yapanın suiistimal yaptığını yazan niçin cezalandırılmalıydı? Bu hak mıydı, adalet miydi, insanlık mıydı? Neden korkuluyordu, kim niçin korkuyordu? Alnı ak, vicdanı temiz insanların, namuslu devlet adamlarının isbat hakkından çekinmeleri için en ufak bir sebep yoktu. Yalan yazan- gene mahkûm edilecekti Mahkûm edilmeyi göze aldıktan sonra ise yalan yazmak bugün de kabildi O halde? Evet, o halde? İspat hakkı yalan yazmaya teşvik etmiyecekti. İspat hakkı doğru yazanın mahkûm olmasını önleyecek, hakikatin tecellisini kolaylaştıracaktı. Hayır, Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu tekliften kozasını geri almayacaktı. Bilâkis, bütün varlığıyla doğru bildiği tezin zafer kazanması için çalışacaktı.

Egenin bu demokrat çocuğu elini masaya şiddetle vurdu ve çıkıp gitti. Yüreği infial, infialden de çok hüzün doluydu. Niçin mücadele etmiş, ne bul-

muştu? On sene evvelki ideal arkadaşlarını beş senelik iktidar nasıl değiştirmişti. Onların şimdi başka ideal arkadaşları kardı. Onlarla kendi arasında derin bir uçurumun yer aldığını hissediyordu. Parti eski ideallerine avdet etmeliydi. Bu, sadece memleket için değil. Demokrat Partinin iktidarı muhafaza etmesi için de şarttı. «Parti tesanüdü» bahanesiyle murakabe ve tenkid yok edilemezdi.

İkinci suçlu

Bir gün sonra Genel İdare Kurulu Fethi Çelikbaşı sigaya çekti. Heyete gene Fuad Köprülü başkanlık, ediyordu. Adnan Menderes ortaya çıkmadı. Prof. Fethi Çelikbaşın isticvabı da aynı şeklide cereyan etti. Prof. Fethi Çelikbaş Avrupa'da bulunduğu için Genel İdare Kurulunun çalışmalarından ve kararlarından haberdar olmayabilirdi. Kendisinden bu sebeple malumat sorulmamıştı. İspat hakkı teklifinde ısrar ediyor muydu? Burdur milletvekili «ediyorum» cevabını verdi Genel İdare Kurulunda olup bitenlerden elbette ki haberdardı. Kendisi vazifeyle Avrupa'da bulunurken «gümrükten mal kaçırır gibi» partiden' ihracına teşebbüs edilmemiş miydi? Burdur» bir takım adamlar gönderilip teşkilât, aleyhinde kışkırtılmamış mıydı? Teşkilata, ispat hakkına karşı merkeze ve bizzat Çeliikbaşa telgraf çekilmesi için tazyik yapılmamış ve teşkilât bunu reddedince il idare koruluna işten el çektirilmemiş miydi? Selim Yatağan, Dr. Namık Gedik Burdur» niçin gitmişlerdi? Ama hiçbir şey Prof. Fethi Çelikbaşı, tıpkı Fevri Lûtfi Karaosmanoğlu gibi hak bildiği yoldan döndüremezdi. Basıma ispat 'hakkına ihtiyacı vardı. Sadece basının değil, memleketin buna ihtiyacı bulunuyordu. Hayır, teklifinden o da vaiz geçmiyordu. Zaten doğrusu istenilirse, Genel İdare Kurulu bu cevapları alacağından emindi. Sıtkı Yırcalı ve Rıfkı Salim Burçak dahil, kurul üyeleri tesanüdü bozan iki milletvekili hakkında zecri tedbir alınmasında ittifak etmişlerdi. Mizansen, o tedbirlerin alınmasına vesile verecekti.

Garip bir mektuplaşma

Bu hadiselerden iki gün sonra, pazartesi günü Fevri Lûtfi Karaosmanoğlu ve Fethi, Çelikbaş Genel İdare Kurulundan garip bir mektup aldılar. Mektuptan esaslı hiçbir mâna çıkmıyordu. Mektubun altındaki imza Fuad Köprülü'ye aitti. Bunda Demokrat Parti içinde Büyük Kongreden sonra en selâhiyetli orsanın Genel İdare Kurulu olduğu hatırlatılıyor, bu sıfatla Genel İdare Kurulunun tesamüdü mıuhafazayı ilk vazife saydığı söyleniyor, Fevri Lûtfi Karaosmamoğlu ile Fethi Çelikbaş'ın evvelden beri bu tesanüdü bozdukları belirtilerek Genel İdare Kurulunun Büyük Kongre önüne bu şahıslarla bir mesuliyet paylaşarak gitmiyeceği bildiriliyordu. Allah, Allatıl Bu muğlak üslûbun ifade etmek istediği nevdi? Prof. Fethi Çelikbaş mektubu alınca «onlar gitmezse gitmesin, biz giderik» diye düşündü. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu ise Genel İdare Kurulundan çıkarıldığı zehabına kapıldı. Hatta bunu, D. P. Genel Başkanlığına kısa bir mektupla bildirmeyi doğru buldu. Cevabı mektubunda, Fuad Köprülünün mazısından şu mânavı çıkardığını acıklıyordu: Kendisi, hicap verici bir sükût ihtiyar etmediğinden dolayı Genel İdare Kurulu, saffını sıklaştırıyor ve kendisini zor kullanarak dışarı atıyordu. Prof. Fethi Çelikbas ile Fevri Lûtfi Karaosmanoğlunun böylece Kongreye giremiyecekleri rivetleri de dolaşmaya başlamıştı. İki milletvekili de delege seçilmemişti. Zira Genel İdare Kurulunun azası sıfafiyle tabii delege sayılıyorlardı.

Muhalefet de istiyor diye...

İspat hakkı aleyhtarlarının öne sürebildikleri tek sebebin ne olduğu artık anlaşılmış bulunuyor. Demokrat Partinin bugün yüksek sevk ve idaresini ellerinde tutanlara göre bu hakkını taraftarları tekliflerini geri almalılar, vicdanlarının sesini susturmaklar, haksızlıklara göz yummalılar... Zira muhalefet de Meclise aynı istikamette bir teklif getirmiştir. Demek ki iktidarın vazifesi, muhalefetin talep ettiklerinin aksini yapmak! Demek ki muhalefet dünyanın en mantıki talebinde bulunsa, Demokrat Partinin Genel İdare Kurulu parti mensuplarına bunun aksini yapmaları için emir verecek! Demek ki muhalefet «D. P. bugünkü kadroyu başında tutmalıdır» dese, Genel İdare Kurulu bütün delegelerden o kadroyu değiştirmelerini isteyecek. Bari Kasım Gülek o yolda bir beyanat yapsa...

Aslında buna sebep değil, bahane derler. İspat hakkının aleyhtarları, bula bula bu zavallı bahaneyi bulmuşlardır. Bir defa ispat hakkı, doğrudan doğruya Demokrat Partinin içinden gelen bir taleptir. Eğer muhalefet de ona katıldıysa, dâvanın D. P. ye vereceği şerefi paylaşmak için böyle bir harekette bulunmuştur. Zira ispat hakkı, yalnız münevver muhitlerde değil, köylerde bile pek çok taraftar bulmuştur. Şimdi hale bakınız, D. P. böyle haklı bir dâvanın temin edeceği prestiji sadece kendisine maletmeye çalışacak yerde onu tamamile muhalefete bırakıyor. İste, C. H. P. nin niçin, hele şu son sene içinde inanılması güç bir gelişme kaydettiğinin ve iktidara en kuvvetli namzet olarak ortaya çıktığının müsahhas bir misali... Akıllı bir iktidar Muhalefetin elindeki mantıki ve memlekettin hayrına teklifleri açıkgözlük edip benimser. D. P. ise bizzat ortaya attığı meselelerin avukatlığını yapmak şerefini rakibine terkediyor. Sanki diyor ki: ben, halkın arzusuna ve aldı selime aykırı dâvaları müdafaa edeceğim; ötekilerin şampiyonu ten ol! Muhalefet de istiyormuş da, onun için ispat hakkı taraftarları tekliflerini geri almalıymışlar; zira partinin tesanüdü bozuluyormuş... Lâf!..

Demokrat Parti muhalefetten bir takım vaadlerle iş başına gelmişti. Bu vaadleri, iktidara muzaftı. Yolsuzluk yapanları, suiistimal edenler, rüşvet alanlar, nüfus ticaretiyle geçinenler, devlet kasasından zengin olanları, hükümet otoritesini kullanarak iğrenç bir hususi hayata sahip olanlar, türlü rezaleti irtikâp edenler kanun kalkanının arkasına saklanmamalıydılar. Şimdi bizzat D. P. nin içinden bu kalkanı kaldırmak için teşebbüs geliyor ve bu teşebbüs «parti tesanüdü» ne aykırı bulunuyor!

İspat hakkının aleyhtarları bilmelidirler ki Genel İdare Kurulunun ekseriyetini kendi taraflarına çekmiş olsalar bile hiç kimseyi kandıramamakladırlar ve en büyük fenalığı partilerine yapmaktadırlar. Zira güneşin balçıkla sıvanamayacağı gibi isnat hakkı da er veya geç gerçekleşecektir. Bu hakkın niçin şiddetle aleyhinde bulunabileceğini herkes anlamaktadır. Dün yada basın hürriyetini istemeyenler her yerde çıkagelmistir ve hâdiseler bu zevatın bu hürriyetten neden vebadan korkar gibi korktuğunu ortaya koymaktadır.

Eğer isnat hakkının pek çok telefata yol acacağı endişesi varsa samimi partililer bundan sadece memnunluk duymalıdırlar. Telef olacaklar, parti için leke teşkil edeceklerden ibaret kalacaktır. Bu ise. iktidarda kalmanın tek realist yoludur.

Dr. Mükerrem Sarol
Koltuğu altından kaydı

Şimdi, eğer Genel İdare Kurulu kendilerini azalıktan çıkardıysa bu sıfatları kalkıyordu. Gerçi partinin milletvekili olarak toplantıyı takip edebilirlerdi. Ama söz alamazlardı. Ancak Genel İdare Kurulunun, iki azasını böylece atmak selâhiyeti yoktu. Hem gerek Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, gerekse Prof. Fethi Çelikbaş kongre kararıyla söz alabilirler ve fikirlerini söyleyebilirlerdi. Her halde, Fuad Köprülü imzasını taşıyan mektupta fazla bir sarahat yoktu.

Cepheler alınıyor

Ama hâdiselere yakından vakıf olanlar Demokrat Parti içinde açıktan açığa iki cephenin kurulduğunu görüyorlardı. Bunlara bir isim vermek gerekirse «Sarolcular» ve «İspat hakkı taraftarlar» demek lâzımdır. Sarolcuların başında bizzat Adnan Menderes vardı. Genel Başkan o sırada ideal arkadaşına sıkı sıkıya elinden tutmuş görünüyordu. Tıpkı ispat hakkı gibi Dr. Mükerrem Sarol da parti içinde bir cereyanın ve bir zihniyetin sembolü haline gelmişti. Meydan muharebesi Büyük Kongrede verilecekti. Sarolcular Büyük Kongreye serbest gitmek istiyorlardı. Öyle anlaşılıyordu ki Adnan Menderes kendi şahsını ortaya koyacak ve Partinin başında kalmak için istediği tüzük tâdillerimin kabulünü, istediği kimselerin icra organlarına getirilmesini şart koşacaktı. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu ve Fethi Çelikbaş'a gönderilen mektuplar bu iki milletvekilinden ziyade Büyük Kongreye hitap ediyordu ve Adnan Menderes'in ağzından diyordu ki: «Ya ben, ya onlar». İpler artık tamamiyle kopmuştu. Karaosmanoğlunun ve Çelikbaş'ın Büyük Kongreye alınıp alınmamaları bahis mevzuu değildi. Elbette ki gireceklerdi. Konuşacaklardı da.

Ekrem Hayri Üstündağ

Rakibi : Rauf Onursal

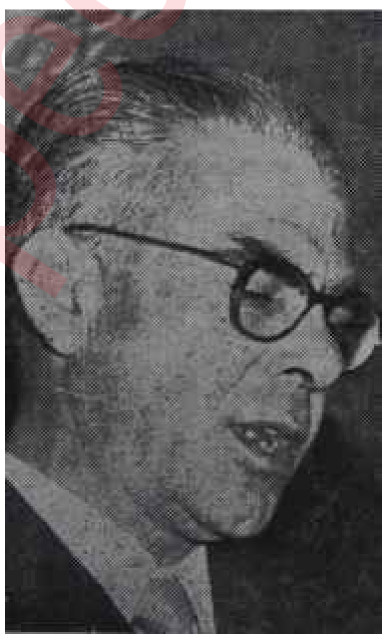
Delegelere, onları dinlemeksizin her hangi bir karar aldırtmak imkânsızdı. Ama herkesin bilmesi lâzımdı ki Adnan Menderes ile ispat hakkı taraftarları arasında bir ihtilâf vardır ve bu ihtilâf kat'i şekilde halledilmelidir. Her hangi bir uyuşma artık bahis mevzuu değildir.

Sarol bombası

İşte bu sıradadır ki salı gecesi geç vakit Adnan Menderes hükümetinin kudretli bakanı Dr. Mükerrem Sarol'un istifa etmiş olduğu duyuldu. Başbakan istifayı kabul etmişti. Devlet Bakanına yalan çevreler o gece, bu istifanın «partide faal vazife almak» maksadiyle yapıldığını bildirdiler. Dr. Mükerrem Sarol istifasına o etiketi yapıştırmıştı. Derhal ortaklıkta sabık Devlet Bakanının «Parti Genel Başkan Vekilliği» veya «Parti Genel Sekreterliği» adını taşıyacak bir vazifeye getirileceği rivayetleri dolaştırılmaya başlandı. Halbuki bu tahminler insan mantığım bir kaç yerinden yaralıyordu.

Dr. Mükerrem Sarol Devlet Bakanlığından istifa 'etmişti. Mükemmel. Ama Partimin, Adnan Menderesten sonra 2 numaralı adamı olması karşısında Fuad Köprülü ne diyecekti? Fuad Köprülü Başbakan Yardımcılığı gibi protokolde mevkii yüksek, ama fonksiyonu olmayan bir sıfatla mı iktifa edecek, asıl kuvvet membaı olan Partiyi rakibi Sarola mı bırakacaktı? Buna inanmak pek güçtü. Sonra, Genel İdare Kurulunun bugünkü azaları arasında bakanlık yapanlar eksik değildi. Samed Ağaoğlu, Sıtkı Yırcalı, Emin Kalafat, Osman Şevki Çiçekdağ bunlar arasındaydı. Bunlar Genel İdare Kuruluna girmeyecekler miydi? Ya, bizzat Fuad Köprülünün durumu ne olacaktı? Adnan Menderes bunların hepsini Dr. Mükerrem Sarola feda mı edecekti? Sabık Devlet Balkanının yakınları tarafından gazetecilerim kulağına fısıldanan rivayetler pek sağlam görünmüyordu. Hem Partide fiilî bir vazife almak için evvelâ seçilmeyi beklemek, tercihi ondan sonra yapmak gerekmez miydi? Nitekim son büyük kongrede bazı bakanlar Genel İdare Kuruluna seçilmişler, fakat bir kısmı bakanlığı bir kısmı Genel İdare Kurulunu tercih etmişti. Meselâ Tevfik İleri Milli Eğitimi ve 009 numaralı ara-

Tevfik İleri

Sarol cephesinin üç kalesi

Sebati Ataman

Muzaffer Kurbanoğlu

bayı seçmişti Dr. Sarol da pek alâ öyle yapabilirdi. Büyük Kongreden bir kaç gün evvel istifaya ne lüzum vardı? Bilâkis bakan olarak faal vazifeye seçilmek, ondan sonra bakanlıktan ayrılmak Dr. Mükerrem Sarol'a daha büyük fayda temin ederdi ve sabık Devlet Bakanı bunu bilmeyecek kadar politika acemisi değildi.

Sönen yıldız

Halbuki sabık Devlet Bakanının yıldızı bir müddetten beri sönmeye yüz tutmuştu. Bir takım vazifeleri üzerinden alınmıştı. Şimdi Fuad Köprülü hizbi Dr. Mükerrem Sarol hizbini bir defa daha mağlup ediyordu. Bilindiği gibi Köprülü taraftarları Sarolistleri İstanbul teşkilâtından da sökmüşlerdi. Partide tesanüdü bozanın ispat hakkı olduğu iddia edilebilirdi. Ama gözle görülen husus, tesanüdü, asıl Dr. Mükerrem Sa-

Kapaktaki demokrat

Feyzi Lûtfi Karaosmanoğlu

1946 senesinde Türkiye, tarihinin mühim sayfalarından birisini daha açıyordu. 1923 senesinde Osmanlı devri kapanmış, Cumhuriyet devri başlamıştı. 1946 senesi demokrasi tarihinin başlangıcıydı ve Türkiye tarihinin çok partili devresine girilmiş olunuyordu. Memleketin muhtelif bölgelerinde, sevilen, sayılan ve ismi etrafında her zaman hürmetle durulmuş ve bahsedilmiş kimseler Demokrat Parti etrafında toplanıyordu. O seneler, bu siyasi teşekkülün etrafında toplananlar hakikaten birer demokrat idiler. İdealleri bu memlekete garp anlayışı ve uslübu içinde bir rejim getirmek, halkın idaresini memlekette sağlamaktı.

Bu tarihlerde Anadolunun batısında ismi işitilen ve sesi yükselen simalardan birisi Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu idi. Uzun seneler Salihli'deki çiftliğinde inziva hayatı yaşamış, Cumhuriyetin ilk seneleri ruhundaki demokrasi ateşi ile çalışmış, fakat hüsrana uğramıştı. Beklediği seneler gelmişti. Artık sesini duyurabilir, bu memleketin istediği, uzun zamandanberi beklediği rejimin yerleşmesi için elinden gelen her şeyi yapabilirdi.

Fevzi Lûtfi ismine bu memleketin okur - yazarları aşina idiler. Biliyorlardı ki, Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, idealinin peşinde olan bir kaç kişiden birisidir. İstediği şeflik sistemi, diktatörlük rejimi değildir. Fevri Lütfi Karaosmano£lu*nun mücadeleye atılışından o güne kadar gösterdiği varlık bu prensibin üzerinde kalmıştır. Anadolu'nun batısı Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu ve birkaç arkadaşının ismi etrafında bayraklaşıyordu ve yeni kurulan Demokrat Parti bu isimlerin galeyana getirdiği halkı kendisine hergün daha çok yaklaşmış buluyordu.

Salihli'deki evinden çıkan bu münzevi insan memleketin dört bir yanında dolaşıyor, halkın hislerini kuvvetli uslübu ile geniş kitlelere anlatıyordu. Sözlerindeki samimiyet ve konuşmasındaki akıcılık, isminin daima temiz kalışı, hatta kendisine bağlıyor ve Demoktar Parti kuvvetleniyordu.

Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, istibdadın aleyhinde idi. Basın hürriyetinin kısılmasının aleyhinde idi. Sahtekârlıkların, hırsızlıkların ve bu memleketin hakiki evlâtlarının hakkının yenilmesi bahasına yapılan bazı düzensiz işlerin aleyhinde idi. O istiyordu ki, bu memlekette hükümetler, partiler ve halki idare edenler, hakikaten halkın istediklerini yapsınlar. O istiyordu ki, bu memleketin halkı kendi kendini idare etmemin bütün nimetlerini toplasın. Yeni bir rejime geçişin eşiğinde bütün memleket tek partinin yarattığı ağır ve yıkıcı havanın aleyhinde bulunuyordu. Yolsuzluklar yapıldığı bütün gazetelerde yazılıyor, hükümetin aldığı kararlar ve âmmenin menfaatlerini savunan bazı gazetelerin, gazetecilerin susturulması her vatandaşın vicdanını rencide ediyordu.

Bütün bunları sesinin bütün gücü ile haykırıyordu. Bütün bunları her gittiği yerde söylüyordu. Artık Fevri Lütfi Karaosmanoğlu ismi, Demokrat Parti[1] kurucularının hemen yanında anlıyor ve söyleniyordu.

Bu mücadele ve Fevri Lûtfi Karaosmanoğlu'nun mücadelesi tam beş yıl devam etti. Sonra birden şafak söktü, yeni rejiminin güneşi doğdu.

Senelerdir hasretle beklediği zafer, nihayet hakikat oluyordu. Artık «halk için» düsturu sokak dövizlerinin üzerinde, partizan gazetelerin sayfalarında kalmıyacaktı. 1950 senesinin 14 Mayıs ettiril Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu için işte böyle bir gündü.

Bu mücadelenin en derin hazzını Fevri Lütfi Karaosmanoğlu'nun tatmamasına imkân ve ihtimal verilemezdi. 1900 senesinde Manisa'da doğduğu ve tahsilini orada tamamlayıp hayata atıldığı zaman ömrünün hergün bir yeni mücadele içinde seçeceğini kimse bilmiyordu. Fakat, Fevri Lütfi. ruhunda yanan hakikati ve doğruyu bulmak aski ile kendisine daha küçük yastan bir büyük isim yapmış ve bu memleketin yakından tanıdığı bir şahıs olmuştu. Ziraat üzerinde tahsil görmüş olmasına rağmen, Cumhuriyetin ilk yılları ile birlikte kötülüklerin, şefliklerin aley--inde kalmayı tercih etmiş ve kendisi. ni, kafasını, ruhunu buna göre hazır. lamıştı.

Yandan bazı yolsuzlukların, hatta halkla idareden kaçınılmanın ilk mücadelecilerinden birisi Fevri Lütfi olmuştu. Sark İstiklâl Mahkemesine gidişi ve Dergâh. Son Telgraf gazetelerini çıkarışı... Bunlar, bugün herkesin bildiği hakikatlerdir ve Fevri Lûtfi Karaosmanoğlu'nun hayatında büyük ve temiz kalmış yapraklardır. Çıkardı, ğı bu iki gazetede mücadelesini tam mânası ile yapmıştı. Fakat Şark İstiklâl Mahkemesine gitmekten kendisini kurtaramamıştı. Çünkü, hakikatleri ve inandığı meseleleri yazmış, savunmuştu.

Takriri Sükûn Kanunu ve Fevri Lütfi'nin Şark İstiklâl Mahkemesinden ademi mesuliyet kararını alışı.. Üzerinden seneler geçmişti ve 1946 senesinde Salihli'deki çiftliğinden çıkan yolcu, o münzevi insan bütün bunların ağırlığını omuzlarında taşıyarak mücadelenin içine atılıyordu.

Fakat seneler, hâdiseleri ve bazı bünyeleri değiştiriyordu. 1950 senesinden bu yana beş sene geçmişti. Bu beş sene içinde Fevri Lütfi Karaosmanoğlu, birkaç defa bakanlık sandalyasına oturmuştu. Fakat samimi olduğu ve inandığı dâvaların, meselelerin peşini bırakmamıştı. Bu sebepten bakanlık sandalyalarını uzun zaman muhafaza ede. medi. Talihindeki 'her zaman iyi için mücadele etmek' düsturu gene galebe çalmış ve Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, kuruluşunda büyük hizmetleri geçen partinin bir kısım üyelerinin, başta Genel İdare Kurulunun cephe aldığı birkaç kişinin arasına girmişti. Kendisine cephe alınmasının sebebi, basın hürriyetinin en geniş şekilde bu memlekette yerleştirilmesi zarureti ile ispat hakkının matbuata verilmesini isteyişi idi. 1950 den evvelki Fevri Lütfi ile bugünkü Fevri Lütfi arasında hiç ama hiç fark yoktu. Gene inandığı dâvaların peşinde bulunuyordu. Tek insan idaresinin aleyhinde kalıyordu. Şeflik sistemlerinin bütün dünyadaki feci âkıbetleri hakkındaki kanaatini değiştirmiyordu.

Dördüncü Büyük Demokrat Parti kongresinin arifesinde bu değişmeyen ve mücadele etmekten yılmayan insan Fevri Lûtfi Karaosmanoğlu, kanaatlerinden ayrılması talebi ile karşı karşıya bırakılmıştı. Fakat o inanıyordu ki, seneler insanların saçlarına birkaç ak çizgi getirebilirdi, fakat fikirlerin, kanaatlerin değiştirilmesi irin hiçbir kuvvet müessir olamazdı, hiçbir kimse vicdanların sesini susturamazdı.

Fevri Lütfi Karaosmanoğlu, bu memleketin demokrasi mücadelesinde ismi olanlar arasında yer alacaktır.

rolun bozduğuydu. İspat hakkının taraftarları yaz başında Genel başkanla yaptıkları fırtınalı bir mülakatta bu hakkı getirmeye niçin lüzum gördüklerini açık açık bildirmişlerdi. Eğer Dr. Mükerrem Sarol bakanlığını muhafaza etseydi Fevzi Lütfü Karaosmanloğlular, Ekrem Hayri Üstündağlar, Fethi Çelikbaşlar, Enver Güreliler hep ona feda ediliyorlarmış hissi delegelerde uyanacaktı. Şimdi ise 'bir sizden, bir bizden' prensibi tatbik olunuyordu. Formül biraz gariptir ama hakikattir: Sarolcular. Dr. Satrolu feda etmekle kuvvet kazandıklarına kaniydiler.

Sabık Devlet Bakanı bundan kısa bir müddet evvel İstanbula gitmiş ve orada âdeta unutulmuştu. Genel Başkan onu son temel atma merasimlerinden hiç birine götürmemişti. Üsteldik yakınları kendisine, Dr. Mükerrem Sarol'un muhafazasının güç olduğu telkinini yapıyorlardı. Dr. Mükerrem Sarol Büyük Kongrede ispat hakkı taraftarlarına karşı zafer kazanılmasında bir handikap teşkil edecekti. Partide faal vazife almak!.. Bu, bir ara sükûtun zehirini örtmek için Dr. Sarol'un yakınları tarafından bulunan bir formülden ibarettir. Ama işin aslında sabık Devlet Bakanının dahil bulunduğu bir kabineyle Büyük Kongreye gidilmek istenmemiştir. AKİS, daha birinci sayısında Dr. Mükerrem Sarol'un fazla şimşek çeken bu paratoner olduğunu ifade etmişti. Hakikaten şu bir buçuk sene içinde sabık Devlet Bakanı o kadar çok şimşek çekmiştir ki Demokrat Parti tâ 'temellerinden sarsılmıştır. Dr. Mükerrem Sarol'un istifası çok geç kalmış bir istifadır.

İki ana fikir

Bundan sekiz, dokuz ay evvel Demokrat Partinin yüksek sevk ve idaresini deruhte edenler Dr. Mükerrem Sarolu feda etmekle çatlakları kapayabilirlerdi. Ama artık geddikleri açılmıştır. Daha zecrî tedbirlere ihtiyaç vardır. Zira sekiz, dokuz ay evvele kadar Demokrat Parti içinde iş başında bulunan zümrenin icraatını beğenenler ve beğenmeyenler bulunuyordu. Mücadele bunların a Tasımdaydı ve icraatı beğenmeyenler beğenmedikleri gidişin sebebi olarak Devlet Bakanını görüyorlardı. Eğer o sıralarda Adnan Menderes - bir ara düşündüğü gibi ideal arkadaşından ayrılabilseydi: pek çok kimseyi tatmin ederdi. Ama bugün D. P. içindeki mücadele başka mülâhazalara bağlı bulunmaktadır. Artık iş başındakilerin icraatını yürekten öven, beğenen kalmamıştır. Hemen herkes durumun vehametini anlamış ve işlerin iyi gitmediğine inanmıştır. Bir takım bol rakamlı nutukların bu hissi değiştirmesine de pek imkan yoktur. Zira hakikatler ortadadır. Ancak kurtulmak için ne yapmalı? Bazı kimselere göre bugün başta bulunan zümre yıkılırsa D. P., iktidarı elinden kaçıracaktır. O halde, bu zümreye sıkı sıkıya sarılmak lâzımdır. Zaten Genel Kurul da kendisine sarılmayanları «tesanüdü bozuyor» diye görülmemiş bir cüretle partiden ihraçları için Haysiyet Divanına verivermiştir. Fakat partide başka bir kanaat vardır: parti, iş başındakiler değiştirilmek suretiyle yeni bir hayatiyet kazanır, yokuşu tekrar çıkmaya başlar. Eğer baştakiler değişmezse D. P. 1968 de seçimleri mutlaka ve mutlaka kaybedecektir. Fakat seçimleri kaybetmemenin bir çâresi vardır: 1950 den. evvelki ruha ve prensiplere avdet etmek, 1950 den evvelimi ideallerini tekrar benimsemek, muhalefette verilen' sözleri tutmak, böylece yeniden 'halkın sevgili partisi haline gelmek. İşte «İspat hakkı taraf tarları» diye bilinen ve adetleri zahirî adetten tek daha fazla olan zümrenin fikri budur. Her şey bir kadro meselesidir. 1960 den bu yana iş başında olan kadro, partiyi bu ihale getirmiştir. Partinin o kadroyla beraber batmasına göz yummamak, harekete geçmek, kaptanı değiştirmek suretiyle gemiyi kurtarmak lâzımdır. Bunun yolu ise Büyük Kongrede açık bir mücadele yapmaktır.

Liste furyası

Bu sırada hemen bütün Ankara'da elden ele listeler dolaşıyordu. Her listenin kendisine mahsus bir adı varda: Sarol listesi, Benderlioğlu listesi, Köprülü listesi, ispat hakkı taraftarları Üstesi... Bunların, çoğu, - tabii ispat hakkı taraftarlarının isimlerini ihtiva edenler hariç - Adnan Menderes'ten geliyormuş veya onum tasvibimi almış bir eda takınıyorlardı, onlara öyle bir etiket yapıştırılıyordu. Fakat listelerden anlatılan, başlıca iki gurubun karşı karşıya bulunduğu idi. Adnan Menderesçiler bilhassa dört ismin Genel İdare Kuruluna girmesine çalışıyorlardı: Dr. Mükerrem Sarol. Fuad Köprülü, Refik Koraltan, Etmem Menderes. Bunların etrafına başka isimler işleniyordu ve değişiklik O isimlerde oluyordu. Bazı listelerde Samet Ağaoğlu, Rauf Onursal, Sıtkı Yırcalı, Atıf Benderlioğlu, Nuri Özsan vardı. Bazıları Ağaoğlu ve Yırcalı'yı almamışlardı. Çoğunda Tevfik İleri ve Muzaffer Kurbanoğlu bulunuyordu Adnan Menderes'in son büyük kongrede müdafaa ettiği iki sevgili adayı .Üzeyir Avunduk ve Zühtü Hilmi Velibeşe de bazı listelerde yer alıyorlardı. Gene Genel Başkanın yakını olarak bilinen Kenan Akmanlardan ve Sebati Atamandan bahsediliyordu. Doğrusu istenilirse bir keşmekeştir gidiyordu ve kimin kimi tuttuğu bilinmiyordu.

İlk mücadele: Başkanlık

Büyük Kongrede ilk mücadele başkanlık mevzuunda olacaktı. Bu haftamın başında İzmir milletvekili Rauf Onursal Demokrat Parti Genel Merkezine çağırıldı ve kendisine Kongre başkanlığı teklif edildi. Daha doğrusu bu vazife verildi. Fakat ispat hakkı taraftarları, başkan olarak Ekrem Hayri Üstündağı aday göstereceklerdi. Ekrem Hayri Üstündağ ve Rauf Onursal... Delegeler kime rey vereceklerimi tayinde pek fazla tereddüt etmeyeceklerdi. Hele Egeliler için düşünmek dahi abesti. Bu yüzdendir kî bazı Menderesçiler Ekrem Hayri Üstündağın karşısına bir Egeliyi değil, Karadenizden Tevfik İleri'yi çıkarmayı düşünüyorlardı.

İkinci mücadele Genel İdare Kurulunun son kararları münasebetiyle patlak verecekti. Sarolcular, ihtimal ki dâvalarını başka türlü müdafaa edemiyecek lerini bildiklerinden rakiplerini susturmak ve onlarım ellerinden mücadele imkânlarını almak yoluna sapmışlardı. Karaosmanoğlunu, Çelikbaşı ve ispat hakkının eski, yemi düğer taraftarlarını Kongreye sokmayacaklardı. Ama Kongre, iki tarafı dinlemeksizin acaba bir karar vermeye yanaşacak mıydı? Bu, son derece şüphelidir ve delegelerim Genel İdare Kurulunum bu kararların! itirazsız tasdik edecekleri akla' yakın değildir. Zira aslında Sarolcularla ispat hakkı taraftarları arasında fikir ihtilâfı mevcuttur, Sarolcular haklı görünmek için zor kullanmaktadırlar. İhraçların mânası bundan ibarettir.

Çeşitli temayüller

Halbuki delegeler arasında bazı temavüller vardı. Evvelâ Bakanların Genel İdare Kuruluna girmemeleri yolumda geçen Kongrede alınan prensip kararımın bir mecburiyet haline getirilmesi isteniliyordu. Bu yüzden Sıtkı Yırcalı, Samed Ağaoğlu ve Emin Kalafat Genel İdare Kuruluna tekrar seçildikleri takdirde bakanlıktan istifa edeceklerdi. Bundan başka, 'hükümet ile partiyi daha iyi ayırmak için başbakanlık ile Genel Başkanlığın ayrılmasını arzulayanlar vardı. Bu takdirde Sarolcuların Başbakan namzedi Adnan Menderes, Genel Başkan namzedi Ethem Menderestir. Yani idare, Menderes'lerde kalacaktır. .

İki maksad

Demokrat Parti, Dördüncü Büyük Kongresine işte bu hava içinde gitmektedir. Her türlü şahıs ve hizip mülâhazalarımın dışında iki cephenin iki ayrı maksadı olduğu anlaşılmaktadır. Adnan Menderes eğer Büyük Kongreden tam zaferle çıkarsa, yani hem Genel Başkanlığı alır, hem de Genel İdare Kuruluma istediklerini seçtirirse Meclis gurubu üzerinde tam bar hâkimiyet kuracaktır.

Karaosmanoğlu - Üstündağ - Çelikbaş buna karşı belki de parti içindeki son mücadeleyi yapmaktadırlar. Maksadları şu şahsı veya bu şahsı devirmek değil, sadece ve sadece Demokrat Partiyi tuttuğu hatalı istikametten alakoymaktır. Bunda muvaffak olurlarsa demokrasi yolundaki son manî de aşılmiş olacaktır.

D. P. Büyük Kongresinin tarihi ehemmiyeti işte buradadır ve vatanın dört bucağından gelen delegelerin bu mesuliyetlerini müdrik olarak reylerini kullanacakları herkesin en büyük ümididir.

Terbiye

Demokrasi dersleri

Amerikadan dönenler bilirler. Amerika'daki mekteplerde çocuklar gerçek demokrat bir memleketin vatandaşı olarak yetiştirilmektedirler: Gerçek demokrat bir memleket vatandaşı elbette ki fiziki yapısı bakımından öteki hemcinslerinden farklı değildir. Hatta kabiliyetleri ve zevkleri de, heyeti umumiyesi itibariyle aynıdır. Atma bir takımı âdetlere sahiptir ki, Amerika' daki mekteplerde işte bilhassa onlar üzerinde durulmakta ve «demokratik âdetler» teşvik edilmekte, hatta yerleştirilmektedir. Bunların başında, fikrini olduğu gibi ve en iyi şekilde söylemek gelmektedir.

Bunu temin için çocuklar serbestçe konuşturulmaya alıştırılmaktadırlar. Aralarında münazaralar tertiplenmekte, bunlarda şiddetli tenkitlere yer verilmektedir. Daha sonra, bir nevi «self government kendi kendini idare» fırsatı yaratılmaktadır. Elbette ki hocaların ve idarenin otoritesi kalkmamak tadır. Ama tam bir hürriyet içinde en kuvvetli otoritenin mevcut olabileceği gösterilmektedir. Bunun anlayan ve zevkini tadan çocuklar, aldıkları âdetleri içkide yaşadıkları cemiyette de kolaylıkla geliştirmek imkânını bulmaktadırlar.

Amerika'da pedagoji, demokrat vatandaşlar yetiştirmek için bir vasıta haline gelmiştir. Orada artık biç kimse hürriyetlerin suiistimalinden, zararlarından, tehlikelerinden bahsetmemektedir. Hürriyet hürriyettir ve ne kadar az sınırlandırılırsa o kadar güzel meyvalar verir. Tabii, iyi vatandaşlar elinde. Bunun için de demokratik rejimin esasları ilkokullara kadar sokulmuştur.

Gerek talebenin kendi arasındaki münasebetleri, gerekse hoca ile olan durumu sıkı bir kontrol altındadır. Kompleks sahibi olanların tedavisi için elden gelen gayret esirgenmemektedir-. Zira diktatörler veya diktatörlük hevesliler daima ve daima kompleksleri olanlardan çıkmaktadır. Hitler, Mussolini hep kompleks sahibi insanlardı. Zaten normal bir şahsın, demokrasiden başka bir rejimi veri erdirmeye çalışması akla dahi gelemez.

Onun içini, süz, bu sayfanın okuyucusu çocuklar kompleks sahibi olmayın, aklınızdan bir an için dahi çıkarmayın ki şu ana kadar keşfedilmiş olan rejimlerin en iyisi demokrasidir. Aklınıza geleni aklınızda tutmayın, fikrinizi olduğu gibi ve dosdoğru söyleyin. Evvelâ, belki söyledilerinizi münasebetsizlik addedecek ve sizi yolunuzdan alakoymaya çalışacaklardır. Ama iş, başta dayanmaktadır. Eğer dayanırsanız, size kızanlat bile hareketinizi takdir etmekten kendilerini alamıyacaklardır. Zira ancak medeni cesaret sahibi insanlardır ki batılaşmakta olan cemiyetimizde beka bulacaklardır.

Çocuklar mektepte
Dersleri : demokrasi

Bir Masal

Bu meşhur bir İsviçre masalının tercümesidir. Avrupa'nın en güzel bir ülkesinde geçen eski bir macerayı anlatmaktadır. Shakespeare'ın, siyaseti «delilerin körleri peşinden sürüklemesi» diye tarif ettiği devirlere ait olduğunu zannetmekteyiz.

İsviçre'de, Thun gölünün sahillerinde Werligen adlı güzel bir kasaba varmış. Bu kasabanın bütün işleri Belediye Başkanı tarafından idare edilirmiş.

Yakınları, Belediye Başkanının deli olduğunu bilirlermiş. Fakat o kendim herkesten daha akıllı zanneden sevimli bir adam ve iyi bir hatip imiş. Senelerdenbeeri seçimlerde rakiplerinden fazla rey topluyor ve Belediye Başkanlığını kimseye bırakmıyormuş. Muhalifleri ondan korkar ve ve dostları, sayesinde iyi para kazanırlarmış.

Bir gün kasabada, yeni bir Belediye binasının yaptırılması karar altına alınmış. Bu binanın büyük bir saray kadar haşmetli olmasını isteyen Başkan derhal masa başına geçerek kollarını sıvamış. Binan m plânını bizzat çizmiş. Müteahhide verilmek üzere bir de şartname hazırlamış. İnşaat hakkında fikir beyan eden muhalif ve muvafık bütün belediye azasını şiddetli mukabelelerle sindirmiş. Projeyi tamamladıktan sonra, tanıdığı bir müteahhide ihale etmiş. Belediye azası, hazırlanan projeyi' tetkike ve tenkide fırsat ve imkân bulamamış.

Müteahhid, inşaatı kısa zamanda tamamlamış. Başkan, belediye azasını da yanına alarak eseri görmeğe gitmiş. Binaya girdikten sonra, kapı üzerlerine kapanınca hepsi karanlıkta kalmışlar. Başkan, derhal pencerelerin açılmasını emretmiş, fakat müteahhid binada pencere bulunmadığı cevabını vermiş. Zira projede, bu hususa dair bir kayıd yokmuş. Başkan ve aza, şartnameyi tedkik etmişler ve müteahhidin haklı olduğu neticesine varmışlar. Aza arasında, derhal Başkan aleyhine bir cereyan başgöstermiş, her kafadan bir ses çıkmış.

Belediye Başkanı her zamanki otoriter tavrı ile, tenkid sahiplerini susturmuş. Onlara, yapılmış bir eseri inkâra mahal olmadığını ve her müşküle çâre bulunabileceğini anlatmış. Sonuna kadar kendisine itimad etmelerini, eserde hepsinin müşterek karar ve mesuliyetleri olduğunu söylemiş... Eğer dediklerini harfiyen yaparlarsa, yeni binanın gece ve gündüz nura garkolacağını da vâdetmiş. Belediye azası, belki saf insanlar olduklarından, belki başka çâre göremediklerinden fakat belki de mevkilerini kaybetmek korkusu ile boyun eğmişler. Başkan onlara birer boş çuval alarak beraber gelmelerini emretmiş. Heyet ellerinde çuvallar, kırlara çıkmış. Başkan demiş ki: «Şimdi çuvallarınızı açınız ve içlerine bol ışık doldurunuz. Sonra benimle yeni binaya geliniz. Dünyada, bir binanın içini aydınlatmak kadar kolay birşey olamaz. Basit hakikatleri insanlar geç anlarlar.»

Heyet binaya dönünce, Başkan kapının kapatılmasını ve çuvalların açılmasını emretmiş. Fakat Başkanın vâdettiği gibi, etrafa nur saçılmadığını görünce, belediye azası bir deli tarafından aldatıldıklarını anlamışlar. Başkanın yakasına yapışmak için, bir ateş yakmışlar, fakat onun çoktan sıvışmış olduğunu görmüşler. Bir daha Thun gölü civarında, Belediye Başkanına rastlayan olmamış.

Çocuklara sinema

Çocuklara gösterilecek filmlerin bir sınıfa ve tasnife tâbi tutulmadığı da bilinen bir (hakikattir. Diğer memleketlerde - hepsinde değil - çocuklar için de bir sinema yaşı tayini edilmiştir. Bu yaştan küçük olanlar bazı filmleri seyredemezler. Filmlerini terbiyeci tarafı ve çocuklar üzerindeki rolü mühimdir: Bu bakımdan bizim memleketimizde de bu meselenin esaslı bir tetkik sonunda bir karara bağlanması zarureti vardır.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

İktisat

Hayâl ve hakikat

Geçen haftanın sonunda Ankara'da, Fransa'nın Kavaklıdere sırtlarındaki büyükelçiliğinin şehre bakan bir salonunda İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğlu ile Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu ellerindeki viski bardağını karşılıklı ağızlarına götürüyorlardı ki birden her taraf zulmet içinde kaldı. Gene elektrik cereyana kesilmişti. İşletmeler Bakanı daha bor kaç gün evvel bir fabrika-ın açılış töreni dolayısiyle verdiği edebî nutukta dün zulmet içindeki ve bugün nur içindeki Anadolu köylerinden bahsetmiş, bütün güzergâhta rastladığı köylerin ışık içinde bulunduğunu görmekle bahtiyarlık duyduğunu anlatmış, «ilham kaynağı sevgili başbakanını» övmüş ve bunun Demokrat Partinin eseri okluğunu söylemişti. Bayındırlık Bakanı ise ondan da kısa bir zaman evvel bir hidroelektrik santralının temel atma merasiminde bol sıfırlı rakkamları ağzından düşürmemiş, partisinin memlekete kaç yüz milyon kilovat enerji temin ettiğini dakikalar ve dakikalar anlatmıştı.

Kaderin garip tecellisi, bu nutuklardan bir kaç gün sonra, iki bakan, ellerinde viski kadehleri hem de Ankara'da, hem de başkentte dakikalar ve dakikalar karanlıkta kaldılar. Enerji yetişmemiştik

Başbakanın yeni konuşması

Yazımızın başlığına «yeni konuşma» diyoruz. Fakat şu satırlar okuyucunun önüne gelinceye kadar bir kaç temel daha atılarak, bizim «yeni» olarak isimlendirdiğimiz bu konuşmanın bir iki defa eskimesi hiç olmayacak şey değildir. Üzerinde durduğumuz konuşma geçen hafta yapılan İkinci konuşmadır. Büyük kongrenin yapılacağı ilân edilmemiş bile olsaydı bu hareketlerden Başbakanın hesap vermeye hazırlandığı anlaşılabilirdi.

Bir başbakan, işlerin yürütülmesinde ilk ve baş mesul insan olarak, olup bitmekte olanlar hakkında münasip açıklamalarda bulunur. Bu, belki her şeyden evvel, vazifeleri icabındandır. Başbakan ve mes'ul bakanların yapmaları lâzım gelen iş bundan ne eksik ve ne de fazla olmalıdır. Fakat memleketimizde bu işin dadıma eksik veya fazla şekilde yapılmakta olduğunu İsrarla ve her zaman görüyor, fakat asıl yapılması lâzım gelen şekilde yapıldığına şahit olamıyoruz.

Bir çok meseleler ortaya çıkıyor. Devlet hayatı bul Müşkül ve halledilmesi zor bir sürü iş cemiyet ve millet hayatının en kaçınılmaz meseleleri olarak daima kendini gösterir ve çözüm bekler. Bunların halledilmesiyle herkesten evvel sorumlu devlet adamları uğraşır. Üzerlerine işlerin yürütülmesi sorumunu yüklenmiş devlet adamları bunu kendi başlarına yürütmezler, yürütemezler. Kendilerine çeşitli şekillerde pek muhtelif yardımcılar yardım ederler. Bunlar arasında bütünü ile millet vardır, efkârı umumiye, basın, üniversite, üniversite dışı mütehassıslar v.s. vardır. Bu söylediklerimiz bilgi, görgü, tecrübe ve sağ duyularıyla işlerin en arzu edilir şekilde yürütülmesinde devlet adamlarına yardım ederler. Yalnız bu fonksiyonlarını lâyıkiyle ifa edebilimeleri için, bunların, olup bitenlerden muntazam ve doğru olarak bilgi sahibi bulunmaları lâzımdır. Bunu hükümet ve devlet adamları zaman zaman yapacakları çeşitli açıklamalarla temin ederler. Bu suretle çeşitli yardımcıların, en iyi yolun bulunup takip olunmasında faydalı olabilme imkânları sağlanmış veya sağlanmaya çalışılmış olur.

Bizde hükümet ve devlet adamları açıklamalarda bulunmazlar mı? Elbette ki bulunurlar. Hem de bunu pek çok yaparlar. Fakat hiçbir zaman, arzu olunduğu, olması lâzım geldiği tarzda yapmazlar. Bu yoldaki gidiş Demokrat Parti hükümetleri devrinde daha da kötüleşmiştir. Şimdiye kadar sorumlu devlet adamlarının, üzerinde tartışma cereyan eden meselelere dair sadece söylenmeleri gerekenleri söylemekle yetindiklerinin ve diğer, taraftan bir çok kereler asıl söylemeleri gerekenleri söylemeye yanaştıklarının görülmüş şeyler olmadığını iddia etmek haksızlık olmayacaktır.

Bizde şimdiye kadar sorum sahipleri ya sorulanlara hiç temas etmemişler ve cevap lüzumunu duymamışlar, yahut pek çok defasında sorulanlarla birlikte, söylenmeleri, icap etmiyen, asıl söylenilmesi gerekenlerle ilgisi olmayan sözler söylemişlerdir.

Başbakanın, kısa bir zamanda pek eskimesi çok muhtemel olan son konuşması da yukarıda söylediğimiz tipte konuşmalardan bilidir. Konuşmada nelerden bahsedilmez? Meselâ, «akimin defter olmadığını» söyliyerek yapılmakta olan tümen tümen isleri sayıp dökemiyeceğini

Bayar ve Menderes halkı selâmlıyorlar da...

İşletmeler Bakanı niçin önüne bakıyor ?

ifade ederken, dinleyicilere elektriğin kaç türlü ve hangi yollarla elde edilebileceğine dair başarılı bir fizik dersi verilmez. Nedense Başbakanın küçük yahut büyük topluluklar karşısında, ders vermeye kalkışmak gibi bir zaafı var. Meselâ bir defasında da krediye dair bir iktisat dersi vermişti. Mamafih bu husus dinleyenler için oldukça faydalı bir şey. Şimdiye kadar pek çok defa söyle nip tekrar edilen şeyleri bir defa daha dinleyenler için bu türlü dersler biç de fena olmayabilir.

Hükümet Başkanını bu kadar kısa zaman aralıkları içinde, birbirinden farksız şeyleri söylemek üzere, konuşmalar yapmaya sevkeden saikin ne olduğunu tayın etmek pek kolay değildir. Memleket işlerinin gidişi hakkında açıklamalarda bulunmak dense, son konuşmalar bu iş için kifayetsiz kalır. Çünkü ancak işe gelen hususlar uzun uzun anlatılmakta, fakat bunlar yanında bilinmesi gereken bir çok nokta karanlıklar içinde bırakılmaktadır. İktisadi hayatımızın tamamen sıhhatli, normal ve endişeye mahal bırakmayacak şekilde olduğunu ispata çalışmak olsa, bizzat hayatın kendisi ve hâdiseler bunu nakz ve red etmektedir. Geriye büyük kongre kalıyor.

Konuşmada ton, metre, adet olarak bir kabarıklıktan bahsedillebilme imkânını veren her şeyden bahsedilmiştir. Konuşma, heyeti umumiyesiyle konuşulurken akla gelen her şeyin kolayca söylendiğini zannettirecek bir uzunluk ve kılıktadır. Elektrik istihsali, liman ve barajlar tesisi, yol ve köprü inşası, mevcut verem yatağı, silolar, çelik hangarlar, traktör adedi, dağıtılan tohumluklar, şeker fabrikaları, kömür, demir - çelik, boru, istihsal edilecek çimento, belediyelerin ve özel idarelerin yaptıkları işler, azot sanayii tesisleri, sun'i gübre tesisleri, traktör - cip -kamyon fabrikaları, dokuma sanayii istihsalatı öğretmen olacak namzet adedi konuşmada bahsedilen mevzular arasındadır. Başbakan bunca şeyi hem de alabildiğine teferruatıyla sayıp döktükten sonra, bir de kendisine karşı «aklının defter olmadığını» söyliyerek haksızlık etmiştir.

Rakam kabartmanın yolu

Hemen işaret edelim ki nutukta kabarık rakamlar söyleyebilmek için her şey yapılmıştır. Kâh kapasiteden, kâh istihsalden, kâh safedilen paradan bahsedilmiştir. Mukayeseler, hesaba elveriş şekline göre, kâh toptan 27 yıl ile, kâh 1960 ile ve bu arada gelecek yıllara müracaat edilerek yapılmıştır. Başbakanın konuşmalarını az çok ilgi ile takip edenlerin, geçen sayımızda bundan evvelki konuşma için söylediğimiz gibi, Kemer barajınım temel atma merasiminde söylenen bu nutukta da daha evvelce bizzat kendisi tarafından bir çok kereler tekrar edilen işler ve rakamlardan daha başka ne bulabileceklerini merak ediyoruz. Söylenenlerin pek çoğu her zaman tekrar edilen şeyler olması bir tarafa, her biri yetkili ve sorumlu bir bakanın çalışma konusu olarak, daha kısa zaman evvel radyoda tekrar tekrar ve uzun uzun anlatılmıştı. Her zaman ayni şeyleri tekrar etmek için 'merasimler tertip etmenin ve nutuklar iradının, söyleyenler irin olsun, dinleyenler için olsun nasıl bir faydası olabilir, bilmiyoruz.

Konuşmanın bir hususiyeti de içinde bir takım tekrarların olmasıdır. Meselâ elektrik istihsâline ait rakamlar, bilerek mi yoksa sehven mi, hiç lüzumu olmadığı halde, iki defa verilmiştir. Başbakan bir kaç defa da böyle uzun uzun konuşmasından maksadının övünmek olmadığını, fakat yapılanların ve yapılacakların millet tarafından benimsenip sevilmesini kolaylaştırmak olduğunu söylemiştir. Eğer bu sözler «hürriyetlerde kısmalar yapıyorsak bu, işte şu işaretlerini gördüğünüz kalkınma gayretlerinin

Menderes gülüyor
Ağaoğlu neden gülmüyor?

bedellini teşkil etmektedir» mânasına gelemiyorlarsa, yapılanların milletçe benimsenip sevilmesi icin başbakanın gösterdiği tarzda bir gayrete hiç ama hiç lüzum yoktur. Başbakanın dert yandığı bir şey daha var. Muhaliflerin bunca yapılan işten tegafül etmelerinden şikâyet ediyor. Şikâyetin' oldukça uzun bir maziye sahip olduğu hatırlardadır. Yapılmakta olan işlerin iyi taraflarına hiç temas edilmediğinden, Başbakan bundan evvel de acı acı şikâyet etmiştir. Beğenip beğenmemek, alkış tutup tutmamak demokrasilerde kimsenin başkasından öğreneceği işlerden değildir. Herkes neyi beğenip, neyi beğenmeyeceğini kendisi bilir. Hem burada hatırlatılacak bir şey Var: Kendisi beş senelik Demokrat Parti icraatının beğenilmesini isterken, ne zaman 27 yıllık gayretlerin değer ve kıymetlerimi inkâr etmemek kadirşinaslığını göstermiştir? Bu yoldaki misali bizzat kendisinin verdiğini söylemek sadece hakikati tesibit etmek olur.

Hem Başbakanın böyle bir şeyden şikâyet etmeğe hakkı olamıyacağı gibi ihtiyacı da yok. Ne diyordu geçen konuşmasında? «Burada toplanan bir sürü vatandaş var. Bu kalabalık topluluk ve toplantı bütün memleket işlerindin iyi yürümekte olduğuna en büyük delildir.» demiyor muydu? Eh, son konuşmayı dinleyen vatandaşlar topluluğu evvelkinden daha az kalabalık değil. O halde memleket işleri bütünüyle gayet mükemmel yürümektedir. Bırakınız şu 27 yıllık bir zamanı heba edip te şimdi yapılanları «haset» ve «kıskançlık» la karşılayan «nankör» muhalifleri bir tarafa! Bırakınız bütün içlerini döksünler, söyleyebileceklerıni söylesinler. Hem söyleyebilecekleri ne var sanki? İktidarlarının altı yılını alan. «ikinci dünya harbinde ne gördük, çimento yoktu, istihkâm yapamadık. Demir yoktu, elimiz ,boş kaldı. Ve nihayet yiyecek buğdayımız dahi kalmamış, buğdayın kilosu 100 kuruşun çok üstüne çıkmıştı.» Başbakanın söylediği sözler bunlar!.. Hatırlardadır, ayni Başbakan ordunun da, 1960 yılında, İdareyi partisi devraldığı zaman, Battal Gazi ordusu halinde bulunmaktan ileri olmadığını bir seçim nutkunda rahatlıkla ifade etmişti. Bu gün de yukarki sözleri ayni kolaylıkla söyleyebilmesinde şaşılacak hiçbir taraf yoktur. Ancak sorulacak bir nokta vardır: O günler kendisi iş başında olsaydı, acaba nice olurdu?

Bir hakikati tekrar

Biz bir defa daha tekrar edelim: Kimse, hiçbir vatandaş, bu memleketim imar ve ihyasına yarayacak gayretleri ve bunlarını sahiplerini takdir etmekten ve bunlar karşısında sadece memnuniyet ve sevinç duymaktan başka bir şey yapamaz. Er veya geç her yapılan lâyık olduğu şekilde değerlendirilir. Ancak beşer hayatında, cemiyet problemlerinin çözümünde insanlar her zaman hata yapmak, yanlış yollar takip etmek durumun da kalmışlardır. İnsanlığın gayretleri ihata ve yanlışlıkları asgarî hadde indirmek yolunda teksif olunmuştur. Bu gün memleketimizde başlıca şikâyet konusu bizattihi iktisadi kalkınmanın kendisi değildir. Buna götürecek yolların doğru seçilip seçilmediklerine dairdir. İhtiyaçlarımız nelerdir? 'Ne gibi kaynaklara sahibiz ve sahip olabiliriz? Mevcut imkânlarla en iyi neticeleri nasıl elde edebiliriz? İşte tartışma konuları. İş başındaki parti beş sene evvelinden bir takım işlere girişirken, iddia edilebilir ki, şu üç meseleden hiç biri üzerinde gereken şekilde durmadı. Bu gün iktisadi - mali sahada olsun, siyasi sahada olsun karşılaşılan geriye götürücü neticeler işte bu başlangıçtaki lâkaydinin eseridir. Her şeyin en iyisini ben bilirim zihniyeti, kendi fikrinden başka fikir tanımayarak bu gün bir takım rakamlarla kurtarıl-

mak istenen durumun meydana gelmesine sebep olmuştur.

Öğretmen olarak kimselerin adedi artıyor. Verem yatağı sayısı kabarıyor. Yol, köprü, çeşitli mahsûller için fabrikalar, Umanlar, barajlar, elektrik tesisleri, silolar medenî insan cemiyetlerinin sahip oldukları hayatı rahat ve kolay yaşanılır hale getiren her türlü vasıtanın yurda mal edilmesine gayret ediliyor. Medeni insan cemiyetleri bundan müstağni kalamazlar. Hareket halinde olan hayat, cemiyeti buna zorlar. O halde bu yolda yapılanlar en normal ve tabii işler olmak lazım gelir. Bu arada ise hürriyetlerden katiyen fedakârlık edilmez, edilemez.

Töreni seyredenler
Ağaoğlu'nun suratı *gene asık*

Memleketimizde kalkınma adı altında yapılanlar başlıca ilki kaynaktan beslendin Dış kaynaklar ve iç kaynaklar. Dış kaynaklar şimdiye kadar alınan her türlü yardımlarla istikrazlardır. Son zamanlarda bu kaynak önceleri kadar besleyici olmamaya başlamıştır. İç kaynaklara gelince: Bunlar vergiler, husus! tasarruflar ve enflâsyon yaratıcı kredi ve para kaynaklarıdır. Gerek dış olsun, gerekse iç olsun kalkınmanın bütün yükü nihai olarak vatandaşın sırtına yüklenmektedir. Bu gün vatandaş bir taraftan hayat seviyesi geriliyerek kalkınmanın finansmanına iştirak ettiriliyor. Diğer taraftan müstakbel borç tediyeleri sebebile gelecek kazançları rehnedilmiş bulunuyor. Başbakan unun konuşması sarasında bir sürü göze hoş gelici rakam veriyor. Fakat artan hayat pahasından, enflâsyonun her gün biraz daha şiddetlenen yıkıcı tesirlerinden, dış borçlar ve bunların önümüzdeki devrelerde sebep olacakları yüklerden hiç bahsetmiyor. Tediye muvazenemiz ne âlemdedir? Paramızın iç ve dış değerinin kaydettiği düşmeler daha ne ktadar lâkaydi ile seyredilecektir? Yapılan yatırımların tahmin olunan neticeleri neler olacaktır? Bunların hepsine karşıtlık teşkil edecek potansiyel ihtiyaçların miktar ve vüs'ati nedir? Kurulan ve yapılanlar bir gün atıl kalmak durumuyla karşılaşamazlar mı? Daha hesaplı gidilerek meselâ onbeş şeker fabrikası kurulacağı yerde daha azıyla yetinip tasarruf edilen meblâğı daha başka bir işe yatırmak doğru olmaz mıydı? Bütün bunlar ve bunlara benzer nice sorular izahsız ve cevapsız kalmaktadır. Eğer yanlış hesap edilmek ve boş ümide kapılmak yüzünden yarın beklenen neticeler tahakkuk etmezse katlandığımız fedakârlıklar boşuna gitmiş ve zorla elde edebildiğimiz kaynak ve kuvvetlerimizi heba etmiş olabiliriz. Bütün bu noktaların enine boyuna hesap edilip tartışıldığına dair vatandaş kafalarındaki mevcut tatminsizlik ve vuzuhsuzluk önemsiz değildir. Aksine kanaat beslemek icin de görünürde kandırıcı hiçbir delil mevcut değildir. Fakat herhalde şurası da var ki, «zararın neresinden dönülse kârdır.»

Maliye

Turistik Döviz

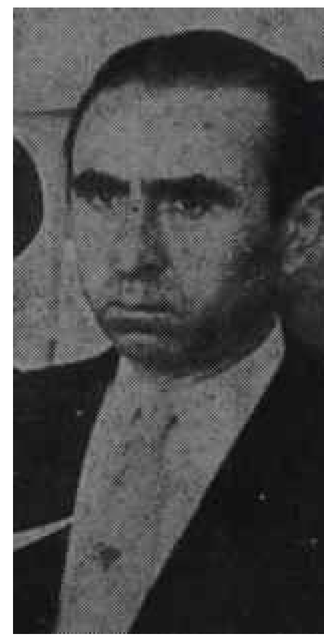
Sebebi pek anılaşılmıyan bir husus, bir çok defalar yabancı gazete muhabirlerinin memleketim ize ait enteresan bazı havadisleri bizim gazetelerden önce elde edip kendi gazetelerine bildirmeleridir. Son günlerde buna benzer bir hâdise daha oldu. Londra'da çıkan Financial Times'in İstanbul muhabirinden alarak neşrettiği bir habere göre, Türk Hükûmeti bir turistik döviz ihdasına karar vermiştir. Turistlik döviz kurlarının kıymeti resmi kurlarla serbest piyatsa kurları arasında değişecektir. Ayni habere bakılırsa geçenlerde hükümete bir iktisadî rapor vermiş olan Mas Thomburg Başbakan'a Türk parasının devalüe edilmesini teklif etmiş, fakat Menderes bunu kati olarak reddetmiştir.

Gerek muhalefette oldukları sıralarda gerekse iktidara geçtikten sonra Başbakan, Maliye Bakanı ve Demokrat Partinin diğer birçok ileri gelenleri 7 eylül 1946 da yapılan devalüasyonu acı acı tenkit etmişler ve C. H. P. aleyhinde en tesirli propaganda vasıtalarından biri olarak kullanmışlardı. En son olarak Maliye Bakanı yaptığı radyo konuşmalarından birinde (Bak: Akis, sayı 65, İktisadi Hayata Ait Konuşmalar) eski iktidar zamanında para kıymetinin çok düştüğünden ve üstelik bu düşüşün 7 eylül kararları ile tescil ettirildiğinden tenkitkâr bir ifade ile bahsetmişti. O zamanki konuşmasından Başbakanın para kıymetinin düşmesine sebep olmayı ayrı, bunu devalüasyon yaparak tescil ettirmeyi gene ayrı bir kabahat olarak kabul ettiği anlaşılıyordu. Bu anlayışın yeni bir tezahürünü yukarıda bahsettiğimiz gazete haberinde görmekteyiz. Halbuki devalüasyonu mutlaka zararlı bir şey olarak kabul etmek ve ondan bir afetten kaçar gibi kaçmak doğru değildir. AKİS'in eski sayılarında hangi şartlarda devalüasyona müracaat edilebileceği ve hangi şartlarda edilmesi lâzım geldiği ifade edilmişti. Onun için bu mesele üzerinde tekrar durmak istetmiyoruz. Pek çok işlerimizde olduğu gibi bu işte de iktidar meseleye iktisadî değil, siyasi gözlük ile bakmaktadır. Meselelerin günlük tedbirlerle halline gayret edilmektedir.

İhracatta pirim verilen malların ar dedi gün geçtikçe artmaktadır. Hacılara

Ciddi Sözler

Yazın sonlarında yapılacağı halde bütün programı hazırlanmış ve radyoda ilan dahi edilmişti - Demokrat - Partinin başında bulunanların önümüzdeki hafta toplanacak olan Büyük Kongrede övünebilmelerini temin için bugüne bırakılan ve hepsi bir araya getirilen temel atma, işletmeye açma merasimlerinden biri gece yapılmıştır. Bu «temel atma gece seansı» nda bir bakan, Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu kurulan

Kemal Zeytinoğlu
İstikbale ümidle bakış

kürsüye çıkmış ve ciddi ciddi aşağıdaki sözleri söylemiştir:

— Bütün temel atmalara ve küşadlara yetişemiyoruz. Hatta bazen, böyle gece bile temel atıyoruz. Önümüzdeki aylar ve bütün 1956 senesi hep böyle geçecektir».

Bu sözler radyolarda da okunmuştur.

resmi dövizden çok daha yüksek rayiçlerle döviz satılmaktadır. Türkiye'deki sabancı nakliye şirketleri Türk parası ile bilet satarken resmî rayiçle katiyen alâkası olmayan, ondan kat kat yüksek navlun ücretleri talep etmektedirler. Bun ların her biri ayrı ayrı sahalardaki kısmi devalüasyonlardır. Gazetenin bildirdiği gibi bir turist dövizi ihdas edilirse hu safhalara bir yenisi daha ilâve edilmiş olacaktır.

Milletlerarası sahadaki iktisadi münasebetlerimizin gün geçtikçe daha büyük bir kısmı Türk parasının resmi rayiçten düşük kıymetleri ile yapılmaktadır. Bu durum devalüasyonu gittikçe daha kaçınılmaz İhale getirmektedir. Şimdiki halde milletlerarası sahadaki iktisadî münasebetlerimizin ne kadarının hususi rayiçler üzerinden yapılmakta olduğunu bilmiyoruz. Tediye muvazenesi durumumuzu gösteren teferruatlı malûmat bir devlet sırrı olarak hassasiyetle saklanmaktadır. Paramızın kıymeti dış piyasalarda hergün biraz daha düşmektedir. Bir çok memleketlerde kur dışıdır. Kabul edildiği memleketlerin hiç birisinde ise resmî rayiçteki kıymetin üçte birinden yukarı kıymete sahip değildir.

Geçenlerde Türk Parasının kıymetinin korunmasına dair yeni bir kararname çıkarılmıştır. Kararnamenin Türk Parasının kıymetini arttırma yolunda bir tesir yapabileceğini düşünmek doğru olmaz. Nitekim karaname çıktığı günden bu vana paramızın kısmetinde müspete doğru hiç bir değişiklik olmuş değildir. Bundan başka da Hükümetin paramızın kıymetinin korunması yolunda ciddi bir takım tedbirler aldığına veya alacağına dair bir belirti görülmemektedir. Anlaşılan paramızın kıymetinin düşmesinin durması ve yükselmeve başlaması için Başbakanın sık sık anlattığı müstakbel refah devrini beklemekten başka çâre yoktur!

Turist dövizi belki sevyahlarla ve turizmle alâkalı meselelerde zahiri bir kolaylık sağlıyabilir. Fakat bu mevzudaki ana meseleler mevcut olmakta devam edecektir.

50 milyon daha

Maliye Bakanlığı Amortisman ve Kredi Sandığı yeniden elli milyon liralık tahvil çıkarmak üzere ilânlar yapmıya başlatmıştır.. Elli milyon liralık tahmil 17- Ekim 3lle 27 Ekim 'tarihleri arasında otuz milyon liralık kısmı ikramiyeli ve yüzde 3 faizli ve yirmi milyon liralık kısmı %5 faizli olarak iki kısım halinde satışa çıkarılacaktır. Çıkarılacak tahviller hakkında Amortisman ve Kredi Sandığı Genel Müdürü bir konuşma yapmıstır. Genel Müdürün konuşmasında tahvil ihracının esbabı mucibesi olarak, yurdun sür'atle kalkınmasını teminen sanayi, maden, ulaştırma, enerji ve su mevzularında girilen faaliyetlerin son yıllarda iktisap ettiği vüsatin daha büyük meblâğlara ihtiyaç hissettirmesi gösterilmiştir. Genel Müdür Sandığın faaliyetleri hakkında da izahatta bulunmuştur.

Bu çıkarılan tahviller Maliye Bakanlığı Amortisman ve Kredi Sandığının çıkardığı ikinci seri tahvillerdir. Hatırlarda olduğu üzere sandık 1953 Temmuzunda faaliyete geçmiş ve ilk olarak geçen mart ayında %5 faizli 60 milyon liralık tahvil çıkarmıştı.

Amortisman ve Kredi Sandığının esas vazifesi, alım ve satım şeklindeki müdahalelerle devlet tahvil piyasasının tanzimli ve devlet borçlarının tahvil, tahkim ve itfasıdır. Bunun yanında kuruluş kanunu ile kendisine yurdun iktisadi kalkınmasında faaliyet gösteren bazı müesseselere uzun vadeli program ihtiyaçları için ikrazda bulunmak vazifesi de verilmiştir. 17 Ekimde satışına başlanacak olan tahviller sandığın hu vazifesini ifa edebilmek için gerekli parayı temin edecektir.

Sandık ilk kurulduğu zaman bu işlerle meşgul olanların ümidi, sandığın kredi genişlemelerinin önüne geçecek şekilde hareket etmesi ve iktisadi hayattaki fazla likiditeyi emmesi idi. Fakat kısa bir zaman sonra bu ümitlerin boş olduğu anlaşıldı. Amortisman ve Kredi Sandığı bizzat kredi genişlemesine sebep olacak yolda faaliyete girişti. Sandığın doğrudan doğruya Maliye Bakanlığına bağlı olması, Maliye Bakanlığının dolayısı ile icra uzvunun tesiri altında kalmasına, bu yüzden de iktisadî kaygulardan ziyade siyasi kaygularla hareket edilmesine sebep olmaktadır.

Sandık kurulduğu günden bu güne kadar 262 milyon liradan fazla ikrazat, 78 milyon liradan fazla da plasmanda bulunmuştur. Bunlar işin kullandığı kaynaklar esas olarak bankalar mevduatının karşılık olarak ayrılan %20 leri ve geçen mart çıkarılan 60 milyon liralık tahvilden elde edilen gelirdir.

Bankaların mevduatının %20 sinin ayrılarak karşılık olarak Amortisman yatırılması şeklindeki kanuni hükmün sebebi sadece Bankaların emniyetini temin etmek değildir. Bu karşılıkların ayni zamanda, bilhassa enflâsyon halinin mevcut olduğu zaman fazla kredi genişlemesinin önüne geçmek gibi bir fonksiyonları da vardır. Fakat bunun tamamen aksine hareket edildiği görülmektedir.

Rakamlarla Oyun

Maliye Bakanı bir beyanat vererek vergiler tahsilatında artış görüldüğünü, eylül ayında tahsilatın geçen yılın eylül ayına nazaran 26 milyon lira fazlalık gösterdiğini bildirmiştir. Bakanın ifadesine göre «1955 yılının ilk yedi ayında yapılan tahsilat 1 milyar 575 milyon liraya yükselmiştir. 1954 malî yılının ayni devresi içinde 1 milyar 298 milyon lira tahsil edilmiş olduğuna göre 1955 yılının ilk yedi ayı içinde bir yıl öncesine nazaran 277 milyon lira fazla hâsılat sağlanmış bulunmaktadır.»

Hakikaten Maliye Bakanının verdiği rakamlara göre mali yılın ilk yedi ayındaki hasılatta mutlak rakamlar olarak 277 milyonluk bir artış vardır. Fakat acaba hakiki olarak durum bu mudur? Bunu mutlak rakamlarla değil nisbi ifadelerle göstermek lâzımdır. 1954 malt yılının masrafları tornamı 2.288.417.501 idi. Mali yılın ilk yedi ayında toplanan 1 Milyar 298 milyon liralık hasılat bunun %56.7 sini teşkil ediyordu. Halbuki bu yıl masraflar toplamı 2.940.727.278 liradır ve toplanan 1 milyar 575 milyon liralık hasılat bunun %54,5 ini teşkil etmektedir.

Demek ki gecen mali yılın ilk yedi avında masrafların %56.7 sini karşılayacak hasılat toplanabilmişken bu yıl ayni devrede ancak %54.5 ini karsılayacak hasılat toplanabilmiştir. Yani geçen seneye nazaran %2,2 lik bir azalma vardır.

İngiltere

Londra borsasında canlılık

Londra borsasındaki en ufak hareketler bile, bütün dünya is adamları ve iktisatçıları tarafından büyük bir dikkatle takip olunur. Bu borsadaki en ufak dalgalanmalar cok insanın kaderini bir anda değiştiriverir. Londranın borsa binası City diye isimlendirilen ve içinde bankaların toplandığı semttedir. Bu semte Londra şehrinin en eski metrosu işleri, Borsaya gitmek istiyen kimselerin indiği istasyonun adı Bank istasyonudur. Her sabah saat dokuza gelirken bu istasyonda ondokuzuncu asırdan kalma kıyafetli, jaketataylı, silindir şapkalı ve bastonlu - yüzlerce kişinin indiğini görürsünüz. Bu adamlar yer altı treninde seyahat ettikleri dakikalar sırasında bir an bile etrafla meşgul olmayıp çoğu zaman bir gazete okur veya ellerindeki küçük not defterlerine birşeyler kaydeder ler. Tren Banka istasyonunda durur durmaz kapılardan İngilterede görülmesi pek mutad olmıyan bir süratle dışarı çıkarlar, geniş bir caddeden, İngiltere Bankasının muazzam binasının yanından, diğer bir takım bankaların önünden geçip Stock Exchange diye isimlendirilmiş olan borsa binasına dalarlar. Bu adamlar borsada menkul kıymetlerin alıcıları ve satıcıları olan Broker ve jober'lerdir. Arada bir de çok daha genç, çok daha telaşçı lacivert elbiseli ban kimseler görülür ki onlar da menkûl kıymet alıcısı ve satıcısı olmak üzere staj gören derklerdir.

Geçen haftalar zarfında Londra halkı bu kimseleri eskisine nazaran daha telaşlı, bazılarını eskisine nazaran çok daha güler yüzlü gördü. Silindir şapkalı,

jaketataylı ve bastonlu brokerlerle, Joberler tren durduğu anda dışarı fırlıyorlar, soluğu borsa binasında alıyorlar, genç Clerk'ler ise aralarında konuşup telâşlı adımlarla yürüyorlardı. Bu telaşı görüp te borsa binasında, halkın borsa hareketerini takip edebilmesi için ayrılmış olan ve «Public Gallery» denilen etrafı camla kalpli balkona gidenler borsada diğer günlere nazaran bir canlılık olduğunu hemen seziyorlardı. Canlılığı kısa zaman aralıkları ile kara tahtalar üzerine yazılmakta olan menkul kıymet fiyatlarından ve sağa sola koşuşan kırmızı elbiseli, general tavırlı hademelerin hareketlerinden pek kolayca takip edebiliyorlardı.

Canlılık şu üç faktörden geliyordu.

1 — Denizaşırı ticaret kazançlarındaki müspet temayül.

S — Sterlin kıymetinde düşmenin durması ve sterlin kıymetinin daha sabit bir hale gelmesi,

8 — İngilterede mevcut enflâsyona karşı alınacak tedbirler hakkında Maliye Bakanı R. A. Butler'in İstanbul'da söylediği santimi ve açık nutuk.

Canlılığın ilk reaksiyonu yüksek sınıf yatırımlara ait senetler üzerinde göründü, endüstriyel hisse senetleri de hemen bunların arkasında ver aldı.

Ağustos ayında deniz aşırı ticaret kazançları ithalât ve ihracat arasındaki farktan dolayı büyük bir azalma göstermişti. Fakat son dok ve demiryolu grevleri sırasında yapılan ihracat bu rakamlara tesir etmişti.

Muhtemelen grevlerden ihracat kadar müteessir olmayan ithalât, yeni bir ar tış göstermişti Ticaret tablosunun bu kısmına tesir eder bir emare mevcut olmamasına mukabil, vidaların gün geçtikçe daha fazla sıkıldığına dair olan emareler mevcuttu. Bunları gelecek aylarda daha bariz şekilde görmek mümkün olacaktır. Şarap endüstrisi şimdiden sikâyete başlamıştı.

İhraç edilen mallarla ithal edilenler arasındaki mukayeseli masraflar durumunu gösteren dış ticaret hadlerinde, mütevazi olmakla beraber, lehe doğru bir gelişme müsahede edilmektedir. Her ne kadar harp öncesindeki duruma ulaşılabilmesi için pek çok yol katedilmesi lâzım ise de müsbet yoldaki gelişmenin DEVAM EDECEĞİ ÜMİT OLUNMAKTADıR.

Klâsik bir İngiliz tipi

How are you Mr. Sterling?

Son günlerde İstanbul'da toplanan Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası ve Milletlerarası Para Fonu Kongresi (birçok (memleketlerin, hususiyle Birleşik Krallığın takip edeceği iktisat politikası hakkında vuzuh getirmişti. Mr. Butler gayet kesin olarak konuşmuş ve Sterlin kıymetinde devalüasyon olmıyacağını, mevcut paritede müsaade edilen dalgalanma hududunda bir genişletme yapılmıyacağını kati olarak ifade etmişti. Ayni zamanda, İngiliz ekonomisi sağlam bir temel üzerine dayanır hale gelmedikçe İngiliz lirasının diğer paralarla serbestçe değiştirilebilir hâle gelmesine (konvertibiliteye) girilmiyeceğine dair de teminat vermişti. İngiliz ekonomisinin sağlam bir temel 'üzerine dayanması ancak dış tediye edilmesinin lehe çevrilmesi ile kabil olabilecektir ki bu da bir zaman meselesidir.

Altın fiyatları

Altın fiyatlarındaki yükselmenin de vaziyet üzerinde önemli tesirleri olabilir. Bilindiği gibi Güney Afrika Guvernörü yaptığı konuşmada altın fiyatlarının arttırılması lüzumuna dikkati cekmis ve bunu teklif etmişti. Altın fiyatlarımın arttırılması, mevcut altın rezervlerinin kıymetini yükseltir. Onun için Mr. Butler, teklife eskisine nazaran daha sempatik bir tavır takınmıştı. Onun ifadesine göre altın fiyatlarının yükseltilmesi İngiltere gibi memleketlere, ithal tahditleri koymadan dış ticaret muvazenelerini lebe çevirmek imkanını verecektir, ancak fiyat yükseltme anının iyi tayin edilmesi lâzımdır.

Amerika Birleşik Devletlerinde enflasyonu önlemek için alınmakta olan tedbirlere bakarak büküm verenler değir şikliğin aleyhindedirler. Enflâsyon orada da diğer memleketlerde olduğu kadar önemli bir problem haline gelmek istidadını göstermektedir. Yeni Zelanda ve Avustralya da enflâsyonu önleyici tedbirler almaya başlamışlardır. İngiltere'de cesaret verici bir hâdise, mühim İngiliz işverenlerinin, eğer ücretler sabit tutulabilirse, dağıtacakları temettüleri tahdit eden bir plânla maliyet artmasını önleyebileceklerini ifade etmiş olmalarıdır.

Arjantin

Zengin olmanın yolu

İnsanlar senelerden beri tenekeyi nasıl altın yapabileceklerini aramaktadırlar. Şimdi anlaşılıyor ki Arjantin'in sabık diktatörü Peron bunun sırrını bulmuştur. Zira kendisi Paraguay topçekerinin güvertesinde pijamayla göründüğünden bu yana Buenos Aires'teki evinde yapılan her yeni araştırmada yeni bir servete rastlanmaktadır. Sadece nakit: olarak tam 20 milyon doların ele geçmişi olması, diktatörlüğün ne kadar kârlı bin iş olduğunu gösterdiği gibi başka memleketlerde de diktatörlük heveslilerinin niçin türediğini izah etmektedir. Eva Peron'un mücevherlerini bulanların gözleri kamaşmış ve yapılan tahkikat göstermiştir ki Peron, Arjantin'in buğday ihracatından bile hisse almıştır. Diktatörün Arjantinde ne işler çevirdiği de meydana çıkmıştır. Memlekette para kazanan herkes Perona haraç vermiş, ona veya yakınlarına bu haracı ödemeden hiç kimse iş yapamamıştır. Yabancı sermayeyle yapılan işlerde Peron'un yakınları ortak olmuşlar, ihracatı onlar idare etmişler, lisansları onlar almışlardır. Bu, tenekeyi altın yapmak değil de nedir?

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Yunanistan

Papagos öldü

Gecen hafta içinde Yunan Kralı Majeste Paul, sekiz aydanberi hasta bulunan Başbakana Papagos'a bir mesaj gönderdi. Kral, bu mesajında, vazife başında okluğu müddetçe Yunanistan'a büyük hizmetlerde bulunan Papagos'un hastadığından dolayı duyduğu teessürü belirttikten sonra, Başbakan'a, arzu ettiği takdirde tekrar eski sıhhatini kazanıncaya kadar vazifeden çekilme müsaadesini verdiğini bildiriyordu.

Papagos bu müsaadeyi kullanacak zamanı bulamadan, geçen hatfta ortalarında, hayata gözlerini yumdu.

Papagos kimdi?

*Ö*lümü bütün dünyada, bu arada hiç şüphesiz Türkiye'de de büyük bir teessür uyandıran Papagos, 1883 yılında Atina'da doğmuştu. Askeri tahsilini Belçika'da başarı ile yapmış, Birinci Cihan Savaşından sonra da Atina Askeri Akademisini bitirmiştir. Bundan sonra muntazaman terfi eden Papagos, İkinci Cihanı Savaşı patlak verdiği zaman Yunan orduları başkumandanıydı.

İkinci Cihan Savaşı içinde Yunanistan önce İtalya, soma da Almanya ile uğraşmak zorunda kalmıştı. Papagos İtalyan ordularına karşı gelmiş, fakat dünyaya kafa tutan Alman, askerlerine mukavemet edememiştir. Balkanlarda Alman hücumunun başlaması üzerine Yunan ordularını geri çekmek zorunda kalan Maresal, 1941 yılında teslim olmaktan başka çâre bulamamıştır. O tarihte esir düsen Papagos 1945 e kadar esaret hayatı sürmüştür.

1945 yılında Alman esir kamplarından kurtarılan Papagos, aynı sene Yunam Kralı Maieste II. Geoges tarafından 'Saray Mareşali' ilân ettirilmişti. Gene bu sıralarda patlak veren Yuman dahili harbinin bastırılmasında da büyük payı vardır. Ancak bu ic harp vesilesiyle çıkan bir ihtilâf Saray ile Papagos'un arasını açmış bulunuyordu, Harpten sonra Yunanistan'da önayak oldukları karışıklıkları bizzat bastırmış bir insan olarak Papagos komünist cetelere silah ve para yardımında bulunan bir tüecara verilen idam cezasının Kral tarafından beş yıl ağır habise çevrilmesi üzerine Başkumandanlıktan da, Saray Mareşalliğinden de istifa ederek siyasete atılmıştır. Bu hâdise Papagos'un saray entrika ve dolaplarına göz yumacak cinsten bir insan olmadığını göstermek bakımından çok önemlidir. Kendisi iktidara geldikten sonra da, bu hâdiseyiunutmayan Saray Papagos'a karşı çok dikkatli hareket etmekten başka çare görememiştir.

Papagos'u siyaset hayatına atılmaya zorlayan âmil sadece bu yolsuzluk hâdisesi değildir. O sıralarda Yunan siyaset hayatı anarşi içinde bulunmaktaydı. Yunan halk oyu bir takım küçük siyasi partiler arasında bölünmüştü ve iktidarda bulunan hükümetin her zaman sağlam, bir ekseriyete dayanması kabil olmuyordu. Papagos siyasete atılırken bu karışık duruma da bir son vermek isteamişti. Nitekim «Yunan Halk Topluluğu» adını verdiği siyasi partisiyle girdiği 1951 seçimlerinde topladığı oylarla Yunan siyasî 'hayatında bir istikrar unsuru olabileceğini isbat etmiştir. Papagos bu seçimlerde oyların yüzde otuzunu toplanmış ve Meclise 114 milletvekili sokmaya muvaffak olmuştu. Bu, o tarihe kadar Yunan seçimlerinde kazanılmış en büyük ekseriyetti. Ancak Papagos bu başarısıma rağmen Meclisteki mutlak ekseriyeti diğer iki partiye kaptırmıştı. 1951 seçimlerinden sonra kurulan kabine Venizelos'un başkanlığı altındaki koalisyon kabinesidir.

Papagos

Son milli kahraman

Venizelös'un koalisyonu ömürlü olmamıştır. Bir takım siyasi buhranlar bu koalisyonu yıpratmış ve 1952 Kasımında ister - istemez yeni seçimlere gitmek lüzumu hasıl olmuştur. Bu seçimler ise Papagos'un hakiki bir zaferi ile neticelenmiştir. «Yunan Halk Topluluğu» bu seçimler sonunda Meclisteki 300 sandalyeden 240 kadarını ele geçinmiş bulunuyordu. Yunan siyasî istikrarı ancak bundan sonra temin edilebilmiştir.

Ancak Mareşal Papagos'un geçen hafta içinde vuku bulan vefatı bir kere daha göstermiştir ki bu istikrar «Yunan Halk Topluluğu» Partisinden ziyade Papagos'un şahsiyetlinden ileri gelmekteydi. Esasen bu partideki çözülmeler bundan daha sekiz ay önce, Papagos'un tedavi olmak üzere İsviçre'ye gittiği sıralarda başlamıştı. Bundan yedi ay kadar önce «Yunan Topluluğu» nun ileri gelen liderlerinden biri olan Markezinis, bu topluluktan ayrılarak ayrı bir parti kusmuş ve böylece topluluk ileri gelenleri arasındaki fikir ayrılıkları açığa vurulmuştu. Markezinis, başlangıçta, Stefanopulos ve Kanellopulos'la birlikte «Yunan Halk Topluluğu» nun genel kurmayını teşkil etmekteydi.

Papagos'un ölümü üzerine Stefanopulos ile Kanellopulos arasında da fikir ayrılıklarının meydana çıkmasından ve «Yunan' Halk Topluluğu» nun parçalanmasından korkulurdu. Fakat Sarayın Başbakan adaylığı için yaptığı intihap şimdi bütün gözleri başka bir lider üzerine çevirmiş bulunuyor.

Yeni Başbakan adayı

Kral Paul, Papagos'un ölümü üzerine, kabineyi kurmaya Papagos kabinesinde Bayındırlık Bakanlığı vazifesini deruhte eden Konstantin Karamanlı'yı memur etmiştir. Karamanlının hazırladığı yeni listede ne Stefanopulos, ne de Kanellopulos yer almışlardır.

Karamanlı Mecliste güven oyu alabilecek midir? Bütün mesele buradadır. Atina'dan gelen haberlere bakılırsa Stefanopulos daha şimdiden yeni kabineye karşı cephe almaştır. Eski Hariciye Bakanı verdiği bir demeçte, Kralın kendi istediği kimseleri iktidara getirdiğini ileri sürmüş, bu durum karsısında «Yunan Halk Topluluğu» ile Yunan Parlementosunun kayıtsız kalmayacağını söylemiştir. Bu sözler açık bir tehdit ihtiva etmektedir.

Diğer yandan yeni Başbakan adayının sert bir siyaset taraftarı olduğu da bilinmektedir. İs basına gelmeye muvaffak olursa, Karamanlı'nın ilk ele alaca-ı meselelerin kendi söylediği gibi öç değil, fakat dış siyaset meseleleri olacağı kolaylıkla tahmin edilebilir. Gecen aylar içinde en hararetli günlerini yaşayan Kıbrıs içinde Papagos hükümetinin tuttuğu yolu fazla yumusak bulan Karamanlı'nın yeni kurduğu kabinede Dışişleri Bakanlığını eski Başbakanlardan Teotokis'e vermesi de bu bakından manalı sayılmalıdır.

Ancak daha Meclisten güven oyu alıp - alamıyacağı belli olmayan bir Başbakan adayının dış siyaset görüşlerini ba his konum etmek mevsimsiz olacaktı. Bu görüşler önemini, ancak güven oyu kazandıktan sonra iktisab ederler. Karamanlının Meclis itimadıma mazhar olup olmayacağı ise önümüzdeki günler icinde belli olacağına göre, bu konuda söz açmak için biraz beklemek lâzımdır.

Sovyet Rusya

İtiraf...

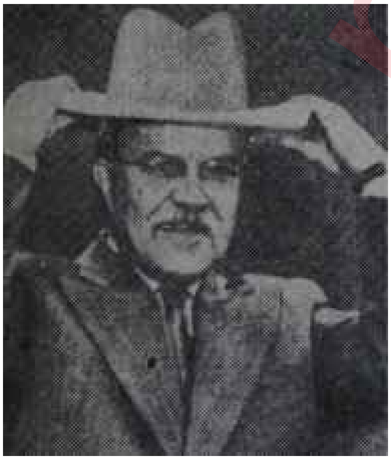
Şubat tarihindeki nutkumda Rusya'-9 da sosyalist cemiyetlini tekâmülü hususunda hatalı bir formül kullandım ve şöyle dedim: Sosyalist sosyetenin temellerindin korulmuş olduğu Sovyetler Birliğinin yananda, sosyallizme doğru ilk adımlarını atmış olan, fakat pek büyük ilerlemeler kaydetmemiş bulunan Halk Demokrasileri vardır.»

«Bu sözlerim Sovyetler Birliğinde henüz sosyalist cemiyetin kurulmamış, fakat sadece temellerinin atılmış olduğu gibi yanlış bir kanaatin doğmasına sebebiyet vermiştir. Bu iddiam nazariye bakımından yanlış ve siyasi bakımdan da zararlıdır.»

Bu sözler alelade bir memlekette ve alelade bir kimse tarafından söylenseydi nazarı dikkatli celbetmek şöyle dursun, bahis konusu bile edilmezdi. Faika t bu sözlerin edlildiği memleket Rusya ve bunları eden de Molotof olursa bu bir idam fermanının gerekçesi demekti.

Geçen hafta içinde mayınlanan bir komünist dergisinde - Sovyet Komünist Partisinin organı «Komünist» dergisinde - yayınlanan bu itiraf, bütün dünyayı hayretler içinde bırakmıştır. Artık pek iyi bilinmektedir ki her Muafı bir istifa, her istifayı da ya hastalık, ya da bilinmeyen sebeplerle ortadan kaybolma takip etmektedir. Grosa ki Molotof'un çekilmesi ve arka plâna atılması şimdilik bahis konusu edilmemekteydi.

Ancak bu yazıya başka bir mânâ vermek te mümkün değildir. Bundan aşağı -yukarı sekiz ay önce ve Malenkof'un istifasını dinlemek üzere toplanmış Sovvet Yüksek Şurasında söylenmiş bir nutkun bugün bizzat sahibi tarafından düzeltilmesi ister - istemez insana bundan önce de Rusya'da vuku bulmuş bu kabil istifaları ve ortadan kaybolmaları hatırlatmaktadır. Bunun içindir ki itirafın bütün batılı devletlerde uyandırdığı intibalar hep aynıdır: Molotof'un yakın bir zamanda Dışişleri Bakanlığından ayrılması beklenmelidir.

Molotof
Papucu damda

Gerçekten de eski Sovyet idarecileriniden şu anda iş başında bulunan yegane siyaset adamı Molotof'tur. Molotof'un yeni Sovyet politikasına ayak uyduramadığı, zaman zaman yaratılmak istenen iyimserlik havasını Rusya aleyhine bozduğu görülüyordu. İş başına geldiği ilk gündenberi Molotof, iyi bir müzakereci ve diplomat vasıflarına sahip görünmemiştir. Ancak Stalin'in yakınlarından, itimat ettiği adamlarından olması kendıisinin uzun zaman Dışişleri Bakanlığını işgal etmesine yol açmıştı. Stalin'in ölümünden ve hele son değişikliklerden sonra da Molotof'un bir başkası ile değiştirilmesi bir gün meselesiydi. Zira Molotof Rusya'nın yeni giriştiği müzakere yolu ile oyalama siyasetini yürütebilecek bir insan değildir. Şimdi öyle anlaşılıyor ki Sovyet idarecileri bu eski siyaset kurdundan kâfi derecede faydalandıklarına kanaat getirmişler, onu da tıpkı diğerleri gibi bir kenara atacakları günün geldiğine karar vermişlerdir.

Böyle bir uzaklaştırma gerçek gibi görünmekle beraber, şimdiden bu konuda kesin bir tarih ileri sürülemez. Herhalde Molotof'un, toplanmasına iki hafta kalmış olan Cenevre konferansından önce vazifesinden ayrılması beklenmelidir. Öyle görünüyor ki bu konferans Molotof'un katıldığı son beynelmilel toplantı olacaktır.

Fransa

Yeni buhranlar

Birleşmiş Milletlerde Pinay'in Fransız delegasyonunu çekmesinin Paris'teki ilk akisleri kabine lehine olmuştu. Pinay'in bu hareketli kalbine tarafından, kabinenin hareket tarzı da halk tarafından tasvip ediliyordu. Hatta o kadar ki son aylarda Güney Afika meseleleri yüzündeni kabinenin sarsılan durumu Pinay'in bu hareketinden sonra kuvvetlenmişe benziyordu. Hele yeni Fas Sultanı Bin Arafa'nın da tahtı bırakmaya razı olduğu haberi Meclis müzakerelerinin başlamak üzere olduğu bir sırada Edgar Faure'un vaziyetini iyice sağlamlaştırmıştı.

Fakaı tam bu sırada pusuya yatmış bekleyen bir Fransız siyaset adamı - hem de millyonları peşinden sürükleyecek kuvvette bir siyaset adamı - yattığı pusudan kalkmış ve hükümeti yeni bir buhran tehlikesi ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu siyaset adamı General De Gaulle'dür. ötedenberi Fransız Anayasa sının değiştirilerek hükümetler için daha istikrar arzedecek bir hükümet ve seçim sistemi kabul edilmesini isteyen De Gaulle durumdan farydalanlarak Cumhurbaşkanından bir millî birlik kurma teşebbüsüne geçmesini istemişti. De Gaulle'e göre böyle bir kabinenin kurulmasını gerektiren ciddi sebepler vardı. Bîr kere Kuzey Afrika meseleleri Fransa'yı bir harbe sürüklemekteydi. Sonra Fransa Birleşmiş Milletler Genel Kurulundan çekilmişti, durumu şu anda çok nazikti. Bütün bunlardan dolayı Cumhurbaşkanı, komünistler hariç, bütün partileri sinesinde toplayan bir millî birlik kabinesi kurmalıydı.

Edgar Faure
İp cambazı

De Gaulle sadece bununla yetinmiyor, üstelik Faure kabinesinin istifasını da istiyordu. General teklifini kabinedeki dört bakanı vasıtasiyle yapmıştır. De Gaull'e'oü dört bakan, bu arada bilhassa Savunma Bakanı General Koenig, Fature'dan istifa etmesini istemişler; fakat Faure, yeni bir buhrana yol açmamak için, mecliste müzakereler başlamadan ve güven oyuna başvurmadan çekilmeyeceğini bildirmiştir. Bunun üzerine kabinedeki dört De Gaulle'cü bakam geçen hafta ortasında istifalarım vermişlerdir. Esasen General Koenig , hükümetin politikasına ötedenberi muhalefet ediyor, fakat istifaya da yanaşmıyordu.

Bu istifalardan sonra De Gaulle'ün beklediği bir kabine buhranı patlak vermemiştir. Kabinenin düğer üyeleri arasındaki dayanışma Faure hükümetini kendini bekleyen çıkmazdan kurtarmış bulunuyor. Şu satırlarım yazıldığı ana kadar alman haberler Meclisin de hükümetin Kuzey Afrika meselelerinde tuttuğu hareket 'tarzını tasvip ettiğini gösteriyordu. Nitekim Faure güven oyu almıştır.

Ancak Fransa'da bugün için hakiki ve devamlı bir siyasi istikrarın temin edilemiyeceği gerçektir. Bu bakımdan Falere kabinesindeki istifaları hükümet partileri arasındaki' koalisyonun çözülmeye başladığına işaret saymak hata olmaz. Gerek Kuzey Afrika meseleleri gerek bunların Birleşmiş Milletlerdeki müzakereleri' Faure hükümetini epeyce yıpratmıştır. Milli Meclis belki de kısa bir

zaman sorara iktidarı daha az yıpranmış bir hükümete teslim etmek isteyecektir. Bugün değilse bile yakın bir gelecekte Fransada bir kabine buhranı patlak vermesini beklemek hiç de yanlış bir hareket değildir.

Fas

Niyabet meclisine doğru..

Fransanın Fas'taki iyeni Umumi Valisi General Boyer de Latour ille Umumi valilik nezdindeki yetkili hükmet temsilcisi De Panafieu hava alanına geldikleri saman ortalık daha ışımamıştı. Her iki Fransız idare adamı da son derece heyecanlıydılar. Otomobillerinden iner inmez ilk işleri gerekli emniyet tedbirlerinin alınıp alınmadığını sormak oldu. Bu işle görevlendirilmiş bir subay kendilerine alanın dört bir çevresinin askeri kuvvetler tarafından sarıldığını söyleyince rahat bir nefes aldılar. Öyle anlaşılıyordu ki bu kuvvetler sadece alanın etrafına değil, aynı zamanda içine de yerleştirilmişlerdi. Bunlardan başka, harekete hazır bir uçağın önünde de Hava kuvvetlerinim merasim kıt'ası yer almış bulunuyordu.

İşte Fas Sultanı Muhammet bin Arafa, yeğenlerinden birini taht işlerini görmekle vazifelendirdikten sonra, Fransız Fasından böyle bir heyecanlı hava icinde ayrılmıştır. Bin Arafa'nın Fas tahtından uzaklasmasiyle sadece Faslıların en büyük arzularından biri değil, aynı zamanda Aix-lessBains'de beş Fransız Bakanı ile Faslı temsilciler arasında kararlaştırılan ıslahat plânının ilk kısmı da gercekleşmiş bulunuyor.

Hatırlarda olduğu üzere AKİS, Fas meselesini, bundan önceldi muhtelif sayılarında da dikkatle incelemiş ve müteaddit defalar, Fasın taht meselesine bir hal çâreni bulunmadıkça bu Kuzey Afrika memleketinde sulh ve sükûnun temin edilemiyeceğini belirtmişti. Eski sultanları Muhammet bin Yusuf'un tahttan uzaklaştırılmasından sonra onun yerine getirilen Muhammet bin Arafa'yı Faslılar bir türlü sevemiyorlar ve Bin Arafa'ya ipleri Fransanın elinde bulunan bir kukla nazariyle bakıyorlardı. Şahsında Fas bağımsızlığının timsalini buldukları Muhammet Bin Yusufun Madagaskara sürülmesinden sonra Faslılar esasen uyanık olan milliyetcilik duygularında daha da ifrata gitmişler ve bu duyguların alevlenmesi, Fas'ı, bitip tükenmez bir karışıklık içine atmıştı. Durum Tunusa muhtariyet veren Tunus - Fransız andlaşmasının Fransız Milli Meclisinde ittifaka yakın bir ekseriyetle tasdik edilmeli üzerine büsbütün karışmış, hele eski Sultam Muhammet bin Yusufun tahttan uzaklaştırıldığı günün Üçüncü yıldönümünde - 20 Ağustos'ta tamamen çığırından çıkmıştı.

BU tarihte Fransa'nın Fas Umumi valisi olan ve Fransa'nın Fas'taki durumunu kuvvetlendirmek için ilk olarak taht meselesine bir hal çâresi bulunması gerektiğini gayet iyi anlayan Grandval'in ikazına rağmen Fransa Bin Arafa'yı yerinde tutmaya karar verince 20 Ağustos'ta Beriberi kabileleri ayaklanmışlar ve Fas'ta bulunan bir kısım Avrupalılara tecavüz etmişlerdi (AKİS, sayı: 70). Bu ayaklanmayı Fransızların «mukabil hareket» ismi altında giriştikleri vahşi bir kıtal hareketi takip etmiştir. Fransız kuvvetleri Berberilerin bu isyanını bastırmak bahanesi ile bir hafta içinde genç - ihtiyar, kadın - erkek, hasta - sakat ayırt etmeden binlerce Faslıyı öldürmüşler ve sömürgecilik emellerinin hüsrana mahkûm olduğu bir devirde pek çok masum kanının akmasına sebebiyet vererek bütün dünyanın nefretini üzerlerine çekmişlerdi.

Bereket versin dökülen bu günahsız kanları boşuna gitmemiş ve Fransa'yı daldığı gaflet uykusundan uyandırmıştır. Aix - les - Bains'e davet edilen Fas temsilcileri ile yapılan görüşmeler sonunda Fransızlar şimdiki Sultanın tahttan ayrılması zaruretini kavramışlar ve ona göre bir plan hazırlamışlardı. Bu, o zamanki Umumi Vali Grandval'in hazırladığı projeden farksız olmakla beraber, Fransız kabinesi, uzun zamandır husumet beslediği Umumi valinin istifa ettiğini görmeden (Aix -les - Bains'de hazırlanan plânı kabule yanaşmamıştır.

Fransız kabinesinin uzun tartışma ve mücadelelerden sonra kabul ettiği bu, plânım birimci kısmı Muhammet bin Arafa'nın tahttan ayrılmasını derpiş ediyordu. İkinci kısım ise boşalan tahtın istikbalini tayin etmekteydi. Fransızlar Bin Arafadan boşalacak tahta, tekrar eski Sultanın getirilmesini kat'iyyen kabul etmemişlerdir. Fasın bağımsızlığı için çalışan İstiklâl Partisi ileri gelenleri ise ötedenberi Muhammet bin Yusufun tahta iadesini işitiyorlardı. Aix-les-Bains görüşmelerinden sonra Madagaskar'a gönderilen bir Fransız temsilcisi Muhammet bin Yusuf ile temas etmiş ve kendisinden Fas tahtına dönmek için bir teşebbüste bulunmayacağına dair söz almıştır. Muhammet bin Yusuf Madagaskarda kendisi ile temasa geçen Fransız temsilcisi Generad Catronoc'ya tevdi ettiği bir mektupta şimdilik Fas tahtına dönmeyi düşürtmediğini ve Alfoc-lesBains'de hazırlanan plân gereğince kurulacak bir niyabet meclisini tasvip edeceğini bildiriyordu Muhammet bin Yusuf, buna mukabil, General Catroux'dan Fas'ta bağımsız, egemen ve Fransa'ya bir pakt ile bağlı bir Fas devleti kurulacağına dair teminat istemişti. Catroux bu teminatı vermiştir. Bir generali tarafından verilmiş sözün Fransa'yı ne derece bağladığını zaman gösterecektir.

Aix-les-Bains'de hazırlanan plâna en esaslı mukavemet, tahminler hilâfına, yeni sultan Bin Arafa'dan geliyordu. Umumi kanaat Bin Arafa'nın tahttan çekilmesi istendiği zaman zorluk çıkarmıyacağı merkezindeydi. Fakat gelişmeler tamamen ters bir seyir takip etmiş ve bir niyabet meclisi kurulmak üzere tahtı bırakması kendisimden istendiği zaman Bin Arafa tahttan ayrılmayacağını söyliyerek ayak diremiştir. Bin Arafa'yı tahttan ayrılmaya ikna için Boyer de Latour'un büyük gayretler sarfetmesi gerekmiştir.

Bir yandan milliyetçilerin, diğer yandan Fransızların şiddetli baskılarına maruz kalan Bin Arafa nihayet geçen haftanın başında tahttan çekilmeyi kabul etmiş ve uçakla Tanca'ya hareket etmiştir. Sonradan açıklandığına göre, Sultan, üç gündenberi 1 Ekim tarihini tahttan ayrılma günü olarak tesbit etmişti. Ancak uçakla mı, yoksa bir harp gemisiyle mi Fas'ı terkedeceğine dair kararı son dakikada vermiştir.

Uğurlama töreni

Bin Arafa Sarayından sabahın yedisinde ayrılmıştır. Sultanı korumak için gerekli tertibat yol boyunca alınmış bulunuyordu. Kavşaklara askerî birlikler yerleştirilmiş ve yollar yer yer kesilmişti. Sultana karısı ve saray erkânından başka hususî kâtibi Kerdudi, Umumi Valinin emir subayı Ufkir ve taht işleriyle meşgul olmak üzere görevlendirdiği yeğeni Mulay Abdullah refakat ediyorlardı. Karısı ve hususî kâtibi Sultanla birlikte Tanca'ya gitmişlerdir.

Bin Arafa bizzat Umumi Vali tarafımdan uğurlandıktan sonra Aix-les-Bains de hazırlanan plânın ilk kısmı nihayetlenmiş ve ikinci kısmının gerçekleşmesi içim gerekli hazırlıklara başlanmıştır. İkinci kısım, bilindiği gibi, bir niyabet meclisimin kurulmasını icap ettiriyor. Bundan sonra ise sırayla yeni bir hükümet kurulacak ve Fransız - Fas münasebetlerinin yeniden tanzimine çalışılacaktır.

Bütün bu safhaların başarı ile neticelenmesi için ilk şart tarafların iyi nimetidir. Temenni edilir ki artık Fransa sömürgeleri bahsinde tuttuğu yolun çıkar tarafı olmadığını görsün ve Kuzey Afrika devletlerinden hakları olan bağımsızlığı esirgemesin. Aksi takdirde geren haftalar içinde Birleşmiş Milletler teşkilâtı karşısında düştüğü zor durumlara bundan sonra ve başka teşkilâtlarda da düştüğünü görecektir.

Bu ise herkesten ziyade Fransa'nın aleyhindedir.

E D E B İ Y A T

Tenkid

Edebiyat ve Politika

Bundan bir ay kadar önce Karpiç Lokantasının yazlık Amerikan barına, uzun boylu, zayıf bir adam girdi. Koltuğunda bir kitap, kitabın içinde bir yığın kâğıt vardı. Bu adam, hikayeci Şahap Sıtkı İlter'di. İki kişinin oturduğu bir masaya hitaben:

«— Azizim, dedi, Yakup Kadri'yi *ay* damakıllı benzettim!»

İki adam hayretle Şahap Sıtkı'ya baktılar. Şahap Sıtkı bir sandalya çekip masaya oturdu. Henüz baştan 70 sayfası açılıp okunmuş olduğu masadakilerden biri tarafından sonradan anlaşılan bîr kitabı eliyle havaya doğru tutarak:

«— Okuyun şunu» dedi.

Okudular:

"PANAROMA"

Şahap Sıtkı bundan sonra «Panaroma» hakkında yazdığı tenkitlerini bir bir arkadaşlarına gösterdin onların fikirlerini sordu.

Bu hâdiseden bir müddet sonra ilk olarak 26 Eylûl 1955 tarihli Zafer gazetesinin üçüncü sayfasında «Panaroma üstüne bir tenkit denemesi» başlıklı ve Şahap Sıtkı imzalı bir razı çıktı. Bu 6 sayı kadar sürecek olanların ilkiydi ve şöyle baslıyordu:

«Yakup Kadri Karaosmanoğlu da, ilk gençlik yıllarımızda bel bağladığımız, ama gün gelip Batının sahiden değerleri olan eserlerini tanıdıktan sonra yanıldığımızı acı acı anladığımız yazarlarımızdan biridir,»

Sahap Sıtkı'nın hakcası Zafer gazetesinin - maksadı açıktı. Zira, Yakup Kadri son zamanlarda «Ulus» a ve D. P. ye mütemayil «Tercüman» gazetesine Zafer gazetesinin hiç te hoşuna gitmeyecek yazılar yazmakta ve inandığı fikirleri tam bir hürlük içinde iki gazetede birden ifade etmekteydi. Bu böyle olamazdı. Yakup Kadri'nin vurulması gerekti. Zafer'cilerin aklına ilk olarak Sahap Sıtkı geldi. Şahap Sıtkı hikayeciydi. Hem, iyi hikâyesiydi. Ona, Yakup Kadri aleyhine bir yazı pek âlâ yazdırılabilirdi. Nitekim yazdırıldı. Şahap Sıtkı, bu yazıyı yazmağa bir bakıma, mecburdu da. Zira bir seneden beri yasan iş olduğu romanı Zafer gazetesinde tefrika edilmek üzere beklemekteydi.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

Siyasi hedef

Fakat, Şahap Sıtkı işe yanlış yerden başladı. Yukarda «Panaroma üstüne bir tenkit denemesi» nden alarak zikrettiğimiz satırlar, bir peşin hükümün en açık ifadesiydi. Yazı bu peşin hüküm üzerine oturtulmuş, işte bunun içindir ki, yasar yer yer tenakuzlara, polemik acemiliklere ve alâkasızlıklara düşmüştü. Meselâ muharrir ilk çıkan yazısının bir yerinde söyle diyordu:

«Bir romana, işte bir fikir romanı diyebilmek için, bizim bildiğimiz, o romanın bir toplumun belli başlı bir dâvasını de alması, kılı kırk yaran bir titizlikle, bu dâva karşısında kişilerinin hem teker teker, hem de topluca ruh haletlerinin urun uzun incelenmesi gerekir...»

Şahap Sıtkı, bu tarifini yaptıktan sonra yazısını tarifinde vaz'ettiği esaslarla kıyaslıyor ve Yakup Kadri'nin bir roman değil, «uzun makaleler» yazdığını, tiplerinin tamamen kendi ağzından konuştuğunu, kısaca romanın bütünüyle başarısız, değersiz olduğunu söylemek istiyordu.

Şahap Sıtkı tamamen haksızdı. Gözü kapalı, çala kalem, sırf kötülemek maksadiyle ele aldığı tenkit denemesi, vazarın kendi kendini yıkmıştı.

Çünkü: Yakup Kadri, Şahap Sıtkı'nın tarifini ele alacak olursak, görecektik ki:

1 — "... Toplumun belli başlı bir dâvasını..." (İnkılâpların memleketimizde 'tabı olarak yerleşmemiş bulunmasını) ele almış,

2 — «... kılı kırk varan bir incelikle bu dâva karşısında kişilerinin hem teker teker, hem topluca ruh hâleterini uzun uzun...» incelemişti. (Romanın kahramanlarından Ahmet Remzi'nin arkadaşına yazdığı mektuplarda belirttiği hususlar. Halil Remzi'nin konuşmaları bunun en canlı delilidir.)

Şahap Sıtkı'nın «Panaroma üstüne bir tenkit denemesi» adlı yazılarından birincisi 26, ikincisi 29 ve üçüncüsü 30 Eylûl tarihli Zafer gazetelerinde çıktı. Yazı akı makaleden ibaretti. Bilinmez bir sebepten dolayı dördüncü, beşinci ve altıncı kısımlar gazetede çıkmadı.

Bu tenkit fivaskosu siyasi bakımdan vurulamayan Yakup Kadriye edebi bir tenkit polemiğiyle de bir şey yapılamamasının dolayısiyle bir aczin en güzel belirtisiydi. Halbuki istense objektif bir görüşle «Panaroma» rolmanının aksak taraflları bulup çıkartılabilir, Yakup Kadri'nin münekkide göre hataları göz önüne serilebilirdi. Fakat önce de belirtildiği gibi Yakup Kadri'ye karşı böyle bir yazının yazdırtılmasının sebebi açıktı: Hırs. Üstelik Şahap Sıtkı zekice hareket etmesini bilememiş ve tam şarklı bir usulle Yakup Kadri için kazdığı çukura yazısını neşreden gazete ile birlikte kendisi düşmüştü. Arkası gelmiyen bu üç yazı, belirttiklerimizin en kuvvetli sahikleri olarak ortada durup durmaktadır.

Şahap Sıtkı

Boşa dönen çark

Yakup Kadri'nin edebiyattaki yeri

Yakup Kadri Karaosmanoğluna, siyasi fikirleri bakımından Zafer gazetesi kızabilirdi. Demokrat Partinin 2 numaralı lideri Fuad Köprülü de bu yazılardan almış olabilirdi. Ama tutup ta onu edebi tarafından vurmaya çalışmak büyük bir hataydı. Zira Yakup Kadri ismini bizim edebiyat tarihimizde işgal ettiği şerefli mevkiden biç kimse - hele ne bir Şahap Sıtkı - çıkaramazdı. Buna teşebbüs etmenin, güneşi balçıkla sıvamaktan zerrece farkı yoktu. Ama Yakup Kadri'nin edebi bakımdan da tenkid edilecek tarafı yok muydu, «Panaroma» her türlü tenkidin üstünde misli dünyada görülmemiş bir şaheser miydi? Bunu, bizzat muharriri bile şüphe yok ki iddia etmemektedir. İyi tarafları da vardı, daha az iyi kısımları da... Ama «fısıldama» kokan, üstelik bası sonu belli olmayan bir takım yazılarla böyle bir edebiyatçı yı kötülemeye kalkışmak, her şeyden evvel bir edebityaçıya yakışmazdı.

Şimdiye kadar münekkid rolüne çıkanların türlü sebeplerden dolayı şu veya bu muharriri batırdıkları görülmüştü. Ama Demokrat Parti iktidarını tenkid ediyor ve unutulmak istenilen bir maziyi hatırlatıyor diye kızılan bir edebî şahsiyeti tutup ta o partinin gazetesinde edebi tenkid maskesi altında vermeye kalkışmak yeni bir keşif sayılabilirdi.

Yeni har keşif ama, her halde makbul bir keşif değil...

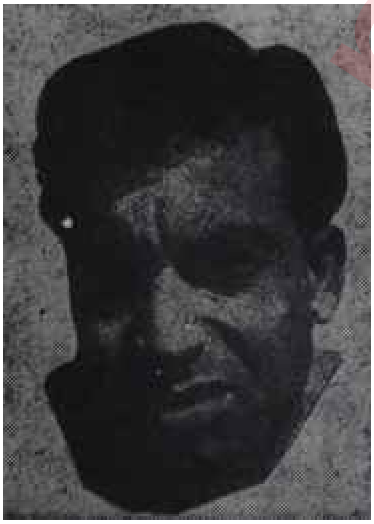
K İ T A P L A R

TENEKE

Yaşar Kemal — (Varlık Yayınları No: 344; 1955, sayfa 112; Fiyatı 100 Kuruş.)

İnsanın derdi biter mi?... Asla!... İster şehirli olsun, ister köylü insanın, derdi bitmez. Cebimize koyduğumuz yüz on iki sayfalık kitap da meğer bir derdin hikâyesiymiş; saatlerdir taşıyormuşuz onu... Gönülde dert, kafada dert taşınır ama? Yaşar Kemal'in 'Teneke' sini alırsanız derdi cebinizde de taşırsınız. Yalnız, kitabın sayfalarındaki bu dert çarçabuk cepten gönüle, gönülden kafaya yürüyor, başlıyorsunuz siz de kitap olmaya, kitaptaki derde ortak olmaya ve tepeden tırnağa dert olmaya.

Sayfalar döndükçe, gözünüzün önünde, temiz ruhlu, iyi niyetli» çekirdekten bilgili bir tahrirat kâtibi belirir. Etrafı çeltikçi ağalarla çevrilidir; çeltik ekimi zamanıdır; durmadan kanunsuz ruhsat isterler... Rüşvet mi? Teklif teklif üstüne... Fakat tahrirat kâtibi Nuh diyor peygamber demiyor; kanunu iyi okumuş, basar mı hiç ağaların tongasına? Kaymakam vekili olduğu müddetçe sakat işe imza yok. İftiralar, tehditler... Günleri korku içinde Sonunda ferahlık veren bir haber gelir: Kaymakam yolda. Genç, ilk kaymakamlığını yapacak bir mülkiyeli Çeltikçi ağalarda bir telâş, bir plân, bâr hazırlık... Taksiler, kamyonlar, davullar, zurnalar, çiçekler, yüzlerce insan düşerler istasyona... Vagonun kapısında kaymakam, kalbi vazife aşkı dolu, iradeli karakteri ince dudaklarının çizgisinde ifadelenmiş, ihtiyarların baba, akranların kardeş, küçüklerin evlât göründüğü bir kalabalıkla yüz yüze. Halbuki Anadolu için neler anlatmışlardı, neler dinlemişti!.. Bu sıcak karşılanış duyguları coşturur. Umduğu ile bulduğu arasındaki tezat gözlerini kamaştırır; perdeler. Ne olursa o birkaç gün içinde olur. Ağaların plânı işi başarır... Ruhsatlar imzalanır. Çeltik sahalarına su salınır; bir koy su altında kalır. Basarlar feryadı, yediden yetmişe düşerler yola., alma ne geliş!.. Bir gölden sırsıklam çıkarlar, bir çölün tozunu yerler, gelirler hükümet konağının önüne basarlar naray: «Ganim var, hökümet var...»

Yaşar Kemal

En iyi röportajcı

Tahrirat kâtibi durumu kaymakama çıtlatmış, çeltik kanununu sunmuştur. Bundan sonra amansız bir mücadele başlar. Bir mütegallibe sürüsüne karşı bir idareci... İftiralar, tehditler, kurşun sıkmalar... Fakat imanlı genç pes etmiyor... Alt tarafını kitap anlatsın, kısa çizgilerle insanı hem dışında hem içinden arayıp bulan, fert duygusunu aydınlattığı gibi toplumun hislerine de ustalıkla ışık tutabilen kitap anlatsın.

«Teneke» yi kapatırken, insan elinde olmıyarak soruyor, bizim film yapıcılar neden barlı balolu, öpüşlü döğüşlü filmler yaparlar da, bu gibi kitaplardan faydalanmazlar, «Teneke» yi çevirseler de «Acı Prinç» in başarı rekorunu kınalar ne olur sanki?...

SEMAVER

Sait Faik Abasıyanık — (Varlık yayınları, sayı 335, Yeni Matbaa 1955, Sayfa 112, Fiyatı 100 Kuruş.)

Hayatın her hangi bir anı bir hadisedir: masa üstünde duran sigara tablasının da *bir* hâdise olduğunu iddia etseler, neden olmasın denilebilir. Hâdise denen şey mutlaka, bağırmak, konuş malı, insanı kendine çekip hâdise mi yapmalıdır? Bir kısanın bir başka insanı kıtır kıtır kesmesi de şüphesiz bir hadisedir; ama defterini kâğıtla kaplıyan bir öğrendi, yahut kayığını yüzdüren çocuk daha mı az hadisedir? Hayat mademki bunlarla dolu ve bunlarsız olamaz, şu halde onların hepsini ayni önemde saymak pek alâ mümkündür. Zaten bir fark vardır deniyorsa bu fark söyliyene göredir. Bazı sanatkârlar hayatın çığırtkanlığını yaptıkları hailde bir kısmı hayatın sert ve dik taraflarına törpüler, insin icine indirir, ısıtır, cana yatkın yapar. Sait Faik bu kıratta bir sanatkârdır; dışımızda geçiyor diyebileceğimiz bir yığın hâdise onun hikâyesine girince içiminle cereyan eden bir hâdise olur; keskin hatlı denilen vakalar kalemi dokunduğu anda yumuşar: Semaverden yükselen buhar ve sabahın saadetinde annenin ölümünü hafifletirken, derin acıyla saadet duygusunu birbiri içinde eritir. Triton, oyuncak kotrası batırılınca, ne yapar bilmeyiz, bütün patetik muhayyilemizin ufuk genişliğine bağlıdır. «Semaver» deki hikâyeler hayatı satıhtan değil bütün kesafetiyle, zaman ve mekânı sıkıştırarak yaşayan bir insanın iç ömrüdür, denilebilir. Kitap ayrı konularda devam eden on dokuz hikâyelik bir zincirdir, fakat, ayni ruhun hem hikâyeleri hem de aralıkları doldurduğu kolayca sezilir. Hikâyelerinde nasıl bizim dışımızdaki çok göze çarpan hâdiseleri İnsanî duygular Çerçevesine sokuyorsa, günün meşguliyeti yüzünden hiç farkedemediğimiz olayları da görüş ve duygu sahamıza yükseltir. «Bir Kıyının Dört Hikâyesi» Sait Faik'in sanatındaki hu hususiyete misal verilebilir. Sait Faik yapmacıksız hayatı a rayan ve bulan bir sanatkârdır; hikâyelerinde daima kalabalığın, sunileşmiyen insanın peşinde koşusu bundandır. «Semaver» anayla oğulun sabah çaylarının hazırlandığı bir kap olmaktan çok, insan düşüncelerinin, insan duygularının kaynaştığı bir potayı andırıyor. Beş duyunun ardındaki hayatı arayan hikayeci istediği zaman satıh estetiğine ne kolaylıkla çıkıyor: «Düğün Gecesi» tanı bir misaldir buna;

GÜNDÜZ SAFASI

(Belle De Jour)

(Yazan: Josepne Kessel; Türkceye çeviren: İhsan Akay. İstanbul, Ağustos 1955 Ekin Basımevi. 126 sayfa, fiyatı 100 kuruş).

Gündüz safası, yazarın en çok beğendiğini söylediği bir romandır. Hafifmeşrep bir kadının macerasını hikâye eden eser, ilk defa ve bir dergide tefrika edilirken, müthiş bir tepki ile karşılanmıştı. Yazarı, aşırılıkla ve müstehcenlikle itham edenler çıkmıştı. Kitap hâlinde basılırken. Kessel, bir önsöz ilâve etmek mecburiyetini hissetti. Bu önsözde «Ruhla ten arasındaki dramı, biri üzerinde olduğu kadar, diğeri üzerinde de serbestçe konuşmadan anlatmak imkânsız geliver bana. Olur avlamak için sefahatten hiçbir zaman fayda ummamış bir yazara cevaz verilen ölcüyü astığımı sanmıyorum» diyor. Ve eseri, başarılı bir marazı müşahede savanların fikrini de reddediyor. Konunun şehvani sanıklık olmadıkım, zekânın işleyisini anlamak için, nasıl akıl bozukluğu inceleniyorsa» sanıklıkla hiç ilgisi olmıyan bir askın trajedisini de bu yolda işlediğini ifade ediyor ve kahranlığını seviyor. Eser Varlık Yayınlarındandır.

İTHALÂT MUAMELELERİ

(Hazırlayan: Türkiye İs Bankası Ankara S. Müdürlerinden Azmi Zallak. Ankara 1955 Doğuş Matbaası. XII-239 sayfa fiyatı 10 *lira*)

Kitap, memleket bankacılığında uzun zamandanberi hissedilen bir boşuğu doldurmaktadır. Dış muamelerle ilgli bankalarımıza ve ithalatçılara faydalı olacaktır. Akreditif mukabili ithalat vesaik mukabili ithalât, garanti mukabili ithalât, takas, muhtelif ithalât şekillerinde maliyet tablosu, döviz bordroları: Vesikalı kredilere ait milletlerarası kaideler, dış ticaret tediye usulleri ithalât mevzuatı ve formaıliteleri başlıklı yazılariyle, ithalât muameleleri hakkında teknik bilgileri ve mevzuatı bir arada toplıyan eser, Ankara'da Akba ve Berkalp kitabevlerinde satılmaktadır. Son kısımdaki kanun, kararname ve tebliğler en yeni tadilâta ihtiva etmektedir. Bibliyografya ile düzeltme cetveli vardır.

Cemiyet

İki şikâyet mektubu

Bütün memleketlerde, gazetelerin şikâyet sütunları vardır. Bu yazılar, memleketin medenî seviyesini göstermek bakımımdan cidden enteresandır...

İşte Güney Afrika'da çıkan ve demiryolları aleyhinde olan bir şikâyetnamede, yüzlerce insanın imzası vardır ve şikâyet mevzuu cidden alâka çekicidir. Bu yazıda deniliyor ki:

«Biz her sabah A'dan kalkan trene biner ve B'ye çalışmaya gideriz... Senelerden bert bu tren, tarifeye nazaran en aşağı yirmi dakika geçikme kaydetmekte idi... Geçenlerde tam vaktinde gelmez mi?... Tabiî hiçbirimiz istasyonda değildik, hiç birimiz o gün işlerimizin başına gidemedik... Öyle zannediyoruz ki, alâkalılara bildirmeden, tarifeye sadık kalmak, hiç te nezih bir hareket değildir!.»

Allah insanı, intizaımsızlığın kaide şeklini aldığı memleketlerden korusun!.

Bizde de işte başka türlü bir şikâyet!

«Mektepli kuşlarımız, çocuk denecek kadar küçük genç kızlarımız huzur içinde mektebe gidip gelmemektedirler... Bilhassa akşam, mekteplerin tatil saatinde onları kösebaşlarında, tâ mektep kapılarında bekliyerek sarkıntılık edenlerin sayısı gün geçtikçe çoğalmaktadır.... Halbuki bu satırları yazan anne, kendi genç kızlığında rahat rahat mektebe gidip geldiğini ve ne kendisinin, ne de arkadaşlarının serseriler tarafından rahatsız edilmediğini hatırlamaktadır... Bu şerait altında, İstikbale emniyetle bakmak kaabil midir?...»

Sarkıntılık

Cidden, yirminci asırda, medenî bir şehirde sarkıntılık, zorla takip ve bilhassa mektepli kuzları hedef tutan iptidai hareketler affedilir şevler değildir... Gizli polis, ahlak zabıtasına mensup memurlar bu dertle mücadele ededursunlar, bu çirkin hareketlerin psikolojik sebeplerini arayıp bulmak ve pek te muvaffak olmadığı görülen zecri tedbirler yananda, psikolojik tedbirler almak ta şarttır.

Evvelâ şunu itiraf etmek lâzımdır ki, bütün gayretlerimize, muhtelit tedrisata rağmen daha ilk mektep sıralarından itibaren erkek - kız arkadaşlığı mükemmel bir surette, çocuklara aşılanmamaktadır...

İlk mektebi bitiren bir oğlan çocuk, yakında ayrılacağı arkadaşlardan birer hatıra saklamak istiyordu. Bir hatıra defteri yaptı... En sevdiği arkadaşları, bu hatıra defterine resimlerini yapıştırıp birseyler yazdılar. Çocuk. birgün, defterini annesine gösteriyordu. Anne, hayretle gördü ki, bu imzaların içinde bir tak kız yoktu...

-Oğlum, dedi, senin hiç kız arkadaşın yok mu, onlara da yazdırsana...

-Yazmazlar anne.

- Sen bir sor, insan beş sene arkadaşlık eder de, hatıra varmaz olur

Çocuk ertesi gün, somurtkan bir yüzle eve geldi ve annesine çıkıştı:

— İste anne, rezil oldum... Hatıra defterimi Işık'a vermiştim, önce aldı, yazmak istedi, sonra defterimi iade ederek, «Kusura bakma yazamıyacağım, dedi... Yazmak isterdim ama, dedikodu olur!.»

Bu misal tek değildir... İlk mektep çocuklarının hepsinde bu erkek - kız münasebetlerinin ilk ayrılık hisleri vardır... Beraber okurlar, fakat paydoslarda beraber oynamazlar... Ailenin, hocaların çocuklarda, çok küçük yaştan kız - erkek arkadaşlığını kurmaya çalışmaları şarttır... Mektepte, daha ileride üniversitede, iş hayatında, cemiyette bu erkek kadın arkadaşlığı, komplekssiz, fesatsız, normal bir arkadaşlık elzemdir ve çok verimlidir...

Böylece mektep haricimde de apar yaparken, eğlenlirken, konuşup münakaşa ederken gençlerin -kız - erkek- sık sık toplanabilmeleri, arkadaslık etmeleri lazımdır... Bunun için «gençlik kulüpleri» şarttır... Bu işi ciddiyetle ele alan ve ağırbaşlı bir programla gezmeler, seyahatler, tertip eden teşkilât lâzımdır... Çok hareketli, defi saçmasına benziyen birçok Amerikan dansları, Amerikan gençliği için icad edilmişir... Bu oteli dolu danslar, romantik valslerden ve bilhassa Missi tangolardan, gençleri kurtarmıştır... Çünkü, mütehassıslar gençlerin birbirlerile dans etmesini elzem addediyor, fakat hissi tangoları «tehlikeli bir oyun» diye vasıflandırıyorlardı... Demek

Yanlış Bir Zihniyet

Jale CANDAN

Memleketimizde tahsile rağbet günden güne artıyormuş. Bu sevinilecek, hem de ne kadar sevinilecek bir hâdisedir. Bir memleketin, umumi tahsil derecesi ile medeni seviyesi arasında büyük bir münasebet olsa gerektir.

Üniversiteye devam etmiyecek olan gençlerin bile, bilhassa Anadolu'da, içtimai düşüncelerini ve görgülerini, hayat felsefelerini inkişaf ettirecek bir lise tahsiline ne derece ihtiyaçları vardır. Ancak tahsile verilen ehemmiyet, bizde ekseri, hayat mücadelesinde, yalnızca tahsile bel bağlamak şeklinde tezahür etmektedir.

Bizde okumaktan maksat kültür sahibi olmaktan, yetişmekten ziyade diploma almak ve kapağı devlet kapısına atıp maaşa geçmektir.

«Risk» siz, emin, mücadelesiz bir hayat! İşte gençlerin ve ailelerin kafasında yer etmiş zihniyet budur... Halbuki memleketimiz tahsile muhtaç olduğu kadar «şahsi teşebbüs» lere de muhtaçtır. Bunu hepimiz bilir, sık sık tekrar ederiz fakat genç yaştan, ticaret sahasında kazanmaya atılan çocuk, ya artık tahsile devam edemeyecek kadar sınıf dönen, ya da fakrüzaruret içinde olan çocuktur... Hele muayyen bir seviyeden sonra, aileler çocuklarının bu gibi işlerle hayatlarını kazanmalarını bir küçüklük addetmektedirler... Ailenin gururunu okşamak için çocuk, ya doktor olacaktır, ya mühendis; hiç olmazsa bir yüksek tahsil yapacaktır... Bu şekilde istidadı olsun olmasın her genç, muazzam bir mânevi tazyik altında başına vura vura okutulur... Hattâ birçok tanınmış tüccar ve iş adamlarımızın çocukları bile, babalarının yazıhane ve fabrikalarında, tezgâh başında yetişeceklerine, altlarında hususi bir araba, «kıyamet talebesi» olarak geçinip giderler... (Kıyamet talebesi tabirini Anadolulu yaslı bir kadından duymuştum. Memleketinden İstanbul'a tahsile gönderilen ve bir türlü diplomayı koltuklayıp dönemeyen gençlerden böyle baksederdi, ona göre bu çocuklar kıyamete kadar okuyacaklardı!)

Çocukları ve gençleri, istidatlarına göre mesleklere, işlere, hayat mücadelesine sevketmek artık bir zarurettir. Okumayı sevmeyen, okuyamayan çocukları bir dereceye kadar okutmak ve erken yaştan, hiç olmazsa tatil zamanlarında, iş adamlarının yanına vererek hayat mücadelesine alıştırmak, şahsi teşebbüsleri ile hayatlarını (kazanma imkânlarını sağlamak daha doğru değil midir? İki sene üst üste sınıfta kalan ve aylak aylak dolaşan, müthiş bir aşağılık duygusunun esiri olan genç için acaba hayatta, memuriyetten başka yapılacak hiç bir iş yok mudur?. Belki o, ancak otta tahsil yapabilmiştir ama yarın kuracağı fabrikada yüzlerce işçiye hayatlarını kazanma imkânını saklayacaktır... Mesele, daha çok küçük yaştan, onun istidatlarını keşfetmek, inkisaf ettirecek sabalar hazırlamaktır... Mükemmel bir makine ustası olabilecek genç, zorla doktor olursa, bu doktorluktan cemiyet, aile ve hattâ kendisi ne fayda görecektir?. İyi bir iş adamının, zengin bir tüccarın memleketine ve cemiyete yaptığı iyilik yol yapan mühendisinkinden aşağı mıdır?. Şu halde neden çocuklarımızı hiç bu yollara sevketmeyiz? Neden, daima oğlumuz «doktor veya mühendis olacaktır?»

Bütün iş sahaları çocuklarımıza açıktır, gaye onların her ne işte olursa olsun muvaffak olmalarıdır ve her gencin kendi kaabiliyetlerine göre, muvaffak olacağı bir iş bulunur... Ticaretten, sanattan, fazla tahsil icabettirmeyen birçok işlerden artık utanmamalıyız .. Ve sık sık tekrar edilen şu sözleri de hatırlamalıyız: Dünyada milyonlarca insanın yüksek tahsil diploması vardır, fakat milyonlar kazanan insanların ekserisi diplomasızdır!.

ki bütün serbestliye rağmen bazı prensipler, ana kaideler de şarttır... Ancak şurası muhakkaktır ki, gençlerin birbir lerine yaklaştırılmasında fayda vardır... Bir psikolog diyor ki: «Gizli gizli pencerelerden birbirini seyreden iki gencin eline tenis raketini verip kordo yollayın!.»

Öyle bir yaş vardır: ki, her erkek *bir* kadın ve her kadın bir erkek arar... Tabiatın bu en normal kaidesini çiğnemek kimsenin hakkı değildir... Eskiden insanlar izdivaç hayatına, çak erken yaşlarda atalabilirlermiş... Bugünkü hayat şartlan evlenme çağını bir hayli ileri altmıştır... Buna mukabil gerek erkek, gerek kadın, kendi kabuğuna kapanımış vaziyette uzun bir bekleme devresi geçirmektedir... Bu bekleme devresi serbest ve birçok imkanla dolu olursa, her erkek ve her kız kendi muhitinde birbirile tanışmak, arkadaşlık etmek imkânını bulursa her önüne akana sarkıntılık etmek değil, seçmek yoluna doğru gidecektir...

Halbuki bugün memleketimizde vaziyet bambaşkadır... Gençlerin tanışma sahası sokaklardır... Bu tanışmalar, yalnızca «harici manzara» esasına dayanır.. «Görücülük» tabii ortadan kalkacaktı... Kalkacaktı atma yerine ne koyduk? Birçok erkek neden mekteplerin önüne gidiyor? Ve cemiyetten almış olduğu terbiyeye sadık kalarak daha pasif olan kızlar, neden tebessümleri ve bakışları ile bu erkekleri ertesi gün, gene o aynı yene davet ediyorlar?. Çünkü ne o erkeklerin, ne de bu kızların hafta, sonunda, kendi akranları ile buluşup konuşacakları, spor yapacakları, eğlenecekleri bir yerleri, bir kulüpleri vardır...

Bu durumda, tabii birçok yanlışlıklar olur... Talip vaziyetinde olan erkek, karşıdan gelen kızın bir gülüşüne, bir şakasına, kıyafetine, süsüne mâna verir, hele onu bir erkekle konuşurken görmüşse, onu derhal «serbestler» gurubuna dan bil eder ve zanneder ki güldüğü veya nuştuğu için üzerinde birtakım hakları vardır... Birçok zorbalıklar, küstahça hareketler, inatçı takipler bu yınlış zihniyetin mahsulüdür... Ve zavallı küçük kızın bütün bu badirede bir tek silâhı vardır; çatık kaşlar!

Hayır, içtimaî eksikliklerimiz tamamlanmadıkça sarkıntılığın önüne geçilemez... Bunu önliyecek olan polis değil, medeni seviyedir.

Güzellik

İdeal kadın

Bu bir kadın mecmuasının, bir psikolojik yazının tarifinde veya evlenmek projesi kuran bir erkeğin kafasında dolasan Ur hayal olmayıp", etli, kemikli ve hattâ sinirli bir varlıktır.

San Pellegrino'da «ideal kadın» müsabakasında, birinciliği kazanmıştır... Fevkalâde güzel yemek pişirir, birkaç ecnebi lisan konuşmaktadır, şıktır, ev ekonomisine riayet eder, dikiş diker. çocuk bakmasını bilir, zarif, nazik ve salon kadınıdır, yazı bile yazar... Bütün bunlardan başka, bu kadın mayo ile {fili heyetinin önünden geçecek kadar cazip bir vücude, sevimi bir yüne, sıhhatli, neşeli, zeki bir görünüşe sahiptir.

«İdeal kadın» müsabakası tertip edildiği zaman, bu kadar çok meziyete sahip olacak genç kızlarını, yüzüne bakılmıyacak kadar dikin olacakları ileri sürülmüştü... Halbuki güzellik ve cazibe de not yekûnunun çok mühim bir kısmını dolduruyordu; netice ne olacaktı?

Endişe edenler doğrusu çok şaşırdılar... Herhangi bir güzellik müsabakasındaki kadar çok güzel kız, bu müsabakaya iştirak etmişti... Hem de hepsi mezüyetliydiler... Eğer bundan sonra, yapılacak güzellik müsabakalarında yalnız kaşa göze bakılmıyacak olursa, dünyayı saran ve son zamanlarda birçok menfi tepkiler uyandıran bu müsabakaların kalitesi birdenbire yükselecektir. Ufak bir tecrübe göstermiştir ki meziyet ve marifet sahibi kadın olmak, güzel olmaya hiç te mani değildir! Bu ideal ev kadınlarının mayolu defileleri jüri' heyetini hiç te sukutu hayale uğratmamıştır...

Ruhiyat

Psikanaliz merakı

Amerika'da psikanaliz modası o kadar almış yürümüş ki, bilhassa kadınlar bir yığın para vererek ruh doktorlarına gidip dertlerini dökmeden yapamıyorlar... Bunun için aile bütçesinde kira, taksitler, gaz ve elektrik faturası yanında, bir de psikanaliz hanesi ayırmak, hem de büyücek bir masraf hanesi ayırmak icabediyor... Psikanaliz neticesi, cidden rahata ve buzum kavuşan birçok insan olduğu gibi, bunu bir fantezi ve kapris olarak yapanlar da mevcuttur..

Tanınmış bir ruh mütehassısına muvaffakiyetinin sebebini ve sırrını, hastalarını iyileştirmek için ne yaptığını sormuşlar. Mütehassis gülerek şu cevabı vermiş:

«— Yaptığım şey, erkeklerin karılarına ve kadınların kocalarına bedava olarak sordukları bazı sualleri, yüksek fiyatlara sormaktır... Şu farkla ki kadın veya erkek, bu suallerin cevabını alabilse, hiddetten kudurur, ben ise sükûnetle, urun uzun dinlerim... En büyük sırrını, işte bu dinleme kaabiliyetimdir... Bazı «kadınlar sırf kendilerini dinletmek için bana gelirler... Görülüyor ki yaptığım iş, bazan zannedildiği kadar kolay değildir... Ve birçok kocalar, bu sabrımı yüksek fiyatlarla ödemeye hazırdırlar, onlar halden anlarlar!...»

Bu münasebetle, bir mecmuada da şöyle bir hikâye çıkmış: Amerika'da bir yerde, günün birinde, büyük bir apartımanda yangın çıkmış... Apartman halkı telâş idinde dairelerden fırlamış, apartmanın avlusunda buluşmuşlar... Dehşet içinde yangını seyreden bir kadın, daire komşularından birinin elindeki kafesi görünce hayretle:

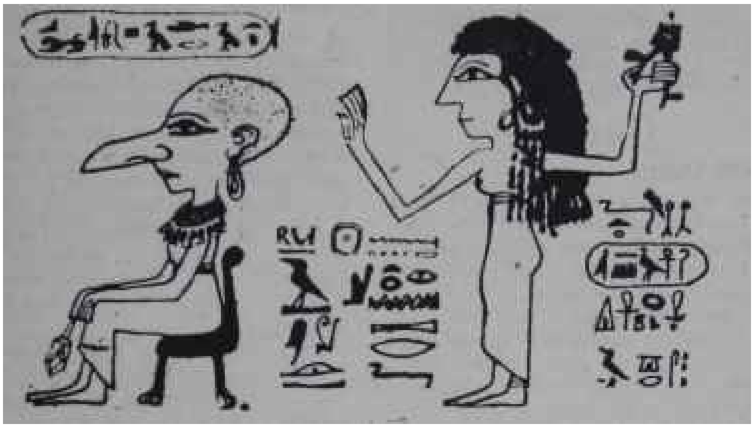
«— Çok büyük bir kuşunuz var» demiş.

«— Bu kuş değil efendim, bana uğur getiren bir horozdur, onu seneler-

En güzel ev kadınları
Komple mallar

Kleopatra'nın Saçları

Tahminlere göre Kleopatra

Kel başa şimşir taç

Moda muhakkak ki dünyadaki büyük kuvvetlerden biridir... O insan gözüne ve daha birçok şeylere hâkimdir... O isterse neye kadir değildir ki?.. İyiyi fena yapar, fenayı iyi, çirkini güzel, güzeli çirkin!

Kleopatra'ya büyük burnu hiçbir zarar vermemiştir. Tarih onun, cazibeli bir kadın olduğunda ve burnuna rağmen, kalpleri fethettiğinde müttefiktir. Ama Kleopatra'nın tamamile saçsız oluşuna ne dersiniz? Hayır o doğuştan kel değildi, ama güzelim saçlarını, sıfır numara traş ettirmişti... Sebep, erkeklere benzemek veya harbe gitmek değildi! Zaten o sırada erkekler uzun saçlı idiler. Sebep yahnici modan m emirlerini yerine getirmekten ibaretti...

O devirde moda, kadınların daima elbiseleri ile aynı renkte saç taşımalarını emrediyordu. Birkaç atat için saçlara, istenilen rengi veren boyalar henüz icat edilmemiş olduğu için, kadınlar elbiselerine uygun perukalar takarlardı. Güzelliği kadar, şıklığı ile şöhret yapmış, olan Kleopatra'nın, perukaları, tam intibak ettirebilmek için, saçlarını sıfır numara traş ettirmiş olması gayet tabii bir harekettir... Ve modaya tâbi olan bu mütehakkim kadının kelliği bile, zamanında, cazibesini arttıran bir âmil olmuştur. Çünkü daima, moda ne isterse o olur!..

den beni gizlice apartımanımda saklarım...»

Kadın bu sözleri duyunca düşmüş bayılmış...

Etraftan koşuşmuşlar, kadını bir müddet sonra kendine gelmiş... Bu sefer, horozun sahibi ona yaklaşmış, merakla:

«— Acaba, demiş, horozlara karşı bir anitipatiniz mi var?»

Kadını:

«— Hayır demiş, hayır yalnız iki senedir, sabahları horoz sesi duyuyorum diye, bir ruh mütehassısı beni tedavi ediyordu da!»

Fantezi

Kadınların aradığı tip

O ilk defa, beyaz perdede göründüğü zaman, kadınlar büyük bir hayranlık içinde, nefislerini tutarak, adeta heyecanla onu seyretmişlerdi. Geniş omuzları, dört köşe bir çenesi hafifçe sarkık bir alt dudağı vardı... Elleri cebindeydi ve sinema salonunu dolduran bütün kadınlara ayrı ayrı aynı kaba ve küstah bakışlarla bakıyor gibiydi!..

Erkekler, bu erkeğin manzarasından ve hallerinden, bayağı huzursuzluk duymuşlardı... Ve birçokları, etraflarındaki hanımefendilerin, kibar kadınların, düşeslerin onun hakkımda kullandıkları «cazip», «hoş», «tam erkek!» tâbirlerini hayretle karşılıyorlardı. Çünkü Marlon Brando «İhtiras Tramvay» isimli filminde doğrudan doğruya kaba, küstah ve bayağı tavırlı, aşağı tabakadan bir erkeği temsil etmişti... Bu rolü ile şöhretine ulaştı, bütün kadınların kalbini fethetti)..

Marlon Brando kaba ve sert hareketleri ile kadınların alâkasını cezbeden ilk erkek değildir. Clark Gable bakışlarının tatlılığından ziyade, tokatları ile meşhur olmuştu... John Garfield, Humphrey Bogarth birer gangsterdiler ama ne kadar mert ve cesurdular, ne kadar kuvvetliydiler!

Hayatta daima kibar ve centilmen erkek arayan kadınların, beyaz perdede, daima aksi tiplere hayranlık duymaları cidden düşündürücüdür. Ve insanı şu neticeye sevketmektedir ki, erkekler nasıl kadınlığı fazla olan, kedi gibi okşanan ve kedi gibi tırmalayan tiplerden hoşlanıyorlarsa, kadınlar da güzel, sağlam yapılı, herşeyden evvel erkek tavırlı erkekleri aramaktadırlar.

Bu müşahedeleri yapan bir erkek, Marlon Brando'ya, şu mektubu yazmış:

«Size hayranım. Kuvvetli ve hain görünüyorsunuz!.. Sanki kadınları dövmeye her zaman hazırsınız!.. İtiraf edeyim ki, ben bu şekilde hareket etmeye cesaret edemem... Ufak bir deneme, tamamiyle aksi neticeler verdi... Hayret ediyorum. Size hayran olan karım, benim en ufak bir kabalığıma tahammül edemiyor!..»

Marlon Brando bu mektuba çok gülmüş: «— Dostum çok yanılmış, diyor.

Marlon Brando

Sex

Ben kuvvetli ve kaba, sert ve kabadayı görünüşlüyümdür ama, aslında benden daha sakin, kendi (halinde, munis insan yoktur! Kadınlar kaba erkeği ancak seyretmesini severler. Onların aradıkları şairin söylediğinin aksine olarak «Buz gibi gözler ve ateşten bir kalptir...»

Moda

Çocuk modası

Her mevsim başı, anneleri bir telâş alır; çocukları giydirmek, hem de yeni baştan giydirmek lâzımdır. Çünkü çocuklar, her mevsim başı çıplaktırlar...

Çocıiğun temiz ve iyi giyinmesi, annenim hislerini okşayan birşey olduğu kadar çocuğa iyi alışkanlıklar vermek bakımından da çok faydalıdır...

Çocuklarını da bir modası vardır. Her sene, hattâ her mevsim başında ufak fakat cazip değişiklikler kaydeden

Çocuk modası

İsterim de isterim

bir moda... Bu moda büyüklerin modası ile de yakinen alâkadardır. Meselâ geçen mevsim ortaya atılan ve tutunmayan «H» modası çocuklar için biçilmiş kaftandır ve pliseli eteklerin üzerine giyilen belsiz düz ceketler, çocuklar için, pratik ve rahat olduğu kadar da güzeldir.

Bu sene, çocuk modasında en çok nazarı dikkati celbeden şey rahatlıktır. Yumuşak, sıcak kumaşlardan gayet rahat biçimli mantolar Yapılmıştır... Bir çoklarının kolları reglan olup düz bir bollukla aşağı inen deve tüyü renginde mantolar ve İngilizlerin meşhur «Duffle - Coat» ları bu sene çok revaçtadır... Çocukları soğuktan koruyacak olan bu mantoların içi de, yünlü kumaşlarla astarlanmış, sıcak tutma kaabiliıyetleri arttırıldığı gibi düz bej, düz gri mantolar içlerine konulan ekose yünlü astarlarla neş'elendirilmişlerdir. Böyle bol ve ra'hat bir manto harisinde, tabii çocuğun bele oturmuş bir redingot mantosu da olabilir... Ve çocuk bunu, hafta sonu tatillerinde annesi veya babası ile piyasaya çıktığı zaman giyinebilir..

İki parçalı, yani «döpiyesi» elbiseler ufak çocuklar kadar 10 ilâ 19 yaşındaki kızlar için de modadır... Ve büyüklerde olduğu gibi, «ceket - bluz» aynı renk ikiz yün takımları çocuklarda da ebediyen değişmiyecek modalar haline gelmiş gibi görünmektedir...

"1955 - 1966 çocuk modasında en çok nazarı dikkatti celbeden şey çocukların evde, mektepte, heryerde elbiselerinin üzerine geçirebilecekleri, uzunca, bol, gayet cici, renkli üş gömlekleridir... Bu gömlekler düz kumaşlardan yapılabildiği gibi yazın kareli, çizgili basmalardan, kışın kareli pazenlerden yapılabilir... Yakadan aşağı kadar düğmeli olup, iki yandan fiyonkla bağlanan bu gömlekler normal bluzlardan biraz uzundur fakat çocuğun içine giydiği etekliği gösterir... Bu «önlük - ceket» i giyen çocuk hem üstünlü başını temiz tutar, hem de gayet hoş olur.

Amerika da ev kıyafetlerinin 1 numaralı şeref locasını işgal eden «önlük» o kadar incelmiş, öyle şekillere girmiştir ki, kadınlar onunla rahat rahat misafir kabul etmeye başlamışlardır... Çocukların bu bol «iş - bluzları» da çok yakında, kadın önlükleri kadar çeşitli olarak görülecektir.

Kışını, bilhassa yıkanmayan yünlü kumaşlar için çabuk lekelenmeyen, kirini belli etmeyen, klasik biçimli koyu renkli kumaşlar tercih edilmelidir... Bir tek ana prensip ve temel karide vardır: Sakız gibi beyaz çoraplar, sakız gibi temiz çamaşır!

Ya saçlar?

Çocuğu şık, temiz, itinalı gösteren şey, muhakkak ki saçlarıdır... Meşhur bir berber, birçok çocukların, daha küçük yaşta yanlış bir saç biçimine tâbi tutularak, saçlarının bozulduğunu, kâ-

Şık önlükler

Annelerinden sonra...

kül gibi şeylerle alınlarının veya traşla enselerinin tüylendirildiğini söylemektedir. Bu beriberin ifadesine göre çocuğun istikbaldeki güzelliği bugünkü güzelliğinden mühimidir, değil nü? Şu halde birkaç noktaya dikkat ediniz.

1) Kâkülden, aşağıdan örülen örgülerden, traşlı enselerden kaçınınız!.

2) Yandaki saç çizgisinin, iki ayda bir, yerini değiştirin veya daha iyisi bu manası çizgiden vazgeçin...

3) Çocuğun saçını tarayın ve tabii istikamatine uygun bir biçim seçin... Saçları enseden ve alın kısmından kaldırıp toplayan kuyrukları diğer biçimlere tercih edebilirsiniz.

Çocuk saç modasında da, elbiselerde olduğu gibi ana prensip süs ve şatafat değil temizlik, rahatlık ve kolaylıktır. Encik boncuk, ipekli, lüzumsuz teferruat, yersiz kurdeleler »çocukların giyiminden derhal çıkarılmalıdır...

Sahtekârlık

Fransa'da, garip» bir hâdise olmuş ve bir genç adam, bir kadını hüsnüniyetini suiistimal etme suçu ile, mahkemeye vermiştir. Hâdise şudur:

Bu delikanlı mevzuubahis olan kadına, bir müddet evvel, her gün gidip geldiği metroda tesadüf etmiş ve derhal yerini vermiştir. Kadın kan ter içinde, nefes nefese ayakta seyahat etmeye çalışmakta, bir yandan, elinde tuttuğu bir kitabı okumaktaydı. Bu kitabın adı: «Yakında bir bebeğimiz olacak» idi!

Hamilelere büyük bir hürmet göstermek icab ettiğine inanan genç adam birkaç kere daha, aynı kadına aynı kitapla rastlamış, daima yerini vermiştir... Sonra delikanlı seyahate çıkmış, bir sene kadar memleketinden uzaklaştıktan sonra dönmüştür...

Bir sabah aynı metroya binmiş, bakmış aynı kadın, aynı şişmanlık, elinde aynı kitap... Hesaplamış, kadının çoktan kurtulması lâzım... Merak etmiş, peşine düşmüş... Kadın daima kalabalık bir istasyondan bindiği için daima o kitabı elinde taşır ve daima bu sayede oturarak seyahat edermiş...

Genç adam fena hailde sinirlenmiş... İnsanların hüsnüniyetini istismar eden bu sahtekâr kadın aleyhinde dâva açmış... Delikanlıya göre, hamilelik ciddi ve mühim bir mevzudur... Hamile kadınlara Fransada gösterilen itibar, bu gibi sahtekârların laubali hareketleri ile sekteye uğratılmamalıdır!..

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

İstanbul'un Kumkapı semtinde Kemal Küçük adında bir genç kahve fincanında ölü bir sinek çıkması üzerire karası Siranuş'u makasla ağır surette yaralamıştır. Zavallı kadın kanlar içinde yere yığılmış. Komşular yetişmişler, (kadıncağızı hastahaneye kaldırmışlardır. Kocası da kodesi boylamıştır.

(Karagöz)

Fransız istatistik bürosunun senelik raporunda, geçen sene Fransa'da fazla içki yüzünden 12500 kişinin öldüğü bildirilmektedir.

Raporda doğrudan doğruya, fazla alkol almak yüzünden 4.106 kişi ölmüştür. Siroza yakalanarak ölenlerin adedi 12071 dir ki bunların yüzde yetmişi içkiden si roza yakalanmışlardır.

1953 yılında doğrudan doğruya alkolden 3,905 ve sirozdan 11,871 kişi ölmüştür.

(Anadolu Ajansı)

Balçova köyü halkından Ahmet Adil adında bir şahıs, dün sarhoş bir halde köy içinde dolaşırken, Urfa kazasının Düvenlik köyünden gelin almak üzere Balçova'ya gelen düğün alayının önüne çıkarak yolunu kesmiş ve «Toprak bastı» parası istemiştir. Vaziyetin vehamet kesbedeceğini anlıyan düğün sahibi Ahmet Adile bir miktar para vererek alayın yoluna devam etmesini temin etmiş ve bu arada keyfiyeti jandarmalara da bildirmiştir. Bunun üzerinle yakalanan Ahmet Adil karakola celbedildiği sırada jandarmalara da mukavemet gösterip karşı geldiğinden hakkında her ilki suçtan dolayı kanuni muamele yapılarak adliyeye teslim edilmiştir.

(Yeni Asır)

Sevimli iki yavru bu yaz denize ve hele plajda, kumlar üstünde eğlenmeğe o kadar alışmışlardı ki, onlara plaj hasreti hissettirmek pek acı olacaktı. İşte Şişli meydanı inşaatı imdada yetişti ve şirin miniminiler kaldırıma serpilecek kumlarda oynamağa başladılar «Yol tamamlanıp kumlar meydandan kal kınca ne olacak?», diyecekisiniz. Bunu da küçükler düşünecek değil ya... Yanlarında büyükleri var. O bir çâresini bulur elbet. (Milliyet)

Manisa lisesinde on senedir okumakta olan Ekrem ismindeki genç bu sene nihayet mezun olabilmiştir. Ekrem, diplomaya kavuşmasının şerefine bir horoz kurban ederek bu mutlu günü kutlamıştır.

Diğer taraftan gene şehrimiz lisesinde okuyan 32 yaşında (bir talebe bu sene mektebi bitirmiştir «Adem baba» namiyle maruf olan Cevat'ın bu muvaffakiyeti üzerine arkadaşları bir jübile tertiplemeye (karar vermişlerdir.

(Ankara Telgraf)

Basından hatıralar:

Mes'ut bir nişan

Şinasi Nahit BERKER

Halk Partisi iktidardan yeni düşmüştü. O zamanlar Ulus gazetesinde çalışıyorduk.. Müessese müdürü Nasit Hakkı Uluğ.. Bir akşam vakti, yirmibeş lira lâzım oldu.. Evvelâ muhasebe müdürü Şerif Cimcoz'a gittim.

— Yirmibes lira avans lütfeder misiniz?

— Nasit beyi göreceksin!

Vurduk kapıyı girdik. Nasit Hakkı'nın odasına.

— Efendim yirmibes lira avans rica edecektim.

— Seni nasıl sevdiğimi bilirsin. Biliyorsun partimiz battı. Avans usulünü murakıplar bu sabah gelip kaldırdılar. Ancak, ölüm doğum, nişan, nikâhlarda arkadaşlara yardım edilecek..

Baktım kesin konuşuyor. Çıktım. Amma velâkin para da lâzım. İçimden «bir kolaylık bulmalı» dedim:

— Dogmaya doğamam, ölmiye gelince daha erken. Nikâh dersen, bir defa başımızdan geçmiş, ağzımız yanmış, Gel sen nişanlan!..

Türkçede en çok sevdiğim kelime «billur» dur. İstanbul'u çok severim, İstanbul'da da en çok sevdiğim semt «Beyoğlu» Tuttum bir kâğıda hemen yazdım:

Billur Beyoğlu ile gazeteci arkudaslarımızdan Şinasi Nahit Berkee şehrimizde nişanlanmışlardır. Her ikisine de saadetler dileriz.

Aldım ilânı, Nasit beyin huzuruna vardım:

— Ben nişanlandım. Şu ilânın da çıkması için emir vermenizi rica ederim. Ayrıca avansı da lütfederseniz.

— Peki canım.. Şeriiif.. Şeriif Bizim Şinasi Nahit nişanlanmış. Elli lira veriverin!..

Biz elli lirayı. aldık, Hân da ertesi gün Ulus'ta Cemiyet hayatının baş kösesinde çıktı..

Asıl gümbürtü bir iki gün sonra koptu. Meğer yeryüzüne gelmemiş ve gelmiyecek olan o «Billur Beyoğlu» denilen kızı tanımıyan yokmuş.

Öylesine namlı şırfıntılardanmış!

Tanınmış caz şeflerinden Beny Goodanan tiriosu dün gece Şikago'nun Blue Garden adlı müzik bahçesinde kalabalık bir dinleyici huzurunda «İstanbul Mambo» yu kendi armonize ettiği şekilide çalmıştır.

Beny Goodman'in armonize ettiği «İstanbul Mambo» tam 13 dakika Sürmektedir. Parçada bilhassa flüt ve da vul soloları büyük ilgi ile karşılanmıştır. Bu müzik gösterisinde hazır bulunan tanınmış dana yıldızı Ann Miller halkın arzusu üzerine parçanın devam ettiği 18 dakika zarfında yeni figürlerle çok güzel bir mambo yapmıştır.

(Toros Ajansı)

İsmail Dumruk adında bir simitçi, rekor kırmak üzere lokantaya gitmiş ve 8 porsiyon kıymalı makarna, 5 porsiyon türlü, 3 porsiyon kuru fasulye ile bir buçuk ekmek yetmiştir.

Ancak daha fazla parası olmadığını gören rekortmen, yediği yemeklerin parasını vererek lokantadan çıkmış ve kendisini hayretle seyredenlere: «Ne yapayım param bitti, bende lokantadan aç çıkıyorum» demiştir.

Diğer taraftan, bundan birkaç gün evvel 13 yaşında bir çocuk iki ekmekle yarım kilo beyaz peynir ve iki kilo taze üzüm yemişti

(T. H. A.)

Şehrimiz muhitinde teessür uyandıran bir hadise cereyan etmiştir.

Memleket kırtasiye mağazası sahip lerinden Hüseyin Aybat'ın kardeşi müptelâ olduğu hastalıktan kurtulamıyarak gözlerini fani hayata kapamıştır. Cenaze merasimline katılan dostlar ve tanıdıklar arasında bulunan Ankara Palas Oteli ile muhallebi evinin müdürü olan Emin İşçi mezarlıkta dua merasimi sırasında teessüre kapılarak hemen toprağın üzenine düşüp kalp sektesinden ölmüştür. Ayni günde iki ölüm hadisesiyle karşılaşan cemaat ve dostları büyük bir 0-. züntü duymuşlardır. Tanrı'dan her iki merhuma bol rahmet, akraba ve dostlarına başsağlığı dileriz.

(Sakarya)

İstanbul Sulh Ceza Mahkemesi enteresan bir dâvaya bakmıştır. Dâva konusu, bir gencini bir kadını öpmesidir.

Davacı, Fatih semtinde oturan Bayan S. hadiseyi şöyle anlatmaktadır: «Akşam saat 19 sıralarında kapı çalındı. Geleni kocam zannettim. Aşağı inip kapıyı açtım. Karşımda tanımadığım bir genç duruyordu. «Ne istiyorsunuz, ne var?» dememe kalmadı, sarıldığı gibi yanağımdan öptü. Kendimi kurtarmak için bağırmağa başladım. Bu sırada kocam. da gelmişti, Delikanlıyı yakaladığı gibi karakola götürdük»

Genç ise kendini şöyle müdafaa etmiştir: Arkadaşlarla biraz içtik. İddiaya tutuştuk. Bana bir kapıyı çalıp karşıma çıkanı kadını yanağından öpüp öpemiyeceğimi sordular. Ben de yaparım dedim. Biraz sarhoştum. Yoksa yapmama imkân var mı?

Mahkeme, kadının kocasının ve rabıt tutan polislerin dinlenmesi için başka bir güne talik edilmiştir.

(Ankara Telgraf)

M U S İ K İ

Konserler

Zengin bir program

Mevsimin ilk konseri Ankaralı dinleyiciler için birkaç balkımdan cazipti: Dolgun bir program, iki yeni eser, iki yeni sanatkâr... Bunlara ilâveten de, her çalnışında daima rağbet ve alâka ile karşılanan «Fantastik Senfoni»... Yalnız, Berlioz'un bu eserinin «Kâbuslar Senfonisi» diye ortaya çıkması bazı dinleyiciler üzerinde soğuk bir tesir husule getiriyorduk Halbuki eser, bestelendiği günden beri «Fantastik. Senfoni» idi. Bu sıfat —atmosferine pek fazla uyduğu için olacak— biç bir dilde de başka kelimelerle ifade edilmiyordu. İngilizce de, Almancada da, İtalyancada da daima «Fantastik Senfoni» diye anılmıştı. Müziğin, marazi bir mıh baletinin yarattığı kâbuslarla dolu olduğu, teferruatlı bir program taşıdığı biliniyordu ama, kullanılan bu yeni karşılık hem mânayı daraltıyor, hem de sevimsiz bir tesir husule getiriyordu.

Ravel'in «Ana Kaz» Süiti de neden «Anaç Kaz» oldu, kimse akıl erdiremedi. Buna mukabil, matbu programdaki kısa izahlar verinde idi ve dinleyicilerin fasılalardan istifade ederek eserler hakkında doğru ve umumi olarak fikir edinebilmeleri için dikkatle derlenmişti...

Sihirli Flüt

Konser, Mozart'ın «Sihirli Flüt» Operası Üvertürü ile açıldı. Amerikalı misafir orkestra şefi Robert Lawrence'in, serin kanlı, mübalâğasız hareketleri ile dinleyiciler üzerinde bıraktığı ilk intiba müsbet oldu. Hattâ bu iyi tesir uvertürün sonuna kadar devanı edecekti; lâkin viyolonsellerin biraz gecikmesi dikkati çekti. Buna rağmen Lawrence, Orkestrayı iyi hazırlamıştı... Eserin uçucu havasına pek uyan süratli bir tempo, uvertürü sonuna kadar basarı ile götürdü.

«Anaç KAZ» Süiti

Ankara orkestrasında Ravel müziğine karşı nedense bir çekingenlik vardı. Bunun tek istisnası da sol el için Piyano Konsertosu idi... Gerçi, Ravel'in orkestra tekniği pek karışık olmamakla beraber bilhassa armoni ve renkler bakanından iyi bir orkestra tarafından çalınma'ya ihtiyaç göstermekteydi. «Mal Mere L'Oye» da bu tereddütler ortadan kalktı. Zira temponun biraz ağır olmasına ve analize pek fazla yer verilmemesine rağmen birinci sınıf bir icra ortaya çıkmıştı. Kusursuz sololarr ile Sedat Ediz, flütü ile Mükerrem Berk, hem flüt, hem de piccolosu ile Saki Şarıl, eserin cazip renklerinin belirmesinde kendilerine düşen vazifede muvaffak oluyorlardı. Ziller pek asabi idi. Xylophone'un sesi biraz daha tatlı olsaydı dinleyiciler, kapıldıkları masal havasından kolay kolay ayrılamıyacaklardı. Ne çare ki kabahat sazın kendisinde idi.

Yeni bir konserto

Bizde pek az tanınan Mac Dowell'in 2 nci Piyano Konsertosu, ilk defa dinleyenlerin bile derhal benimseyecekleri, romantik, biraz fazlaca süslü, yer yer Grieg'in, Brahms'ın ve bilhassa Liszt'in kuvvetli izlerini taşıyan, buna mukabil son iki 'kısmında daha ziyade «Amerikalı» olan bir eserdir. Vera Franceschi, «mükemmel» denebilecek kadar kusursuz bir teknikle icra etti. Yirmi beş dakika kadar devam eden eser boyunca herhangi bir hata veya tereddüt göze çarpmadı. Kuvvetli, temiz, biraz sert Duşu ile «iyi bir solist» olduğunu belli ediyordu. Ancak, eserin hakiki atmosferinden bir hayli uzaklarda gezindi.

Aynı noksan, şef içini de söylenebilirdi. Konser toyu daha ziyade satıhtan anlamıştı. Buna mukabil orkestra, yeni icra ettiği bir konsertonun yükü altından kolaylıkla kalkabiliyordu. Gerçi bu yük pek de ağır sayılmazdı. Fakat bilhassa yaylı sazlar, fondaki renkleri tam bir beraberlik içinde belirttiler.

Robert Lawrence
Bizim orkestradan ses çıkardı

Lüzumundan fazla asabi çalınan giriş cümlelerine trombonlar ancak heceleyerek iştirak edebiliyorlardı. Neyse ki onlar da, kornolar da sıralarını çabuk savarak rahatladılar. Solist, fazla analitik bir icra çıkartmak, eserin' —imkânı nisbetinde— derinlerinle inebilmek için gayret gösterdi. Yine de ilk muvman teknik bakımdan iyi, lâkin anlayış ve ifade cihetinden' kararsız bir şekilde ibra edildi.

Son iki kısımda Franceschi sık sık orkestra üyelerine dönerek sanki «hep beraber söyleyelim» diyordu. Partisyondaki neşeye gerek solist, gerekse orkestra katıldılar. Ancak, dinleyiciler bu neşeyi pek uzaktan hissedebiliyorlardı. Neticede solist ve şef berabere kaldılarsa, orkestra galip sayılırdı. Zira konsertoyu —hem de yeni tanıdığı halde— hiç değilse onlar kadar başarmıştı.

Hiç de «kâbus» değildi

Berlioz musikisine ölçü olarak «Roma Karnavalı» nı alanlar için «Fantastik Senfioni» nin bu icrası pek cazip olabilirdi. Nitekim eser âdeta bir bayram havası içinde çalındı. Sanki Lawrence, programdaki «'Kâbuslar Senfonisi» ismini görmüştü de aksini ispat etmek istiyordu dinleyicilere...

Eserin pek iyi hazırlandığı söylenemezdi... Gerçi, başlarda tempo oldukça muvazeneli idi; fakat sonradan kararsız bir mahiyet aldı... Mamafih ilk kısım «Rüyalar ve ihtiraslar» olduğuna göre, buradaki tereddüt, şefin anlayış tarzı ile izah edilebilir, belki de muvmanın kasden böyle çaldırıldığı söylenebilirdi.

«Balo Sahnesi» kısmı ise pek tembel bir tempo ile devam etti. Harpler'in sükûnetine diyecek yoktu!... Dinleyicilerin gözü önünde —ister istemez— vals yanan, yorgun: bir takım insanlar beliriyordu. Halbuki Berlioz burada bilhassa muhteris bir ruh haletini ifade etmek istemişti.

Üçüncü kısım, sakin, muvazeneli bir hava içinde devam etti. Son iki muvmanda ise nefesli sazlar tahminin üstünde bir basarı elde ettiler. Besinci kısım pek berrak bir atmosferde girildi ve buradaki esrar, müphemiyet nazara alınmadı. Umumiyetle temponun ağır olmasına rağmen icra sertti ve hantal bir tesir bırakıyordu. Lawrence, yer ver lüzumsuz bir sertlik ve enerji yanında kısa, kesik cümle sonlan ite «Fantastik Senfoni» nin tamamen Amerikan anlayışına göre bir icrasını vermiş oluyordu. Eserin, trajedi ile istihza eden çehresine bir kar. naval maskesi takılmıştı âdeta. Şef, orkestraya hâkim olmakla beraber, konserin Sonuna doğru, anlayışı bakımından ilk iki eserdeki tesirini bir hayli kaybetmişti.

Orkestra

Kendi kendine yürür mü?

Eğer nota okumasını, ölçü vurmasını iyi biliyorsanız ve daha evvel sazların giriş çıkısına mim koymuşsanız hiç çekinmeden siz de böyle bir sınava girebilirsiniz, orkestra kendi kendine yürüyecektir.» .FORUM Dergisinin «müzik» sütunundaki! bu satırları okuyunca, insanın hemen eline bir değnek geçirip orkestra idare etmeğe koşacağı geliyordu. Sanat bu kadar ucuz ise sanatkâr olmak işten bile değildi.

Halbuki işin garip tarafı, orkestra şefleri arasındaki beynelmilel Besançon müsabakasına sadece 47 kişi katılmıştı. Madem ki şartlar bu kadar kolaydı o halde neden biraz keman veya piyano çatmasını, dolayısiyle nota okumasını bilen ve ölçü vurmasını da öğrenenlerin hepsi Besançon'a gidip de sazların giriş çıkışına mim kovarak bu muvaffakiyet piyangosuna iştirak etmemişlerdi acaba?

Aslında bu müsabakanın programı,

bir şefin muhtelif cephelerini aydınlatmağa müsait bir şekilde tertiplenmişti. Böyle bir yarışma ile şeflerin değerlerini anlamağa iman olmadığı söylenemez. Seçilen eserlerin kısa olması da tabiidir. Zira, - her biri 47 defa tekrarlanacağına göre - aksi takdirde müsabakanın haftalarca devam etmesi gerekirdi.

Belki Johann Strauss'un «İmparator Valsi» nin ve bir dereceye kadar da Weber'in «Oberon» uvertürünün, daha ziyade şefin teknik imkânlarını ölçmeğe müsait olduğu ileri sürülebilir. Ancak Lilszt'in «Prelüdler» indeki ve küçük bir parça olmasını» rağmen Debussy'nin 'Cortege' indeki mânâ ve ifadeyi ve sadece bu iki eserin bile bir orkestra şefinin yaratıcı cephesini «kolayca ortaya çıkarabileceğini unutmamak lâzımdır.

İcracı, partisyon hudutları içinde bir hareket serbestliğine sahiptir ki yaratıcı kudreti bilhassa burada mevzuubahis olur. Bunda armoninin bütün hususiyetlerine riayet etmek şartı ile - bazı noktalan bilhassa belirterek, buna mukabil bazılarının önemini kasden azaltarak umumi renklere verilecek değişiklikler kadar, tempo, ölçüler de ehemmiyetlidir. O halde sadece «ölçü vurmasını bilmek» sehpaya çıkmak için kâfi değildir.

Orkestra kendi kendine yürüyebilse, 47 değil, 1047 kişi idare ettiğinde de netice aynı olacaktır. Halbuki Toscanini ayrıldıktan sonra NBC Senfoni Orkestrasının şefsiz bir konser verdiği, buna mukabil en ufak bir alâka dahi çekemedi ği hatırlardadır.

Esasen, Besançon'da da şeflerin karşısına programdaki eserleri hazmetmiş bir orkestra çıkartılmıştı. Prova fırsatı yoktu. Teknik hataya düşülmeyecek, bütün ölçüler yerinde, zamanında verilecekti. Yani ilk esas, bu topluluğu kazasız belâsız yürütebilmekti. Asıl önemli nokta ise bu yürüyüşün nasıl olacağı idi ki, şefin anlayışı, yaratıcılığı v burada ister istemez ortaya çıkacaktı.

Debussy'nin «Cortege» i kısa bir parçadır. Ancak, buradaki, kasdi hataları küçümsemek için pek fazla iyimser olmak lâzım. Gerçi plâktan yüzlerce defa dinlemek sureti ile armoni bakımından tanımak mümkündür ve hakikaten kestirme bir yoldur. Lâkin eser ister kısa, ister urun olsun; ancak hassas partisyonu duyabilen - bir kulak buna tamamen nüfuz etmeğe muktedirdir.Sonra, armoni değişikliğini sezer sezmez değneği çat düve sehpaya vurmak da kâfi değil. Zira, şef orkestraya hatanın ne olduğunu ve nasıl çalınması gerektiğini de bildirecektir.

Müsabaka için bestelenmiş olan esere gelince... Bunun orkestra özerine yüklediği mesulivet hiç de şefinkinden ağır değildir. Çünkü, orkestra esere evvelce çalışmış, hazırlanmışsa müşkülü hallolmuştur: hazırlanmamışsa, şef de daha fazla güçlükle karşılaşmış olur. Diğer taraftan, on beş, yirmi defa çalındıktan sonra orkestra üyeleri eseri iyice tanırlar. Ancak, bu takdirde en son olarak sehpaya çıkan şef, bütün diğer müsabıklara kıyasla en fazla avantajı elde etmiş duruma geçer. Ayrıca, bütün şeflerin yeni karşılaştıkları bir esere sadece teknik bakımdan değil,, ifade ve anlayış cihetinden de intibak etmeleri arasında farklar olacağı şüphesizdir ki, bu da jürinin en ziyade dikkatini çekecek hususlardan biridir.

Müsabakanın, sıraladığımız şu bir iki hususiyeti dahi, bunun sadece «nota bilmek ve ölçü Vurmakla» başarılamıyacağını belirtiyor. Pertev Apaydın'ın birinci mansion almasının önemi üzerinde evvelice de durmuştuk (AKİS, Cilt V, sayı 73. Sh: 29). Geçen yıl ezbere idare ettiği Pathetique Sefoni'nin Ankaralı ,müzikseverler üzerinde bıraktığı derin tesiri; dinleyicileri bilhassa esere nüfuzu, dinamik ve enerjik anlayışı ile büyük bir sürpriz karşısında bırakmış olduğunu unutmamak ve Besançon'daki muvaffakiyetini gerek müsabakaya, gerekse bu genç sanatkârın şahsî vasıflarına ait şartları göz önünde bulundurarak değerlendirmek lâzım.

Gerçi «çaldırmakla çalıştırmak» arasında fark olabilir. Ancak böyle bir kaide her hususu aynı derecede izaha kâfi değildir. Bilhassa orkestra idaresi mevzuunda birincisini başaran bir müzisyenin diğerine de muktedir olduğu kolayca anlaşılabilir. Zira, ilk defa karşılaştığı bir orkestraya hitap edebilen, onu sevkedebilen bir şef, bu topluluğu çalıştırmak ve herhangi bir etere hazırlamak hususunda da katedeceği yolun azami kısmını aşmış demektir.

Amerika

Fırsattan İstifade

Sovyet Rusya'nın soğuk harbi gevşettiği, yahut bu harbe yeni bir istikamet verdiği - bu sıralarda Amerikan konser ajanları, husule gelen psikolojik durumdan istifade ederek Rusların ileri gelen sanatkârlarını Amerika'ya celbetmeğe, buna mukabil Amerikan musikişinaslarını Rusya'ya göndermeğe gayret ediyorlar. Gayretler bu sıralarda neticelerini vermeğe başlamıştır. Nitekim evvelki hafta gazetelerde, meşhur Rus viyolonisti David Oystrah'ın New York'ta Kasım ayında konserler vereceğini okuyan Amerikalıların yüreği hopladı. Oystrah, Amerikan musikiseverleri arasında son derece ilgi çeken, ekseriyet tarafından keman çalma sanatının ilâhı telâkki

edilenü, hatta dünyanın en büyük viyolonişti sayılan bir sanatkârdır. Isaac Stern, Jascha Heifetz, Yahudi Menuhin, Ruggiero Ricci, Joseph Szigeti gibi viyolonistlere malik Amerikan halkının da Oystrah'a bu isimlerin üstünde bir paye- vermesi, topluluk psikolojisi bakımından dikkate değer bir durumdur. Oystrah muhakkak ki büyük bir viyolonisttir. Fakat bu derece mi?

Bu viyolonistin değeri hakkındaki mülâhazalar ne olursa olsun, Oystrah'ın plâklarının (Amerikan firmalarının çok defa, Sovyet Rusya ile Amerika arasındaki telif hakkı serbestliklerinden faydalanarak bastıkları, kalitesiz plâklar) Amerika'da müthiş satış yaptığı ve şimdi de New York konser müdavimlerinin büyük bir merakla Ovstrah'ı bekledikleri bir vakıadır. Fakat durumu daha soğukkanlılıkla karşılayanların asıl merak ettikleri şey, David Oystrah'ın New York'ta bizzat halkın huzuruna çıktıktan sonra tesirinden birşey kaybedip etmiyeceği, plâkların aldatıcı olup olmadığıdır.

Diğer temaslar

Sovyet Rusya île Amerika arasındaki kültürel tecrit, böylece birdenbire sona ermiş bulunmaktadır. Moskova'daki Amerikan gazete muhabirlerinin bildirdiklerine bakılırsa, Rusya'da, hem Amerikan edebiyatına ve hem de Amerikan musikisine resmî bir alâka başlamıştır. Halbuki onbeş senedir Demir Perde gerisinde, ne Hemingway'in, ne de modern Amerikan musikisinin lâfı bile geçmezdi.

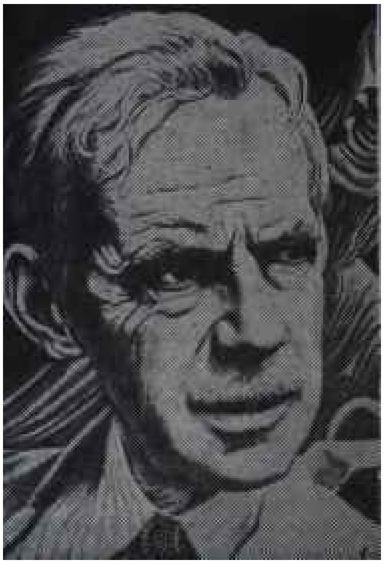
Diğer taraftan Amerikalılar da, Sov--et sanatkârlarının Amerika'yı ziyaretlerini kolaylaştırmağa başlamışlardır. Bildirildiğine göre şimdiden sonra Amerika bütün Sovyet sanat kârlarını hükümet memuru telâkki edecektir. Bu da bir ba kıma doğrudur. Zira bütün Sovyet sa natkârları cidden hükümet emrinde çalışmaktadırlar. Memur olarak muamele görmek, bir sanatkârın Amerikan makamları tarafından parmak izlerinin alınmaması demektir. Zaten Amerika'ya gidecek olan Ruslar, bu formaliteye şiddetle alınıyorlar, böylece cani yerine konduklarını ileri sünüyrlardı.

Aynı zamanda Sovyetler de, kültür münasebetlerinde liberal davranmaya başlamışlardır. Kültür münasebetleri için Rusya'ya gidecek Amerikalılara artık kolayca vize vermektedir. Halbuki, 1945 yılından beri, Amerikalıların bu bakımdan yaptıkları müracaatlar Sovyetler tarafından nazara alınmıyordu.

Bu sıralarda Amerika'ya gelen veya gelecek, Sovyet sanatkârları şunlardır:

1. Piyanist Emil Giles, bugünlerde New Yorkta, Eugene Ormandy İdareaindeki Filâdelfilya Orkestrası ile beraber, Amerika'daki ilk konserini vermiş olaçaktır.

2. Viyolonist Davit Oystrah'a da Amerikan vizesi verilmistir. Oystrah, Kasım ayında, Amerika'nın başlıca şehirlerinde birçok konser verecektir.

Eugâne O'Neil

Demir perdeyi aşıyor

8. Başta Sovyetlerin ileri gelen balerini Galiba Ulanova ve Koregraf İgor Moizeyef olmak üzere, bir bale grubu ve bir halk dansları grubu Amerika'yı ziyaret edecektir.

Sovyetlerin, silâh veya yiyecek ile tatmin edemedikleri kütlelere, bazan da ha tesirli bir silâhla, kültür ile, tesir etmeğe karar vermiş oldukları anlaşılmaktadır. Tabiatiyle Amerika, bir 'mukabil taarruz' a geçmeden duramazdı.

Nitekim, Amerikan MÜH Sanatlar Vakfı, Sovyet Rusya'da Amerikan piyeslerinin temsil ettirilmesi için teşebbüse geçmiştir.

Misliyle mukabele

Amerikan piyeslerinin Rusya'da temsili için adı geçen vakfın Sovyet makamlarıyla yaptığı temaslar sona ermek üzeredir ve neticenin müsbet olacağı anlaşılmaktadır. Bu piyesler, New York Aktörler Stüdyosu' tarafından, Elia Kazan gibi büyük bir rejisörün idaresinde, sahneye konacaktır. Temsil edilecek piyesler arasında Thornton Wilder'in «Bizim Şehir» ve Eugene O'Neill'in «Karaağaçlar altında» gibi eserleri vardır. Ayrıca Gershıwin'in «Porgy ile Bess» operasının da Moskova'nın Bolshoi Tiyatrosunda temsili, tasavvur dahilindedir.

Bundan başka, yıllardır Amerikan kültürüne çeşitli hücumlarda bulunan Rus radyosunun geçenlerde birdenbire bir modern Amerikan musikisi yayını yapması dikkat çekmiştir. Artık, Aaron Copland, Samtuel Barber gibi modern Amerikan bestekârlarının eserleri, Sovyet radyo programlarına girmeğe başlamıştır.

Ankara

Bu piyes kimin?

Okuyucu gazeteyi evirdi, çevirdi,

«— Çok garip, çok garip..» diye söylendi

Elindeki gazete Vatan, kendisini hayrete düşüren yazının muharriri de Lütfi Ay idi. 'Akif Bey' başlığını taşıyan yazı Vatan gazetesinin yukardan aşağıya, iki buçuk sütununu işgal ediyordu. Ankara'da Devlet Tiyatrosunun Küçük Tiyatro bölümlünde ay başından itibaren temsiline başlanan 'Akif Bey' isimli dramın neden seçildiğini, nasıl değiştirildiğindi ve nasıl oynandığını anlatıyordu. Bunda şaşılacak bir taraf yoktu. Her sanat muharriri, her hangi bir het HAkkında kendi görüşünü yazabilirdi. Lütfi Ay da imzası altında bu mevzudaki düşüncelerini ve eser hakkındaki kendi takdirini yazmıştı. Fakat okuyucuyu hayrete düşüren taraf şu idi: Lütfi Ay, Devlet Tiyatrosunun edebi heyet raportörü idi. Temsil edilecek veya edilmiyecek eserler onun elinden geçer, o fibrini beyan ettikten sonra eser kabul veya reddolunurdu. Bu vaziyete göre, repertuvara alınan bütün eserler gibi «Akif Bay» piyesindin seçiminden de birinci derecede sorumlu olan bir şahıs nasıl okuyor da bir gazetede, tarafsız bir muharrir edası ile kendi hatasını mazur göstermek için, sureti haktan görünerek eseri, intihap edenleri ve temsil edilişini medih ve müdafaa ediyordu?

Biz diyoruz ki eserin seçilişinde, repertuvara alınışında ve temsil edilişinde isabet yoktur.

Bir kere: Namık Kemal'e maledilen eser, Lütfi Ay'ın da farkına varmadan belirttiği gibi yeniden yazılmış ve değiştirilmiştir. O halde tarihi bir değeri kalmamıştır. Halen temsil edilmekte olan eser Reşat Nuri Güntekin'e aittir ve maalesef kıymetli muharrir takyid edildiği için, «Akif Bey» adı ile en başarısız, sıkıcı ve tiyatro anlayışına uymayan eserini vermiştir. Yani «Akif Bey» Namık Kemal'in değil, onu yeni baştan yazan Reşat Nuri'nin en kötü eseridir.

İkincisi: Tanzimat tiyatromuzu bu günkü nesillere tanıtmak böyle olmaz. Ankara'nın biricik müessesesi olan Devlet Tiyatrosu, vazifesi mevanında bulunan bu hizmeti, normal tiyatro faaliyetine mahsus olan saatlerde ifa etmeye çıkarsa yani bir mektep programı çerçevesine gireni Tamzimat tiyatromuzu tanıtmak işini bu günün tiyatrosuna tercih ve onun verine ikame ederse Devlet Tiyatrosu kaş yaparken, göz çıkarıyor demektir.

Üçüncüsü: Latifi Ay Devlet Tiyatrosunun maaşlı bir memurudur. Nasıl olur da bir gazetede, tarafsızımış gibi görünerek mensup olduğu tiyatronun temselini vazifesi icabı metheder? Okuyucu sokaktaki adamdır: sokaktaki adam Lüfi Ay'ın Devlet Tiyatrosunun memuru olduğunu bilmez, ama gazetedeki yazıya inanmaması için sebep bulamaz. Bu suretle de okuyucu yanıltılmış olur.

İstanbul

Çayhane

Okinawa'nın kara bahtı bu defa da İstanbulluların gözlerinin önüne serildi. John Patrick'in «Ağustos ayı çayhanesi» adındaki eserinin Ayşe Sarıalp tarafından dilimize kazandırılan tercümesi geçen sene Ankara'da Büyük Tiyatro'da temsil edilmiş ve lâyık olduğu alâkayı görmüştü. Bu defa, büyük bir badireden çıkan Küçük Sahne Tiyatrosu kendisi için bir çok bakımdan bir imtihan merhalesi olan «Çayhane» komedisini devam ettirmekte.

Tercüman Sakini'de ifadesini bulan uzak şarkın mistisizmi ve miskinliğe varan uyuşukluğu ile fikrî faaliyetinin nişanesi olan felsefesi John Patrick'in bu eserinde son derecede vuzuhla belirtildikten başka, geniş bir müsamaha çevresinde, bizzat Amerikan ve Amerikalı hiciv ve karikatürize edilmiştir.

İstanbul'daki Küçük Sahne Tiyatrosunda, geniş mizansene ve teferruatlı dekore ihtiyaç gösteren böyle bir eseri monte etmeye kalkışmak hakikaten büyük bir cesaret işi İdi. Cesaret bilgi ile elele yürüyünce şimdi o minyatür sahnede gördüğümüz gaibi muvaffak olmak işten bile değil. Devlet Tiyatrosunun yeni dekoratörü Ulrich Damrau bir sihirbaz meharetile Okinawa adasının öyle bir minyatürünü yapmış ki hayran kalmamak mümkün değil. Öyle zannedilir ki İstanbul'daki «Çaryhane» temsilinin en büyük muvaffakiyeti dekorudur.

Eseri sahneye koyan, müessesenin yeni ve meşru rejisörü Agâh Hün'dür. Agâh Hün aynı zamanda eserdeki Albay Purdy III rolünü temsil ediyor. Bu rol her türlü takdirin fevkinde bir muvaffakiyetle temsil edilmekte, fakat ne yazık ki sanatkârın rejisörlüğü için aynı şeyi söyliyemiyeceğiz. Eseri son derecede sathi bir görüşle işlemiş, komedi unsurunu birinci derecede tutmuş, eserin gerçek iddiasını, hicvini ve uzak şarkın hususiyetini tebarüz ettirmemiş. Halbuki Çayhane'nin Ankara'daki temsilinde bu tarafları ne kadar barizdi ve biz sırf bu sebepten yüzbaşı Fisby'nin ufak tefek hafifliklerine tahammül edememiştik.

Eserin Ankara'daki temsili ile mukayesesini yapmak doğru olmaz, fakat bir nokta daha var ki işaret etmeden geçemiyeceğiz: Bazı roller vardır, yazılışlarında şahsiyete sahiptirler, ne 'kadar anlayışsız temsil edilseler gene de temsil edenleri birinci plânda tutmaya yeterler; Sakini rolü gibi... Bazı roller de vardır, oynayan sanatkârların sanat kaabiliyetleri ve kudretleri sayesinde şahsiyet iktisap ederler: Tobiki'li ihtiyar Bay Oshira gibi, kadınlar kolu başkanı Bayan Higa Jiga gibi... Bunlardan Sakini rolünü Küçük Sahne'de Mücap Ofluoğlu oynuyor. Gayet iyi ezberlenmiş, gayet iyi hesaplanmış, yerinde ve sırasında hareketlerle canlandırılmış ama ruhu eksik kalmış bir Sakini, ruhtan, dolayısı ile de tabiilikten mahrum bir Sakini seyirciyi uzak şarkın sevimli feylezofundan mahrum bırakıyor. İhtiyar Bay Oshira ise tamamiyle aksi bir hava yaratıyor. Ankara'daki temsilinde bir ihtiyar bulunduğunu, onun görmüş geçirmiş bir sanatkâr olduğunu ve alabalık resimleri ile işlenmiş tahta tabaklar yaptığını bu gün hatırlıyabilen sevini adedi beşi, onu geçmez. Halbuki Küçük Sahne'de aynı rolü temsil eden Cahit Irgat role öyle bir ruh katmış ki, senelerce sonra «Çayhane» den bahsedilecek olsa, ilk akla gelecek tip, o sevimli ihtiyar olacaktır. Cahit Irgat'ın büyük başarısı işte bu noktadadır. Bayan Higa Liga'ya gelince, Ankara'da Semiha Berksoy'un oynadığı öyle bir rol vardı, bir şalhsiyetti; fakat İstanbul'da acaba o rolü eserden çıkardılar ma diye düşündük, halbuki yardı ve Neriman Alışık temsil ediyordu.

Çayhane'deki Yüzbaşı Fisby'yi temsil eden Münir Özkul'un oyununa diğer seyirciler kadar biz de güldük ama hepsi o kadar! Halbuki John Patrick'in yüzbaşısı sadece gülünç değildir; o Amerikalı adamlardan biridir ve onların hususiyetini muhafaza etmelidir.

«Çayhane» fi bir hâdise mertebesine çıkaranı Nesvin Seval'a gelince: Geyşa kızı Lotus Blossom'u arızasız oynadı, bilhassa dansı çok güzeldi. Ancak Yüzbaşının komikliklerine kuvvet vermek için hareketlerini o kadar çabuklaştırıyor ki, bazan sadece elbise değiştirmiş olduğu intibaı uyanıyor. Tobiki halkı arasında temayüz eden bir marangoz vardı; Bay Sumata adındaki bu rolü gerçekten usta sanatkârlara yakışır şekilde temsil eden Orhan Çubukçu tebrike şayandı. Ve gönül isterdi ki Küçük Sahne sanatkârları, muvaffakiyeti elde etmek için biraz derine inmek zahmetinden çekinmesinler. Hem bu onlardan beklenirdi de...

Müsabaka

Türkiye güzellik kraliçesi

Spor ve Sergi Sarayı'nın tribünlerine şöyle bir göz atanlar doğrusu hayretlerini gizleyemediler.

«Nasıl olur, diyorlardı, Türkiye güzellik kraliçesinin seçimi bu kadar tenha olabilir?»

Gerçekten hakları yok değildi. Tribünlerde yerleşenlerin sayısı çok çok bin kişiyi geçmezdi. İnsana bu manzara ilk bakışta bir siyasi parti kongresi veyahut bir esnaf derneği idare heyetli seçimi yapıldığı intibaını veriyordu. Geçen sotelerde müsabakalara itibar eden İstanbul sosyetesinin tanınmış simaları da ortaklıkta gözükmüyorlardı. O Vizon kürkler, mücevherler içerisine gömülen şık hanımlar ve yakışıklı beyler acaba neden alâkasız kalmışlardı? Bu sualleri izah etmek güçtü. Aynı şey jüri heyeti azaları için de söylenebilirdi. Alışılmış olan muayyen şahısların biç birisi gelmek zahmetinde bulunmamışlardı. Belki de halkın jüri heyetini teşkil etmesi güçlerine gitmişti. Evet, müsabakayı organize eden gazete şimal memleketlerinde yapılan bir usûle uyarak jüri heyetini kaldırmıştı. Bu azizlik hoşa gidecek neviden değildi. Eski usûl olsaydı tanınmış, ses sanatkârlarını ve sanatla alâkalı geçinenleri bir masa etrafında güzellerin yakınında bulmak kaabil olacaktı. Sanki üzerinde uzun müddetten beri münakaşa edilen «güzel neye ve kime denir» sualini, en iyi cevaplandıran onlanmış gibi... Bu şahıslar içerisinde belki mevcut ölçüleri dahi bilmeyenler vardı. Eksik dekor içerisinde caizin yokluğu da gözden kaçmıyordu. Onun yerine bir pikap konmuştu. Çalınan plâklar boş salonda aksi seda uyandırıyor ve kuru bir gürültü yaratıyordu. Kabul etmek lâzımdır ki güzellik müsabakaları gün geçtik. çe eski kıymetini kaybetmekte idi. Bunun hangi sebeplerden doğduğu ve alâkanın azalması, ülserinde durulmaya değer bir meseledir.

Organizasyon hataları

Soyunma odalarınım önünde koşuşan rozetli şahıslan görenler hattizatında bu gençlerin büyük bir iş başardıklarını sanmışlardı. Fakat müsabaka saati gelip çatınca nizam ve intizam diye ortalıkta hiç bir şeyin mevcut olmadığı görüldü. Bunca koşuşma ve terleme boşa gitmişti. İlk defa elbise ile ve toplu olarak resmi geçit yapan güzeller tribünlerde oturanları âdeta sukutu batyale uğrattılar. Hakikaten insanı teshir edecek güzellikte bulunanların sayısı pek azdı. Yan taraftan çok şakacı olduğu muhakkak olan bir genç: «Ben hiç birine rey vermiyeceğim» dedi. Yanında bulunan bir diğeri: «Bu kadar az seyircinin geleceğini bilsem bizim kızı da sokar, mahalle halkına onar liralık birer bilet alır, onu kraliçe ilân ettirirdim» dedi. Ve devamla Türkiye güzelini önümüzdeki günlerde bekleyen zengin programlı seyahatleri sıraladı. Tabiî kendisi de seyahatte kraliçeye refakat ediyordu. Hayali oldukça genişti.

İlk resmi geçitten sonra müsabıkların heyecanları gittikçe artmakta idi. Hemen her birinin başına bir küme bii rikmişti. Aileleri, eşleri, dostları en ümitsiz bulunanlara dahi ümit vermekte idiler. İşin garibi halk, zerafet ve sinema kraliçelerine verilmek üzere ortaya konan üç 'tacın hakikî sahipleri uzun müddet kestirilemedi. Kraliçe namzetlerinin halkım önünden geçişleri bir âlemdi. Kimi eli ile etrafa haddinden fazla öpücükler dağıtıyor, kimi iki elini kalçasına yapıştırmış asker gibi hareket ediliyor, kimisi de bir an evvel içeriye girebilmek için hızlı adımlarla yürüyordu. Böyle kuş misali geçen ler daha başlangıçta jürinin sempatisini kaybediyorlardı. Sıra mayolu geçişe gelmişti. Müsabakanın en cazip tarafı da bu idi. Fakat yukarda da izah ettiğimiz gibi şişkin kalçalıların ve eğri bacaklıların ekseriyette olduğu görüldü. Saat ona yaklaşıyordu. Yani müsabaka başlayalı tam bir buçuk saat olmuştu. Elinde sepet bulunan ufak çocuklar tribünlerde oturanların arasında dolaşarak verilen reyleri topladılar. Yapılan tasnif neticesinde Ayşe Banu Halk, Suna Öztekin Zerafet, ve Türkân Duru Sinema Kraliçesi oldular. Her üç kraliçeye taçlarını geçen senenin güzellik kraliçesi Suna *So*ley giydirdi. 'İşte bu anda soyunma odalarının önü görülmeye değerdi. Ağlayan. ları, hakkının yendiğini iddia edenleri, bir köşeye çekilip mahzun duranları akrabaları ve yakınları teskin etmeye çalışıyorlardı. Gazeteciler üç güzelin etrafına âdeta bir baraj kurmuşlardı.. Geçen seneki müsabakalarda ikinci gelen ve tecrübeli olduğu gözden kaçmayan Ayşe Banu: «Bilmezsiniz çok mesudum, heyecanlıyım. Şimdi bir şey söylecek durumda değilim.» diyordu. Zerafet kraliçesi Suna Öztekin'in ise —daha henüz lise son sınıf talebesi— müsabakalara arkadaşlarının teşviki ile girmiş masum bir duruşu var. Jüri belki de onu bu sebeple seçmişti. Talebe olduğu için henüz herhangi bir teklifi kabul edemiyeceğini bildiriyordu. Sinema kraliçesi Türkân Duru ise, asla film çevirmek niyetinde olmadığını söylüyordu, «Avrupa'dan bir teklif alırsanız» sualini «Katiyen» diye cevaplandırdı. Zaten böyle bir teklif almasına da imkân yoktu.

N. S.

3 en güzeller
Ressamlar görmesin

S P O R

Futbol

lig maçları

Tıpkı Brita,nya adalarında olduğu gibi, futbol memleketimizde heyecanı mânasına gelmektedir. Geçen hafta içerisinde başlayan lig maçlarına halkın gösterdiği rağbet bu hakikati bir kerre daha ortaya koymuş bulunuyor. Denilebilir ki en az yüz bin kişilik bir stad İstanbul için zaruridir. Hattâ elzemdir. En ufak bir maçta dahi seyirci yekûnu en az yirmi bin olmakta, daha mühim karşılaşmalarda ise turnike önüne biriken halk stada hâkim tepelerden maçı seyretmeye mecbur kalmaktadır. Vakıa hafızalarını şöyle bir yoklayanlar daha iki sene evvel eski ismi ile Teksas diye anılan trübünü numaralı trübün haline sokmak için Devlet büyüklerimizin karlı bir havada temel atma merasiminde hazır bulunduklarını pek iyi hatırlayacaklardır. Bu sıcak ve yakın alâkaya rağmen henüz stadyum dâvası halledilmiş değildir. Çekilen nutuk ve yapılan parlak merasimden sonra Mithatpaşa Stadının eskiye nisbetle ancak bin beş yüz kişi fazla alabilecek bir duruma gelmesi sadre şifa vermekten uzaktır.

«L» Tribünü dâvası

İstanbul gazetecileri Mithatpaşa stadının «L» tribününden sık sık şikâyet etmekteydiler. Bu şikâyetleri oturacak yer bulamamalarındandı. Gerçekten hakları yok değildi. Bir yığın muteber zevat, ses ve sahne sanatkârı ve kulüp idarecileri caip müsabakalardan bir iki saat evvel gelip tribünlere yerleşiyorlardı. Aktüaliteyi takip edecek olanlar için bu şartlarda yer bulmak imkânsızdı. Ekseri zamanlar ya ayakta duruyorlar veyahutta taş merdivenlere soğuk havada— oturmak mecburiyetinde kalıyorlardı. İstanbul bölgesi gazetecilerin vâki şikâyetlerini ortadan kaldırmak maksadile mevsim başında harekete geçmiş, meşhur «L» tribününü ortadan bir camla ayırmış, bir kısmına gazetecilere bırakmış ve diğer bir kısmını da muteber zevata ayırmıştır. Doğrusu bu hâl gazetecilerde memnuniyet uyandırdı. Hafta içinde Emniyet maçına koşup gelenler «eh bundan sonra artık başbaşa kaldık demekten kendilerindi alamadılar.

Şeref tribünündeki misafir

Tribünü dâvasını halleden Bölge Müdürlüğü protokola tahsis edilmiş olan Şeref Tribünü dile de meşgul olmuş, fazla adam almasını temin etmek için tahta sıralar yerleştirmişti. En ön tarafa da koltuk ve sandalyalar konmuştu. Geçeni hatta Cumartesi günü Fenerbahçe Beykoz maçında açık mavi elbiseli bir şahıs bu sandalyalara yanındaki zevatla birlikte gelip yerleşmişti. Kendisimi tanıyan yoktu. Ortalıkta dolaşan söylentilere göre milletvekili idi. Mavi elbiseli adam iki ayağını kenardaki demir parmaklıklara dayayıp başındaki fötr şapkayı da burnunun üzerine düşürünce gazeteciler «Allah Allah bu da kim?» demekten kendilerini alamadılar. Evet, bu o kadar acayip bir oturuştu ki hareketi Şeref Tribünü ile bağdaştırmak imkânsızdı. Üstat, kendini herhalde kahvede sanmış olacaktı.

İlk hafta karşılaşmaları

Sezonun ilk maçını geçen hafta Çarşamba günü Beşiktaş ile Emniyet yaptı. Mithatpaşa Stadının tribünlerine şöyle bir göz atanlar hayretlerini gizleyemediler. Stad daha çok erken saatlerde hınca hınç dolmuştu. Emniyet maçının bu derece seyirci toplayacağı doğrusu hiç kimsenin hatırına dahi gelmiyordu. Maçtan evvel tahmin yazısı yazan spor otoriteleri Beşiktaş'ın farklı bir galibiyet alacağını belirtmişlerdi. Fakat hiç te umulduğu gibi çıkmadı. Genç, tecrübesiz fakat enerjik olan Emniyet takımı kuvvetli rakibine zaman zaman ecel teri döktürdü. Maçın favorisi Beşiktaş, sahadan tahminler hilâfına 2-0 galip ayrıldı.

Fenerbahçe — Beykoz

Markoş ne yapacak? Markoş ne yapmak istiyor?.. Fenerbahçe, Macar sistemine adapte olabilecek mi? Bu sualler bir müddetten beti zihinleri meşgul etmekte idi. Her kafadan bir set çıkıyordu. Fenerbahçe'nin' yeni mevsimde muvaffak olacağına inananların sayısı, doğrusunu söylemek icap ederse, inanmayanlar yanında çok azdı. Vakıa bu şekilde düşünenler hakikaten haksızlık ediyorlardı. Çünkü kendilerini peşin hükme götürecek herhangi bir hadise mevcut değildi. Hüküm vermek için vakit daha pek erkendi. Nitekim sistemli neşriyat ve bir takım şahısların gene sistemli bir şekilde kulüp aleyhinde yaptıkları propaganda kendisini ilk maçta gösterdi. Beykoz karşısında Fenerbahçe'nin ilk yirmi dakikada güzel bir futbol oynaması menfi düşünenlerin canını bir bayii sıkmıştı. Fakat hâdiseler neticede onlara yardım etti. Tribünleri dolduran binlerce meraklı «Markoş dâvasında muvaffak oldu» dedikleri bir sırada akımın birden bire bütün hatları ile çöktüğü ve dağıldığı görüldü. Aman yarabbi, bu ne lâkaydilik, bu ne lâubalilikti! Geçimini meşin toptan temin eden profesyonel bir sporcu nasıl olur da sahada elini beline koyup seyirci vaziyetine geçerdi? Buna hiç kimse akıl erdiremedi. Sonra kulüp idarecileri nerede idiler? Böyle hareket edenlere karşı ellerindeki talimatnamenin kendilerine verdiği selâhiyetleri neden kullanmıyorlardı? Daha bir hafta evvel nifak sokmak ve oyuncular arasında klik yaratmak suça ile iki oyuncuyu kadro harici etmemişler miydi? O halde bu sertlikle, lâubalilik nasıl telif olunabilirdi? Doğrusunu söylemek icap «derse Fenerbahçe kulübünde bir arkadaşlık ve takım ruhu yoktu. İşte bu sebeple Beykoz karşısında çözülüp dağılmışlardı. Maçın galibi eğer gole değil de verilecek puvana göre tayin edilse idi Beykoz'un sahadan galip ayrılması icap ederdi. Fakat meşin top her iki kaleyi de birer defa ziyaret etmişti. Bu yüzden Sarı - Siyahlılar hak ettikleri galibiyete ulaşamadılar.

Galatasaray — İstanbulspor

Haftanın mühim karşılaşmalarından birini de Galatasaray, İstanbulspor ile yaptı. 3-0 sarı kırmızılıların galibiyeti ile neticelenen karşılaşmada görülen şey Fener maçının tamamen aksi idi. Futbolcular geçen sene olduğu gibi doksan dakika daimi bîr mücadele ve içten gelen bir arzu ile çalıştılar. Takım ruhu buna denirdi. Kazanma azmi başka şekilde ifade edilemezdi. Bu ruh oyunculara nasıl verilmişti? Bunun elbette bir sırrı vardı. Hikmeti şu veya bu şahısta aramak haksizlik olurdu. Galatasaray bükülüp değil, bir ocaktı. Bu ocağa içerden veya dışardan dahil olanlar ister is-

Fenerbahçe - Beykoz
Müsavat

temez hareketlerini bulundukları vasada göre- ayarlıyorlardı. Çetin bir rakip karşısında Sarı Kırmızılı takım birbirinden güzel üç gol atarak ligin ilik maniasını S - 0 farklı bir galibiyetle aşmaya muvaffak oldu. Aynı gün Şeref Stadında yapılan Vefa Beyoğluspor maçım Vefa 4 - 1 , Fenerbahçe Stadında Adalet ile Kasımpaşa arasında oynanan maçı Adalet 3 - 0 kazandılar. N. S.

Ankara'da tenhalık

Haftalardır hasreti çekilen futbol sezonu Cumartesi günü yapılan profesyonel ve amatör küme maçları ile resmen açılmış oldu. Futbol meraklıları tarafından sabırsızlıkla beklenen 1955 - 56 senesi lig maçları kadar ilgi çekici değildi. İki haftalık mecburi bekleme karşısında 19 Mayıs Stadının daha çok dolacağını tahmin etmiştik. Fakat umduğumuz gibi olmadı. Cumartesi günü takımların ilk sahaya çıkış günü olmasına rağmen 19 Mayıs Stadında meraklı adedi iki bini geçmiyordu. Profesyonel kümenin oynandığı Ankaragücü Stadı ise 'boş denecek kadar tenhaydı. Pazar günü ise kümeler saha değişerek oynadılar. Profesyoneller 19 Mayıs Stadında, amatörler ise Ankaragücü'nde karşılaşmalarını vaptılar. Ankaragücü sahası gene aynı şekilde bostu. 19 Mayıs Stadında ise beş bine yakın meraklı toplanmıştı. 19 Mayıs Stadında yapılan iki maçın mevsimin en kritik karşılaşmaları arasında yer aldığına işaret edersek dört binin üstündeki bir topluluğun maçlara karsı gösterdiği ilginin bir fevkalâdelik olmadığı kendiliğinden anlaşılır. Bununla beraber 19 Mayıs Stadı ve Ankaragücü sabasında oynanan profesyonel kümenin ilk hafta maçlarında 10 bin lirayı aşan bir hasılat elde edilmesi Ankara kulüpleri için memnuniyetle karşılanacak bir hâdisedir. Zira şimdiye kadar yapılan Ankara lig maçlarında iki günde bu meblâğ zor ulaşılan bir rakam olarak kalmıştır. Bu kibarla profesyonel kümenin ilk haftasında Ankara kulüplerinin ümidi bir hayli zengin olmuştur.

Bir hakem ağladı

19 Mayıs Stadında Pazar günü oynanan maçlardan birinin bitiş düdüğü çaldığı zaman tribünlerden birden bir alkış yükseldi. Alkışlanan kimdi, acaba? Alkışa iştirak etmeyenler hayretle etraflarına bakınırken uğultu çoğalıyordu. Alkışlanan ne Şeref Tribününe gelen bir büyük, ne de tribünlerin çok sevilen simam Brezilya sefareti kavası Baha .idi. Halk güzel idaresinden dolayı İzmir bölgesi hakemlerinden Dündar Karakaplan'ı alkışlıyordu. Hakikaten kaplan gibi sağlam yapılı olan bu İzmirli hakem, soyunma odasına girerken kendini tutamamış, gözlerinden inen damlaları elinin tersi ile silmek zorunda kalmıştı. Bir hakem ağlıyordu. Fakat bu ağlayış, halkın protestosundan dolayı değildi; onların takdir hisleri karşısında bir çocuk gibi ağlıyordu. Soyunma odasındaki sıranın üstüne kendini atan Karakaplan

Bulgurlu dâvası

AKİS — Sarol davasını geçti

başını ellerinin arasına alarak senelerce emek verdiği şeyin mükâfatını alan insanların hazzı içindeydi.

«— İşte, tek gayem bu idi. Ne para, ne de herhangi başka maksat için yapmadığım hakemlikde, tek arzum seyircinin itimat ve takdirine mazhar olmaktı. Bu gün buna nail omuş bir insan olarak heyecanımı zaptedemedim.. Bu vesileyle bilgili ve tarafsız Ankara seyircisinin gösterdiği' olgunluğa da hayran kaldım. Böyle seyirciyi dünyanın dört bir yanında bulmak çok güçtür» diyen Dündar Karakaplan yavaş yavaş yerinden kat karak duş» doğru yürüdü. Bir hakemin sevinç gözyaşlarıydı bu..

Organizasyon

Yeni vesikalar

Hâdise, haziran ayı içerisinde Fenerbahçe'nin yaptığı umumî kongreden sonra meydana gelmişti. Uzun boylu, sarışın ve dökük saçlı bir gencin mikrofonu eline alarak hususi organizasyonlarda yolsuzluk yapıldığı iddiasında bulunması ve bazı idarecileri itham etmesi dâvaya başlangıç teşkil' etmişti. O günden bu tarafa spor efkârı umumiyesi, hattâ onun haricindekiler bu dâva ile alâkalanmışlardı. Hemen her gün gazetelerde buna ait yeni bir haber, yeni bir iddia, hattâ yeni bir itham yer almakta idi. Kim haklı, kim haksızdı? Mevzu, adalete intikal ettiği için hiç kimsenin bir şey söyleme hakkı yoktu. Geride bıraktığımız hafta içerisinde gazeteler Muhittin Bulgurlu'nun Yugoslavya'dan getirdiği bir vesikayı neşrettiler. AKİS bundan evvelki sayılarında basketbol kafilesine katılarak Muhittin Bulgurlu ve Avukat Ertuğrul Akçan'ın Yugoslavya'ya beraberce gitmelerini manalı bulmuş ve bunun yeni bir vesika tealini için yapılmış bir hareket olduğuna işaret etmişti, Nitekim aradan geçen günler bu hakikati ortaya koymuş bulunuyor. Sarajevo kulübünden getirilen mektupta mezkûr kulübün idarecileri İstanbul'da yaptıkları maçlara mukabil 18.000 lira aldıklarını, fakat idarecilerin arzusu üzerine 28.000 liralık makbuz imza ettiklerini bildirmekteydiler. Arada dokuz bin lira oynamaktadır. Bunun ne olduğu meçhuldür. Vakıa bu haberin gazetelerde intişarından üç gün sonra Beşiktaş kulübü Başkanı Sadri Usoğlu basına 'bir açıklamada bulunmuştur. Onda da fazla bir sarahat yoktur. Vesikanın gazetelerde neşrinden bir gün sonra, yani geçen Cuma günü Kadıköy'deki Üçüncü Sulh Ceza Mahkemesinde evvelce itham edilmiş olan idarecilerini Bulgurlu aleyhine açtıkları hakaret dâvasına bakılmıştır. Rüştü Dağlaroğlu'nun gösterdiği şahit dinlendikten sonra her iki tarafın avukatları ufak tefek şakalaşmalarda bulunmuşlar ve dâva 27 Ekim gününe talik edilmiştir.

Tenis

Azimli bayan

Acaipliklerle dolu bir serî neşriyat yapan Ankara Radyosunun geçen Pazar günkü Daldan Dala programında da bir hayli yenilikler bulduk. Bu neşriyatın ismi değiştirilerek Daldandala Gazetesi olmuş. Dinleyicilere gazetenin muhteviyatını, sayfalarını çevire çevire dinletiyorlar. Gazete yapraklan arasında bir de spor sayfasına rastladık. Spor sayfa-

sında bilmem kimin yelkenli ile dünya turuna çıktığına, Kadıköyspor'un İran'dan dönüşüne dair haberler var. Fakat haftanın en mühim spor hareketlerinden bir damlacık bahsedilmiyor. Bu arada Daldandala Gazetesinde yapılan bir de spor röportajı vardı. Bu sesli röportajda Türkiye kadınlar tenis şampiyonu Gönül Erk konuştu. Gönül Hanım şampiyonaya iştirak etmeden evvel kazanacağını çok kati bir şekilde bildiğimi söyleyerek bu ısmarlama şampiyonluk ve yaptığı maçlar dolayısiyle hiç bir heyecan duymadığını gururla ifade etti. Kendine güvenen bir insan için hiç şüphesiz çok iyi bir haslettir amma, bu tek kadın şampiyonumuzun ki gibi olursa biraz fazla olmaz mı acaba?

Futbolda meşin topun yuvarlak olduğuna her zaman inanırız. Zira kuvvet ölçüsü ne kadar muazzamı olursa olsun meşin topun azizliğine uğrayan kudretli ve mağrur takımlar az mıdır? İşte, Beykoz'un Fenerbahçe'yi çelememesi, Ankara'da Yolspor'un başşehrin en eski kulübü Ankaragücü'nü 2 - 0 mağlûbedişi! Hepsi peşin hüküm vermenin ve kendine fazla güvenmenin nelere malolabileceğinin bariz misalleri değil midir?

Meşin top gibi tenis topu da yuvarlak olduğuna göre onun da, elinde raketi ile peşinde koşan tenisçiye bir azizlik yapacağına niçin inanmayalım? Hem daha küçük olduğuna göre insanı aldatması da daha kolay olmaz mı? Tenis topunun azizliğine uğrayanlara bir misal de verebiliriz. Bu yılın Türkiye şampiyonasında Ankara şampiyonu Cihat Özgenel, İstanbul ikincisi Behbut Cevanşir karşısında favori olmasına rağmen mağlûp olmaktan kurtulamadı.

C. S.

Basketbol

TertipKomitesindeki ihtilâf

Bir tertip komitesi vardır. Bu komitenin vazifesi önümüzdeki sezon içinde basketbol branşında yapılacak olan muhtelif temasları bir düzene koymak ve muhtelif işleri organize etmektir. Fakat azaları, yani kulüplerin temsilciliğini yapanlar arasında o derece fikir ihtilâfları mevcuttur ki komite azaları birbirlerile uğraşmaktan basketbole vakit bulamamaktadırlar. Yeni olmasına rağmen hadise yaratmak bakımından basketbol diğer spor şubelerinden hiç te aşağı kalmıyor. Evet, son- ayların hâdiselerine kısada bir göz gezdirmek bu hakikatli anlamak üçün kâfidir. Tertip Komitesi, malum olduğu üzere, bir ay evvel yapılan bir seçim neticesinde teşekkül etmişti. Fakat daha sonra çalışma imkânını bulamadığı için istifaya mecbur kalmıştı. Yeniden yapılan seçimde ise tamamen büyük kulüp hâkimiyeti göze çarpıyordu. Yapılan hizipleşmeler küçük kulüplerin komiteden sökülüp atılmasına sebep olmuştur. Şimdiki halde umumi kanaat bu komitenin de bir iş yapmadan istila edeceği merkezinde toplanıyor. N. S.

A T Ç I L I K

Yarışlar

Programda değişiklik

Yanlış talimatnamesi, komiserler heyetine, mücbir sebepler altında bir yarışı veya bir yarış gününü ayni mevsim içinde yapılması şartı ile tehir etme selâhiyetini vermiştir. İşte bu selâhiyetine dayanan komiserler heyeti, bilmediğimiz mücbir sebepler bularak bu hafta yapılması gereken Sonbahar Mevsiminin en büyük klâsik koşusu olan Cumhurbaşkanlığı Kupası koşusunu 30 Ekime bırakmıştır. Bu suretle, mevsimin büyük koşularından olan Tarım Bakanlığı Kupası ve Ziraat Bankası yarışlarının da günü değiştirilmiştir.

Sebepleri ne olursa olsun, günü önceden bildirilen büyük yarışların tarihlerinde yapılacak değişiklilklerin, bu yarışlara at hazırlayan at sahibi ve antrenörleri ne derece zor bir duruma düşüreceğini, yarışçılığın ne demek olduğunu herkesten iyi bilmeleri lâzım gelen komiserler tarafından düşünülmesi gerekirdi. Yarışa iştirak eden bir at, bilhassa büyük ikramiyeli klâsik koşulara katılacak bir ait, o tarihte formunun zirvesine varmasına temin edecek bir idman ve 'bakım sistemine tabi tutulur. Atın idmanından mes'ul olan antrenörü, atını o şekilde hazırlar ve koşulara iştirak ettirir ki, at falan tarihte yapılacak olan klâsik koşunun startına girdiği zaman kudret ve kuvvetinin kemaline erişmiş bir vaziyete sahip olsun. Bu neticeye varmak isteyen antrenör, bütün hazırlıklarını büyük koşunun yapılacağı tarihe göre yapar. Programda yapılacak rasgele tehir ve tâdiller, bu bakımdan yarışçılığımızın gelişmesini önlemektedir.

Yüksek Komiserler

Yarışların idaresinde en son sözü söyleyecek olan teşekkül, Yüksek Komiserler heyetidir. Bu heyet, talimatnamenin tatbiki ile ilgili bütün hususlarda son mercidir. Verilen kararların kesinleşmesi için bu heyetin kararları tetkiki ve tasdiki gerekir. Hal bu iken, bu heyet 1955 mevsimi içinde, bir defa olsun, toplanamamıştır.

Mahalli komiserler tarafından verilen ve bu teşekküllerin selâhiyet çerçevesini aşan mevzulardaki kararlara, ilgililer tarafından yapılan 'bir çok itiraz da bu sebeple kesinleşmek imkânını bulmamıştır. Bu sebeple kazai merciler nezdindeki teşebbüslerin yolu da tıkalı kaldığından, haksızlığa uğrayanlar veya uğradıklarına zannedenler 'bakımından, Yüksek Komiserler Heyetinin bar türlü toplanamamış olması son derece elem verici bir keyfiyet manzarası arzetmektedir.

Atların durumu

Cumhurbaşkanlığı Kupası Koşusu bu şekilde geriye bırakılırken, bu koşunun revanşı kabul edilen Ziraat Bankası koşusu da öne alınmış bulunduğundan bu hafta yarış meraklıları Cumhurbaşkanlığı Kupası yarışı yerine Ziraat Bankası koşusunu seyredecekler.

W. Giraud aharının safkan İngilizleri arıza ve sebeplerin tesiri ile bu mevsimin başında hiç de iyi bir vaziyet gösteremediklerinden, yarışlara sıklet merkezi, Karamehmet ve Eliyeşil ahırları ile Simsaroğlu ahırına mensup atların mücadelesi şeklinde cereyan edecektir. Simsaroğlu'nun Gazi Koşusu galibi Bikinisi de pistte görünmediği için bu mevsimin klâsik koşuları cazibelerinden bir hayli kaybetmiş vaziyette bulunmaktadır. 1953 yılının Gazi Koşusu galibi Gusun, uzun bir ayrılıktan sonra çok ümit verici bir şekilde piste avdet etmiş bulunmaktadır. Kudretli ahır arkadaşı Cihangir'in de yardımı ile yeşil formaya yeni şerefler kazandırıp kazandıramıyacağını bu hafta yapılacak olan Ziraat Bankası koşusunda gösterecek olan Gusun'un tekrar piste dönmüş olması İngiliz elövajı bakımından son derece memnuniyet verici bir hâdisedir.

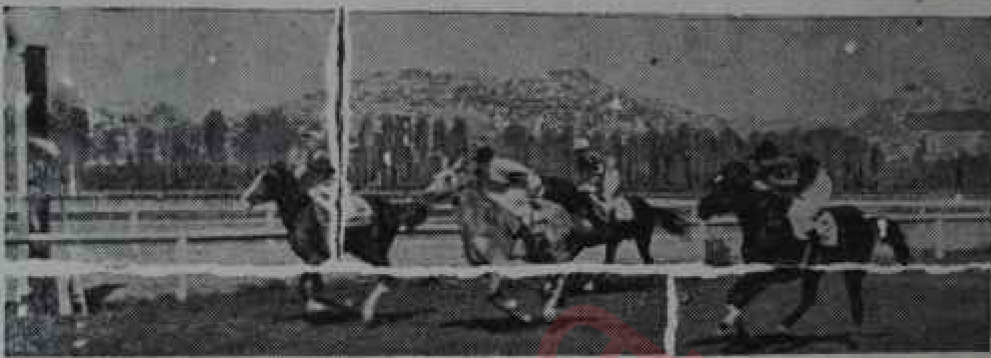
Kendi kendine ceza

Gecen Cumartesi günü yapılan yarışlarda, üç ve daha yukarı yaştaki B grupu safkan araplara mahsus yarısa kayıtlı olan Ersin ve Cici I. bir isimli atların, resmi programda ayni soyadını taşıyan iki ayrı sahibe ak olmalarına rağmen, yarışta ayni renkleri taşıyacağının bildirilmesi bir çok tereddüde yol açmıştı. Ayni formaları taşıyacak olan bu atlar bir baba oğula ak olduğuna göre, Karabucak'lara ak atların yarışlara bir eküriye mensup gibi katılmaları şeklindeki tessüs etmiş usule uyarak, eküri sayılıp sayılmayacağı münakaşa ediliyordu. Bu münakaşalar olup biterken, yarış koşuldu ve Kâmil Tamer'e ait Ersin tarafından kazanıldı. Bahsimüştereklere katılanların çoğu Ersin'den çok Kemal Tamer'e ait olan Cici I. e oynamışlardı. Tereddüd ve münakaşaların son derece kızıştığı bir sırada hoparlörlerden bu iki atın eküri olarak kabul edildiği bildirildi. Meselenin bir cephesi bu şekilde kapanırken bir cephesi de yarış idarecileri arasında münakaşaya yol açmıştı. Bir tarafın fikrine göre, ayni sahibe ait olmayan bu şekildeki atların eküri olarak kabul edilebilmeleri için kayıt beyannamelerinde bu hususun belirtilmesi lâzımdı. Esasen, yarış talimatnamesinin renklerin tescilline ait hükümlerinde her at sahibine ak renklerin ayni olamayacağı sarahatle ifade edilmiş bulunduğundan, bu iki atın ayni renk altında koşmalarının ancak ayni ahıra mensup olmaları ile mümkün olacağı iddia ediliyordu. Aralarında Cici I. isimli atın sahibinin de bulunduğu Komiserler heyeti, durumu tetkik ederek, Cici'nin sahibi Kemal Tamer'in talimatnameye aykırı hareket ettiğini sabit görerek «bu defalık 100 lira para cezasına çarptırılmasına» karar verdi.

Talimatnameye riayet etmeyen bir komiser ne kadar fena bir tesir bırakırsa, kendi kendine ceza veren bir komiser de o kadar iyi tesir uyandırdı.

TURKİYE JOKEY KLÜBÜ

SONBAHAR AT YARIŞLARI

BU HAFTA

ZİRAAT BANKASI KOŞUSU

İkramiyesi : 10. 000 Lira

Yarışlar zevk ve Heyecan Kaynağıdır

YARIŞLAR

Cumartesi Saat 13.45 de, Pazar 13,30 da

BAŞLAR

Ankara Hipodrom
Müdürlüğü

Ekim ve Aralık'ta

280.000 Lira

*

Maltepe Esenyurt'ta

1 BAHÇELİ VİLLA

Küçük Yalıda

1 ÇAMLI APARTMAN

- Ayrıca muhtelif para ikramiyeleri
- Ekim ayı çekilişi 31 . 10 . 955 de ANKARA şubemizde muhterem halkımızın huzuriyle yapılacaktır
- 150 Liralık bir hesap açtırmakta acele ediniz

A K B A N K